

# **Raport - zestawienie opinii dotyczących proponowanych założeń Strategii Kultury**

**Lipiec 2023**

1	Cele i działania procesu zbierającego opinie dotyczące założeń Strategii Kultury .....	4
2	Informacje o podjętych działaniach zbierających opinie .....	5
3	Misja i wizja Strategii Kultury Lublin 2030.....	7
4	opinie zebrane na spotkaniach dotyczące wizji, misji oraz priorytetów.....	10
5	Opinie zebrane na spotkaniach dotyczące priorytetu I. Dostępność kultury/Dostęp do kultury.....	12
5.1	Skojarzenia związane z nazwą priorytetu „Dostęp do kultury” .....	12
5.2	Opinie na temat wskazanych zadań priorytetu „Dostęp do kultury” .....	13
6	Opinie zebrane na spotkaniach dotyczące priorytetu II. Edukacja artystyczna i kulturalna 21	
6.1	Skojarzenia związane z nazwą priorytetu „Edukacja artystyczna i kulturalna” .....	21
6.2	Opinie na temat wskazanych zadań priorytetu „Edukacja artystyczna i kulturalna” .....	21
7	Opinie zebrane na spotkaniach dotyczące priorytetu III. Kadra Kultury .....	30
7.1	Skojarzenia związane z nazwą priorytetu „Kadra Kultury” .....	30
7.2	Opinie na temat wskazanych zadań priorytetu „Kadra Kultury” .....	30
8	Opinie zebrane na spotkaniach dotyczące priorytetu IV. Lublin (w) 2030.....	36
8.1	Skojarzenia związane z nazwą priorytetu „Lublin (w) 2030 .....	36
8.2	Opinie na temat wskazanych zadań w priorytecie „Lublin (w) 2030”.....	36
9	Opinie dotyczące zagadnień, których brakuje w obecnych priorytetach.....	42
10	Opinie zebrane w ankiecie .....	44
11	Opinie zebrane z ankiety dotyczące priorytetu I „Dostęp do kultury” .....	45
11.1	Skojarzenia związane z hasłem “Dostęp do kultury”? .....	45
11.2	Zebrane opinie na temat wskazanych zadań priorytetu “Dostęp do kultury” .....	53
11.3	Wskazane najważniejsze zadania priorytetu “Dostęp do kultury” .....	60
11.4	Wskazane dodatkowe zadania, które powinny być dodane do priorytetu "Dostęp do kultury" .....	60
12	Opinie zebrane z ankiety dotyczące Priorytetu II. Edukacja artystyczna i kulturalna.....	64
12.1	Skojarzenia związane z hasłem “Edukacja artystyczna i kulturalna” .....	64
12.2	Zebrane opinie na temat wskazanych zadań priorytetu “Edukacja artystyczna i kulturalna” .....	71
12.3	Wskazane najważniejsze zadania priorytetu “Edukacja artystyczna i kulturalna” .....	77
12.4	Wskazane dodatkowe zadania, które powinny być dodane do priorytetu "Edukacja artystyczna i kulturalna"? .....	79
13	Zebrane opinie z ankiety dotyczące Priorytetu III. „Kadra Kultury” .....	82
13.1	Skojarzenia związane z hasłem “Kadra Kultury” .....	82
13.2	Zebrane opinie na temat wskazanych zadań priorytetu “Kadra Kultury” .....	88
13.3	Wskazane najważniejsze zadania priorytetu “Kadra kultury” .....	92
13.4	Dodatkowe zadania, które powinny być dodane do priorytetu "kadra kultury" .....	93

14	Opinie zebrane z ankiety dotyczące Priorytetu IV. Lublin (w) 2030.....	95
14.1	Zebrane opinie na temat wskazanych zadań priorytetu „Lublin (w) 2030” .....	95
14.2	Najważniejsze zadania priorytetu „Lublin (w) 2030” .....	101
14.3	Dodatkowe zadania, które powinny być dodane do priorytetu „Lublin (w) 2030” .....	102

# 1 CELE I DZIAŁANIA PROCESU ZBIERAJĄCEGO OPINIE DOTYCZĄCE ZAŁOŻEŃ STRATEGII KULTURY

---

Proces partycypacyjny, mający na celu opracowanie założeń Strategii Kultury Lublin 2030, koncentrował się na stworzeniu przestrzeni do dialogu z mieszkańcami i mieszkankami miasta dla dalszego rozwoju kultury. W przygotowaniu dokumentów strategicznych umożliwienie partycypacji na wcześniejszych etapach prac jest dobrą praktyką. Pozwala wziąć pod uwagę opinie mieszkańców i mieszanek, gdy dokument nie jest jeszcze w finalnej fazie tworzenia. Taka sytuacja daje wiele korzyści – począwszy od lepszego rozeznania w opiniach jeszcze przed poddaniem konsultacjom gotowego dokumentu, tworzy koalicję wokół opracowywanych planów, pozwala uzyskać większe społeczne wsparcie i przede wszystkim poczucie wpływu mieszkańców i mieszanek na ważne dla nich sprawy. Dzięki rozbudowanym procesom konsultacji ważne, strategiczne dokumenty stają się wspólną sprawą, co podnosi zaangażowanie każdej ze stron.

Głównym celem Strategii Kultury Lublin 2030 jest przedstawienie wizji rozwoju sektora kultury w kolejnych latach. Podstawą do stworzenia dokumentu były prace związane z tworzeniem Strategii Lublin 2030, w tym raporty z prac Tematycznych Grup Roboczych, podsumowania badań i działań partycypacyjnych oraz zapisy zawarte w finalnym dokumencie Strategii. Ponadto, proces tworzenia Strategii Kultury opierał się na rozmowach, spotkaniach i doświadczeniach zespołu Wydziału Kultury Urzędu Miasta Lublin.

Głównym przedmiotem działań partycypacyjnych w ramach Strategii Kultury Lublin 2030 było przedstawienie i zebranie opinii na temat założeń, w szczególności wskazanych czterech priorytetów. W trakcie tego procesu, kluczową rolę odgrywało przedstawienie tych założeń i pozyskanie informacji zwrotnej, obejmującej opinie oraz sugestie dotyczące obszarów wymagających uzupełnienia lub modyfikacji. Spotkania konsultacyjne i ankiety online były również źródłem informacji na temat percepcji kultury w Lublinie oraz wizji funkcjonowania samej strategii.

Wynikiem tego wieloetapowego procesu partycypacyjnego będzie ostateczny dokument, czyli Strategia Kultury, który zostanie opracowany przy uwzględnieniu zebranych opinii i poddany kolejnym etapom konsultacji.

Głównymi uczestnikami konsultacji, stanowiącymi grupę docelową tego procesu, byli mieszkańcy i mieszkanki Lublina, przedstawiciele/ki instytucji kultury oraz Urzędu Miasta,

osoby zaangażowane w działalność organizacji pozarządowych, pracownicy sektora kultury oraz odbiorcy i odbiorczynie kultury.

Warto zaznaczyć, że działania partycypacyjne realizowano jako proces niezależny od Uchwały z dnia 30 marca 2017 r. dotyczącej trybu i zasad przeprowadzania konsultacji społecznych z Mieszkańcami Miasta Lublin.

Działania partycypacyjne zrealizowano w formie otwartych warsztatów oraz za pośrednictwem ankiety online, co pozwoliło na szerokie zaangażowanie mieszkańców i mieszkanki oraz innych interesariuszy w kształtowanie przyszłości kultury miasta.

## **2 INFORMACJE O PODJĘTYCH DZIAŁANIACH ZBIERAJĄCYCH OPINIE**

---

Prace nad dokumentem "Strategia Kultury Lublin 2030" były prowadzone w sposób starannie zorganizowany i skoncentrowany na partycypacji społeczności lokalnej. Proces ten obejmował zarówno spotkania konsultacyjne, jak i wykorzystanie ankiety online.

Proces rozpoczął się w kwietniu 2023 roku od przeprowadzenia warsztatu wydobywczego i kreatywnego z udziałem zespołu Wydziału Kultury, pracowników Urzędu Miasta oraz dyrektorów i pracowników instytucji kultury, w którym brało udział 10 osób.

Celem tego warsztatu było zebranie uwag i opinii, a także rozważenie ewentualnych modyfikacji oraz wspólne spojrzenie na dokument, jego cele i proces tworzenia, które zostały przedstawione przez reprezentantów i reprezentantki Wydziału Kultury.

Następnie przeprowadzono cykl spotkań otwartych, zorganizowanych w formie warsztatowej. Te spotkania odbywały się w różnych miejscach miasta, aby zapewnić łatwy dostęp dla wszystkich grup odbiorców. Harmonogram tych spotkań prezentował się następująco:

- 28.04., godz. 10.00-12.00 Centrum Kultury, ul. Peowiaków 12 (w spotkaniu uczestniczyło 20 osób),
- 9.05., godz. 13.00-15.00 – Urząd Miasta Lublin, ul. Spokojna 2 (w spotkaniu uczestniczyło 8 osób), spotkanie było tłumaczone na PJM,
- 10.05., godz. 17.00 – 19.00 – Baobab, ul. Krakowskie Przedmieście 39b - główny temat: NGO (w spotkaniu uczestniczyło 12 osób),
- 11.05., godz. 17.00 – 19.00 – Dzielnicowy Dom Kultury "Bronowice", ul. Krańcowa 106 (parter) - główny temat: kultura w dzielnicach (w spotkaniu uczestniczyło 11 osób),

- 12.05., godz. 13.00 – 15.00 – Centrum Kultury, ul. Peowiaków 12, sala 105 - główny temat: instytucje kultury (w spotkaniu uczestniczyło 20 osób),
- 17.05., godz. 17.00 – 19.00 – Ratusz Miasta Lublin, plac Króla Władysława Łokietka 1, sala obrad Rady Miasta Lublin (parter), spotkanie było tłumaczone na PJM (w spotkaniu uczestniczyło 10 osób).

Na spotkaniach zostały przedstawione dwie prezentacje, które zawierały informacje dotyczące "Strategii Kultury Lublin 2030" i skupiały się na następujących aspektach:

- idea dokumentu - została przedstawiona koncepcja i główne założenia strategii, które stanowiły jej fundament oraz ukierunkowanie działań na przyszłość,
- plan pracy - zaprezentowano harmonogram działań i etapy tworzenia strategii,
- najważniejsze materiały robocze i źródłowe - zostały omówione kluczowe badania, analizy i informacje wykorzystane podczas prac nad strategią,
- dane diagnostyczne - uwzględniające mocne i słabe strony, jak również cele kultury w Lublinie, co pozwoliło na pełne zrozumienie aktualnej sytuacji kulturalnej miasta i określenie celów, które należy osiągnąć w dłuższej perspektywie,
- najważniejsze założenia - takie jak misja, wizja, cele oraz cztery priorytety, zostały przedstawione i omówione. Stanowiły one filary strategii, na których opierały się dalsze działania.

Dzięki prezentacjom, uczestnicy spotkań otrzymali wgląd w całościowy proces tworzenia dokumentu. Podczas warsztatów skupiano się głównie na rozwijaniu priorytetów poprzez różnorodne metody, takie jak "word cafe", otwarte dyskusje oraz sesje "burzy mózgów". Każdy z warsztatów był modyfikowany, aby odpowiadać na potrzeby i oczekiwania grupy uczestników obecnych na spotkaniu.

Spotkania były okazją do zebrania opinii, pomysłów i aspiracji od wszystkich grup społecznych w mieście. Dodatkowo, aby w pełni uwzględnić różnorodność perspektyw, zastosowano ankietę online w czerwcu 2023 r., która była dostępna dla wszystkich zainteresowanych procesem partycypacyjnym.

Wszystkie istotne informacje związane ze "Strategią Kultury Lublin 2030" są udostępniane na stronie internetowej [kultura.lublin.eu](http://kultura.lublin.eu), w dedykowanej zakładce "Strategia Kultury".

Poniższy raport stanowi prezentację zebranych opinii zebranych podczas spotkań konsultacyjnych oraz ankiet on-line.

### **3 MISJA I WIZJA STRATEGII KULTURY LUBLIN 2030**

---

Podczas spotkań zostały przedstawione kluczowe cechy, które powinna posiadać strategia kultury wraz z propozycją wizji, misji oraz celu głównego. Prezentacje te miały formę wizualną, która pomogła uczestnikom zrozumieć istotę i oczekiwania wobec strategii. Następnie, w części warsztatowej, skoncentrowano się na analizie i rozwijaniu założonych priorytetów.

W ankiecie on-line przedstawiono 4 priorytety wraz z pytaniem o skojarzenia związane ze wskazanymi nazwami, kluczowymi założeniami oraz umożliwiono wskazanie dodatkowych treści, które powinny zostać uwzględnione w poszczególnych priorytetach. Wszystkie zgromadzone materiały zostały zebrane i przekazane do dalszych prac nad opracowaniem dokumentu strategii.

#### **Informacje przedstawione przez Wydział Kultury w prezentacji dotyczącej Strategii Kultury Lublin 2030:**

##### **a) Nowa strategia powinna:**

- wyznaczać ogólne kierunki rozwoju kultury,
- skupiać się na aktualnych trendach w kulturze w kontekście globalnym, krajowym i regionalnym,
- uwzględniać specyfikę miasta i lokalnego środowiska kultury,
- odpowiadać na potrzeby mieszkańców i mieszkanki Lublina,
- wskazywać kierunki rozwojowe w innych obszarach funkcjonowania miasta,
- mieć zwięzłą i przystępną formę,
- być uszczegółowieniem Strategii Lublin 2030.

##### **b) Wizja**

Kultura jest źródłem wysokiej jakości życia, dobrostanu i innowacji w Lublinie.

##### **c) Misja**

Czynić kulturę wartościowym elementem życia mieszkańców Lublina, źródłem spójności społecznej i tożsamości lokalnej oraz naturalną metodą budowania ich kontaktów z otoczeniem w oparciu o wyszkoloną kadrę kultury i działania amatorskie.

##### **d) Cel główny**

Tworzenie z mieszkańcami Lublina potencjału kultury, szerokiego i włączającego uczestnictwa w kulturze i możliwości jego wykorzystania do kreatywnego, wielostronnego

i zrównoważonego rozwoju w wymiarze osobistym i wspólnotowym będącego źródłem inspiracji i nauki przez całe życie.

**e) Priorytety**

• **Dostępność kultury (przykładowe zadania):**

- 1.1 Likwidacja barier architektonicznych
- 1.2 Likwidacja barier finansowych
- 1.3 Rozwój kultury w dzielnicach
- 1.4 Zwiększanie sieci instytucji kultury
- 1.5 Rozwój nowych technologii w kulturze
- 1.6 Włączanie do kultury nowych uczestników
- 1.7 Rozwój publiczności
- 1.8 Wykorzystanie obecnego potencjału infrastruktury (np. szkoły, parafie, boiska - orliki)

• **Edukacja artystyczna i kulturalna (przykładowe zadania):**

- 2.1 Stworzenie Programu Edukacji Kulturalnej
- 2.2 Tworzenie warunków do rozwoju talentów
- 2.3 Oferta dla wszystkich grup wiekowych
- 2.4 Rozwój szkolnictwa artystycznego i edukacji pozaformalnej
- 2.5 Edukacja regionalna, historyczna i rozwój tożsamości lokalne
- 2.6 Edukacja ekologiczna
- 2.7 Współpraca z organizacjami pozarządowymi
- 2.8 Współpraca ze spółdzielczymi domami kultury i klubami osiedlowymi

• **Kadra Kultury (przykładowe zadania):**

- 3.1 Tworzenie miejsc pracy w kulturze i sektorze kreatywnym
- 3.2 Realizacja programów rozwoju zawodowego
- 3.3 Opieka pracownicza i programy wsparcia
- 3.4 Tworzenie polityk antymobingowych i antydyskryminacyjnych
- 3.5 Wsparcie działań amatorskich
- 3.6 Współpraca ze szkołami artystycznymi i kierunkami artystycznymi na uniwersytetach
- 3.7 Współpraca ze środowiskiem akademickim (zwłaszcza kierunki: animacja kultury, historia sztuki, europeistyka)
- 3.8 Rozwój praktyk i staży w kulturze

• **Projekty kluczowe: ESM 2023 i ESK 2029 i inne (przykładowe zadania):**

- 4.1 Realizacja programu z aplikacji ESM 2023



4.2 Przygotowanie (i realizacja) programu ESK 2029

4.3 Tworzenie mechanizmów wsparcia nowych międzynarodowych inicjatyw kulturalnych

4.4 Udział w międzynarodowych sieciach i programach kulturalnych

4.5 Współpraca międzynarodowa i budowanie pozycji Lublina w Polsce i Europie

4.6 Miasta Kreatywne UNESCO

## 4 OPINIE ZEBRANE NA SPOTKANIACH DOTYCZĄCE WIZJI, MISJI ORAZ PRIORYTETÓW

---

Na spotkaniach zostały przedstawione opinie odnośnie wizji, misji oraz celów. Wskazano również sugestie dotyczące koniecznych uzupełnień w tych zagadnieniach.

Zestawienie opinii:

- w wizji powinna być zawarta też dostępność,
- brakuje określenia „sztuka” w misji,
- brakuje preferowanej wizji przyszłości,
- pierwsze trzy priorytety - funkcyjne, wiele haseł, brak jednak tego, gdzie chcemy być za 10 lat (np. innowacja, młodzież); bo bez tego wtedy można być w tym samym miejscu” – dlatego jest potrzebna wizja,
- [projekty kluczowe] do czegoś nas prowadzą?,
- strategia powinna zawierać konkretne kierunki (nie ogólne),
- jaki jest cel wskazanych priorytetów - czy naszym priorytetem jest sam udział w tych projektach?,
- gdzie jest tu kultura? – kultura to baza – narzędzia to te 4 priorytety,
- do określenia: wizja, misja, cel, a potem dookreślone będą priorytety,
- [priorytety] są takie funkcyjne, brakuje mi czegoś, co odpowiadałoby na pytanie, gdzie chcemy być za 10 lat, brakuje innowacyjnej odwagi. To nam zawęzi pole wyboru,
- skupiamy się na narzędziach a gubimy siebie w tym wszystkim - proces a nie narzędzia,
- który priorytet najważniejszy? – to będzie ważne, żeby ustalić, ze względów finansowych. Należy ustalić priorytety, np. najważniejsze, kluczowe wydarzenia, wiedzieć z czego ewentualnie zrezygnować, gdy zabraknie środków. Czy jest hierarchia tych podpunktów/priorytetów – np. w przypadku ograniczonych finansów?,
- określenie kierunków - które są istotne i które nie są,
- gdzie jest w tym kultura? Mamy dostępność, projekty, kadre, ale czy my mamy bazę? Mamy, ale jeśli nie będziemy w nią inwestować – w ludzi tworzących kulturę to nie będziemy jej mieć,
- należy myśleć międzysektorowo - te priorytety powinny współpracować/przenikać się,

- [priorytety] to wydaje się sensowne, ale brakuje jednego elementu - potrzebna weryfikacja poprzedniej strategii – punktem wyjścia powinna być porządna ewaluacja tego, co było – jaka potrzeba była dobrze nazwana i dobrze zrealizowana. Nazwanie kierunków, które zostały wcześniej uznane za istotne, a nie zostały zrealizowane - należy kontynuować,
- tego typu hasła są lokomotywą, ciągną dużo różnych pociągów,
- strategia powinna być napisana prostym, zrozumiałym językiem,
- strategia powinna być współtworzona z mieszkankami i mieszkańcami – dodane powinny być dwie formy językowe (język inkluzywny).

## **5 OPINIE ZEBRANE NA SPOTKANIACH DOTYCZĄCE PRIORYTETU**

### **I. DOSTĘPNOŚĆ KULTURY/DOSTĘP DO KULTURY**

---

Podczas spotkań przedstawiono przykładowe zadania związane z priorytetem I - Dostępność kultury. Reagując na zgłoszone uwagi jeszcze w trakcie procesu partycypacyjnego dokonano zmiany nazwy z "dostępu do kultury" na "dostępność kultury".

#### **5.1 SKOJARZENIA ZWIĄZANE Z NAZWĄ PRIORYTETU „DOSTĘP DO KULTURY”**

W trakcie spotkań, zanim zostały zaprezentowane zadania w ramach priorytetu, uczestniczące osoby wskazywały na to, że dostępność kultury powinna być realizowana w różnych aspektach: dostępność geograficzna (dzielnice, ale i poza granicami miasta), bez barier fizycznych, finansowa/ekonomiczna, czasowa, mentalna/psychologiczna, kulturowa, genderowa, wiekowa, zmniejszająca dystans, z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnością, informacyjna, społeczna, ekonomiczna, intelektualna, techniczna/technologiczna, komunikacyjna, tematyczna, uwzględniająca różnorodność gustów.

Poniżej zostały przedstawione zebrane hasła, które zdaniem osób uczestniczących w spotkaniach łączyły się z tematem dostępności kultury:

- zaufanie,
- znajomość marki,
- realizacja przez indywidualny kontakt,
- szansa na pomoc,
- szansa na zobaczenie,
- zainspirowanie się,
- coś więcej
- dla tych, co chcą,
- dla osób mówiących w różnych językach,
- infrastruktura dostępna dla NGO, również w dzielnicach,
- kultura w dzielnicach sypialnianych,
- realna dostępność dla osób z niepełnosprawnościami,
- precyzyjna informacja o grupie odbiorców wydarzeń,

- promocja działań kulturalnych,
- potencjał szkół,
- otwartość na dialog,
- zaspokojenie różnorodnych potrzeb,
- program budowany partycypacyjnie (zgodnie z zainteresowaniem odbiorców),
- działania partycypacyjne,
- sieciowanie.

### **Ogólne opinie dotyczące nazwy priorytetu “Dostęp do kultury”**

- zmiana z “dostępności” na “dostęp”,
- dostępność kultury kojarzy się z grupą osób z niepełnosprawnościami,
- dostępność do kultury może ta nazwa powinna brzmieć inaczej, otwieranie się w tym priorytecie też na inne kwestie: dostępność ekonomiczna, dostępność dla innych grup ze szczególnymi potrzebami,
- musimy też pamiętać o tym, że za te 20 lat o dostępności będzie się mówiło szerzej.

## **5.2 OPINIE NA TEMAT WSKAZANYCH ZADAŃ PRIORYTETU „DOSTĘP DO KULTURY”**

Na początku spotkania pokazano uczestnikom proponowane zadania dotyczące priorytetu. Potem pytano o opinie i sugestie odnośnie tych założeń, padały też propozycje poszczególnych działań w ramach wskazanych zadań. Zebrane opinie, w postaci cytatów, zostały pogrupowane według wskazanych w prezentacji zadań.

### **a) Likwidacja barier architektonicznych**

- likwidacja barier architektonicznych – nie możemy dawać sobie zadania, którego nie wykonamy, bo nie da się całkiem zlikwidować – warto zmienić to sformułowanie,
- dostępność dla osób z niepełnosprawnościami (nie tylko związanych z barierami architektonicznymi),
- należy wskazać dostępność dla osób z wszystkimi niepełnosprawnościami, chodzi też o asystentów, komunikację itp. dla osób niewidomych, głuchych, zgodnie ze standardami dostępności,
- dostępność dla osób z niepełnosprawnościami – dodać, że nie tylko jest dostępność architektoniczna, ale też informacyjno-komunikacyjna i cyfrowa, więc może zamiast

punktu likwidacja barier architektonicznych, dodać np. równy dostęp do dóbr i usług dla osób z niepełnosprawnościami,

- powinna być dostępność szeroko rozumiana, nie tylko dla osób z niepełnosprawnościami, ale też obcokrajowców, można użyć ustawowego sformułowania - osoby ze szczególnymi potrzebami,
- obecność tłumacza PJM powinna być standardem,
- zwracanie uwagi na niepoprawnie oznaczone miejsca np. ucho z literą T oznacza pętlę indukcyjną,
- niewykluczanie osób ze szczególnymi potrzebami, żeby mieli możliwość sami wybierać sobie miejsca podczas wydarzeń, wyznaczanie konkretnego miejsca może być odbierane jako stygmatyzowanie,
- na wydarzeniach plenerowych wydzielenie specjalnych stref - żeby osoby na wózkach widziały występ, a głusi tłumacza, ale też warto zapytać osoby zainteresowane organizując wydarzenie o ich potrzeby, żeby w działaniach przygotowujących zapytać, co jest potrzebne, a osoby z niepełnosprawnościami powinny być traktowane jako eksperci w temacie dostępności,
- realna dostępność dla osób z niepełnosprawnościami,
- dostępność przestrzeni i wsparcie w tym wolontariusze, tworzenie łańcucha dostępności, wolontariusz, może pomóc nawet w wyjściu z domu, dotarciu do miejsca docelowego i przy powrocie do domu,
- brak otwarcia się na artystów z niepełnosprawnościami, a to też są kreatywne osoby, nie potrzeba się tego bać.
- robienie dostępności czasami wymaga tygodnia przygotowań, ale czasami to jest 5 minut, a jeśli osoby nie mają dużej wiedzy, [o dostępności] trzeba wiedzieć z kim rozmawiać, kogo zapytać.

#### **b) Likwidacja barier finansowych**

- dostępność finansowa - ekonomiczna, ale i nauczanie, że nie wszystko jest bezpłatne,
- równy dostęp dla dzieci, które nie mają środków finansowych,
- mam wrażenie, że instytucje kultury muszą się liczyć z finansami, zastanawiam się nad programem, żeby je wspomóc, np. miejski program edukacji na wysokim poziomie (czyli dbanie o jakość oferty dla szkół), żeby dzieci nie musiały płacić wysokich cen, powinien być to długofalowy program (uwzględniający cenę i dobrą jakościowo ofertę),

- dostępność ekonomiczna - program miejski dla szkół,
- należy zwrócić uwagę na dostępność finansową (w kwestii dzieci, szkół),
- obecnie instytucje nie utrzymują się ze sprzedaży biletów, a otrzymując większą dotację moglibyśmy zwiększać dostępność (np. teatr),
- teraz współpracujemy w temacie dostępności (DDK "Węglin"), bo mamy wsparcie zewnętrzne, jest to związane z dostępnością środków finansowych z projektu, ale nie wiadomo co będzie potem, ogólnie instytucje często nie mają środków na poszerzenie dostępności,
- jeśli wyjdziemy z jakimiś fajnymi rzeczami dostępnościowymi to pieniądze się znajdują - warto robić takie rzeczy, by [podmioty dysponujące środkami] widziały w tym sens.

### c) **Rozwój kultury w dzielnicach**

- tworzenie Miejsc Aktywności Lokalnej (MAL-e), potrzebne są miejsca spotkań, żeby wzmacniać więzi, integrować,
- dostępność do kultury z peryferyjnych dzielnic Lublina,
- dostępność przestrzenna czyli dobre planowanie miasta; żeby rozwinęła się kultura w dzielnicach (z uwzględnieniem różnego charakteru dzielnic),
- wydarzenia kulturalne powinny być w każdej dzielnicy (mamy teraz 27 dzielnic),
- pierwsza bariera związana z planowaniem miasta - fizyczna - ludzie mają daleko do domu kultury i tego nie zmienimy, trudne też jest docieranie poza centrum,
- a propos dostępu do kultury wydaje się, że to jest właśnie lokalność – w każdej dzielnicy ludzie chcą dom kultury – tak - ale dom kultury nie zapewni wszystkich potrzeb,
- na poziomie dzielnicowym – dzielnice są skrajnie różne - ale wszystkie chcą miejsca spotkań – domu kultury - tam, gdzie one funkcjonują ludzie nie wyrażają problemu z istnieniem miejsca spotkań,
- dostęp komunikacją miejską do instytucji kultury, tu jest zauważalny problem: dzieci się np. nie mieszczą w autobusie, kiedy jadą jako grupy szkolne,
- kultura w dzielnicach sypialnianych, daleko od centrum, jest problem: brak instytucji i miejsc kultury w dzielnicach,
- dostępność komunikacyjna - żeby po cotygodniowych zajęciach można było dojechać do domu - nie tylko po dużych wydarzeniach typu Noc Kultury, ale nawet po kółku zainteresowań,

- planowanie/programowanie (dostępność, powszechność, uniwersalność) – nowe instytucje, nowe dzielnice.

**d) Zwiększanie sieci instytucji kultury**

- współpraca z NGO i ze szkołami,
- często NGO-sy traktowane są jako konkurencja dla instytucji kultury, kwoty dotacji dla NGO-sów są za niskie, partnerstwo a nie konkurencja, korzystanie przez NGO-sy z infrastruktury instytucji kultury.

**e) Rozwój nowych technologii w kulturze**

- dostępność technologiczna, innowacyjność dla odbiorców – dostęp do nowych technologii,
- chociaż jest rozwój technologii, wydaje mi się, że wykonujemy krok wstecz, jeśli chodzi o dostępność do wydarzeń w Internecie, duża część wydarzeń mogłaby być dostępna online.

**f) Włączanie do kultury nowych uczestników**

- dostępność do kultury dla każdej grupy odbiorców,
- kultura dostępna dla każdego twórcy – każdy może się realizować,
- aktywizacja różnorodnego środowiska lokalnego, m.in. grup wiekowych - jako odbiorców i twórców,
- dostępność językowa dla wszystkich mieszkańców/mieszkanek niezależnie od języka, jakim się posługuje dana osoba,
- dostępność pracy w kulturze dla mniejszościowych grup, np. imigrantów,
- dostępność mentalną – ludzie nie mają pojęcia, że to jest dla nich rozwój – ludzie muszą wyjść ze swojej strefy komfortu - trzeba ich zachęcić,
- ukształtowanie potrzeb kulturalnych,
- wzmocnienie obecności w szkołach; nauczyciele jako współtwórcy, ambasadorzy,
- u nas się pojawiał wielokrotnie temat obecności w szkołach, [...] na przestrzeni ostatnich lat nauczyciele niechętnie zabierają dzieci na wydarzenia, można zapraszać ich na wydarzenia, ale też na takie spotkania jak to, jak ich zachęcać np. mamy rozwiązania techniczne – nauczyciele, którzy przyprowadzali klasę na spektakl – sami dostawali bilety na inne spektakle, potrzebne są do tego rozwiązania systemowe,
- dostępność dla grup defaworyzowanych i osób z niepełnosprawnościami,



- z jednej strony fajnie tworzyć kulturę, ale należy też otworzyć się na odbiorców – czy ta kultura będzie odbierana jak chcemy i czy trafi do tych, do których chcemy trafić? Zadać pytanie do jakiego grona chcemy dotrzeć? Kultura to obszar, który można jeszcze bardziej otworzyć – nie bójmy się zapraszać jako twórców i odbiorców,
- w tym mieście sporo jest młodzieży, kilkanaście tysięcy studentów, sporo młodzieży się nie angażuje, jest to związane moim zdaniem z brakiem nowoczesnego podejścia do nich, nie mamy dojścia do grupy większościowej, powinniśmy coś zmienić, np. odnośnie włączania praktycznej współpracy ze studentami, dotrzeć i zaciekawić,
- w Lublinie zostaną osoby z zagranicy, te osoby będą znać język polski, ale należy zrobić ofertę skierowaną, dostępną również dla nich, dostosowanie oferty dla osób z różnych krajów, też zadbać o dostępność językową.

g) **Rozwój publiczności**

- dostosowanie działań do potrzeb odbiorców np. poprzez badania potrzeb, dostosowanie, elastyczność oferty,
- warto sprawdzić z czego są dumni mieszkańcy, czy wiedzą, co się dzieje w centrum miasta (zrobić na ten temat badania),
- odnośnie pracy tłumacza PJM, który bierze udział w spektaklach festiwalach, spotkałyśmy się z opiniami, że to przeszkadza ludziom w odbiorze spektaklu – należy uświadomić ludziom, że w kulturze jest przestrzeń na takie działanie, że jest tłumacz PJM, żeby ludzie się przyzwyczaili, że są też na artystycznych wydarzeniach, wzmacnianie kultury zachowania odbiorców, do dalszego wspierania edukacja o dostępności (co można połączyć z edukacją o sztuce) oraz edukacja artystów dotycząca współpracy np. z tłumaczem PJM,
- nauka kultury zachowań odbiorców, edukacja w trakcie wydarzeń, żeby wzrosła świadomość tych, którzy uczestniczą, jak np. z obserwacją, że jest PJM i sami uczą się poprzez obserwację jak zachowywać się i uwzględniać różnych odbiorców wokół siebie,
- odnośnie tematu dostępności/niepełnosprawności: często odwiedzam młodzież w HEJ [...] i jakoś ich oswajam z tym i przez to się nie boją zapytać, ale widzę też potrzebę edukacji w tym temacie, chodzi o to żeby się nie bali, młodzież jest otwarta w tym temacie, tylko trzeba dać im edukację,
- powinniśmy pracować nad odbiorcą - żeby był otwarty, odnośnie spontanicznej kultury.

#### **h) Wykorzystanie obecnego potencjału infrastruktury (np. szkoły, parafie, boiska - orliki)**

- instytucje kultury jako miejsca powszechnie dostępnych,
- dostępność kultury poza instytucjami (szkoły, NGO),
- diagnozowanie, czy instytucja kulturalna jest potrzebna,
- wykorzystanie potencjału szkół i domów kultury – instytucje kultury powinny wyjść z ofertą do szkół – np. Wydział Turystyki zrobił ofertę dla szkół i ma już zapisy na spacerzy na 3 lata - należy wyjść do szkół z ofertą, należy zacząć od najniższego poziomu nawet przedszkola,
- infrastruktura dostępna dla NGO-sów, również w dzielnicach, żeby były przestrzenie na organizację warsztatów, [...] organizacje często nie mają przestrzeni na organizację zdarzeń [...], np. w dzielnicach Szerokie i Sławin są tylko dwie biblioteki publiczne, biblioteka ma inne przeznaczenie,
- kiedyś był projekt, że sale sportowe w szkołach miały być dostępne na 2 godziny dziennie dla mieszkańców, może dla kultury też się znajdzie takie miejsce w szkołach,
- jest duży potencjał szkół.

#### **Inne wskazane opinie, które nie były opisane w założeniach**

##### **a) Przepływ informacji/dostęp do informacji**

- powstanie systemu centralnego, dostępność informacyjna, żeby osoba z niepełnosprawnością mogłaby zadzwonić i dowiedzieć się o ofercie czy instytucji,
- sprawny marketing i promocja, sami mieszkańcy mówią o większym dostępie do kultury, np. Teatr Stary dociera do swoich interesariuszy, ale nie do wszystkich mieszkańców, komunikacja powinna przebiegać na wszystkich poziomach, należy wzmacniać przepływ informacji o ofercie,
- mieszkańcy Lublina mówiąc o dostępie do lokalności są też dumni z centralnych inicjatyw kulturalnych (pod warunkiem właściwej komunikacji, informowaniu o tym co się dzieje w Centrum),
- powinien być też informator dla turystów o ofercie kultury Lublina,
- dobrze jakby była informacja o ofercie skumulowana w jednym miejscu,
- promocja wydarzeń – powinna być bardziej dostępna – wiadomości powinny być w PJM, np. plakat powinien mieć kod QR, pod którym będzie zaproszenie w PJM

(VLOG), informowanie o jakimś wydarzeniu to często wrzucenie plakatu na media społecznościowe, nie wszyscy czują się zaproszeni, fajnie byłoby dodawać filmiki z tłumaczeniem na PJM, grono odbiorców wydarzenia się powiększy,

- kultura jest ważna i dostęp do niej jest ważny szczególnie po covidzie, dostęp dla osób ze szczególnymi potrzebami jest utrudniony ponieważ osoby, szczególnie głuche nie mają możliwości się dowiedzieć, jeśli informacja nie będzie dobrze przygotowana - szczególnie chodzi o vlogi [z tłumaczeniem na PJM],
- powinien być punkt informacyjno-konsultacyjny dotyczący potrzeb różnych grup; istnieją potrzeby indywidualne dla takich osób, jest niska świadomość społeczna, np. brakuje piktogramów (i ich jednolitego systemu w przestrzeni miejskiej),
- tworzenie sieci promocji, tłumaczenie programu dla osób z różnymi potrzebami,
- na plakatach często brakuje adresu, warto je doprecyzowywać,
- precyzyjna informacja o grupie odbiorców- wiadomość w promocji,
- systematyczna promocja; dopasowana do różnego wieku; dostępna w szkołach i na uczelniach.

#### **b) Działania partycypacyjne/diagnostyczne**

- za mało wybrzmiało budowanie kultury partycypacji, szukanie lokalnych liderów, współudział, współtworzenie kultury przez odbiorców,
- kultura dostępna to kultura interesująca, ciekawa dla odbiorców – program budowany partycypacyjnie,
- współudział w tworzeniu programów, ofert np. w dzielnicy Kośminek potrzeba jest większej ilości ofert dla osób dorosłych, starszych; są też tzw. młode dzielnice – młode rodziny, małżeństwa, tam trzeba zagospodarować czas dla dzieci. To się zmienia, ale trzeba zobaczyć jak będzie się rozwijała dzielnica w ciągu 4-5 lat – co się będzie zmieniać - chodzi o trafienie z ofertą,
- indywidualne rozpoznanie potrzeb,
- jeśli dacie mi informacje, np. do kogo pójść po pieniądze itp. myślę, że tak, pójdę... obracam się w kręgu osób z niepełnosprawnościami, wiem czego potrzeba, mogę się zapytać.

#### **c) Dostępność dla osób mieszkających poza Lublinem**

- aspirujemy do bycia Europejską Stolicą Kultury, skupmy się też na byciu regionalną stolicą kultury,

- kultura jest też ponadlokalna i ludzie dojeżdżają do Centrum spoza miasta, należy uwzględnić obszary z terenów LOM (Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego),
- w kontekście metropolitalności – Lublin to też miejsce zaspokajania potrzeb mieszkańców regionu, w kontekście dostępności trzeba zdefiniować szerzej [...] Lublin jest stolicą regionu, gdzie można mieć dostęp do usług kulturalnych na innym [wyższym ] poziomie, należy zadbać o komunikatywność w tym aspekcie, np. social media nie są najlepszym kanałem informacji dla osób spoza Lublina, to też osoby starsze, należy zadbać o dostępność komunikacyjną w tym aspekcie oraz aspekcie gustu osób mieszkających w gminach podlubelskich,
- brakuje dostępności pod kątem wykluczenia komunikacyjnego, chodzi np. o obrzeża miasta, trudną komunikację publiczną.

## **6 OPINIE ZEBRANE NA SPOTKANIACH DOTYCZĄCE PRIORYTETU**

### **II. EDUKACJA ARTYSTYCZNA I KULTURALNA**

---

W ramach spotkań omawiano zadania przypisane priorytetowi i ogólne opinie o priorytecie. Poniżej zostały przedstawione opinie i uwagi wnoszone w ramach priorytetu II.

#### **6.1 SKOJARZENIA ZWIĄZANE Z NAZWĄ PRIORYTETU „EDUKACJA ARTYSTYCZNA I KULTURALNA”**

Drugi priorytet zazwyczaj omawiano według takiego samego scenariusza jak pierwszy, zaczynając od skojarzeń, jakie wywołuje jego nazwa. Tu jednak nie pojawiło się wiele uwag:

- rozważano czy powinna to być „edukacja kulturowa czy kulturalna?” wskazując, że „kulturowa ma szerszy charakter”,
- pojawiła się propozycja, że „może nazwać ten priorytet „rozwój przez kulturę”.

#### **6.2 OPINIE NA TEMAT WSKAZANYCH ZADAŃ PRIORYTETU „EDUKACJA ARTYSTYCZNA I KULTURALNA”**

Na wstępie spotkania uczestnikom i uczestniczkom zaprezentowano proponowane zadania w ramach priorytetu. Następnie wskazywano odpowiedzi - opinie i sugestie odnośnie wdrażania zadań i ich znaczenia, i na koniec odnoszono się do zadań.

Poniżej zostały przedstawione opinie wniesione do zadań wskazanych, jako przykładowe w priorytecie Edukacja artystyczna i kulturalna.

##### **a) Stworzenie Programu Edukacji Kulturalnej (wspólnie z instytucjami kultury, szkołami i Wydziałem Oświaty i Wychowania UM)**

- Lublin, jako kulturalne centrum regionu - odnośnie obszarów wiejskich, w których również są różne grupy odbiorców, też młodzież – dlaczego nie wprowadzać ich w świat nowoczesnej sztuki,
- potrzeba dostarczenia wzorców dotyczących działań, pozyskiwania środków na tereny wiejskie, NGOsy funkcjonujące na obszarach wiejskich, ci ludzie nie mają wiedzy, jak ściągnąć instruktorów itp., to moje doświadczenia, warto też zrobić diagnozę tego zapotrzebowania,
- kwestia zapraszania artystów z niepełnosprawnościami do prowadzenia warsztatów, szkoleń, ale też włączanie szkół – są szkoły specjalne, które także są bardzo

kreatywne - można się otworzyć na tę grupę [...] tłumacze PJM tłumaczący muzykę – warto ich zapraszać i włączać osoby głuche w działania kulturalne, osoby głuche też mogłyby działać, w Warszawie jest grupa dzieciaków, która świetnie miga muzykę,

- włączenie osób z niepełnosprawnościami do tworzenia programów, oferty,
- kultura to dobry obszar do przełamywania barier także społecznych, chętnie bym poznała jak się odbiera muzykę jako osoba głucha,
- z edukacją jest trudno – jest zniechęcenie młodzieży,
- wygląd miasta – budynki wyglądają formalnie, urzędowo - chciałbym, żeby przed tą akcją Lublin przygotowano na poziomie umysłowym, aspekt wizualny - żeby kultura była dostrzegalna, jeśli coś jest widoczne – jest więcej zaangażowania, kultura widoczna, zróżnicowana,
- powszechność i uwzględnienie indywidualnych potrzeb,
- uzupełnienie/ głębokie przenikanie z edukacją szkolną (powszechną),
- edukacja przez całe życie, w każdej instytucji, na każdym poziomie,
- współpraca ze szkołami i uczelniami,
- edukacja równoległa do działań kulturalnych, artystycznych,
- zdobywanie wiedzy, kompetencji, rozumienia, otwartości, wrażliwości,
- rozwój poprzez kulturę,
- akcentowałbym kwestię edukacji teatralnej,
- program: edukacji artystycznej (dodanie hasła do nazwy tego priorytetu),
- program dla szkół (to) najważniejszy priorytet,
- już mamy edukację artystyczną ... czy ten pkt. to czyjaś ambicja?,
- jak będziemy nad tym pracować? Stan faktyczny – wizja – praca w grupach/w wydziałach?,
- wychowanie kulturalne – integrowanie instytucji kultury z programem szkół i uczelni,
- stworzenie mechanizmu współpracy,
- edukacja nauczycieli, dokształcanie nauczycieli w edukacji artystycznej,
- identyfikacja potrzeb, program systemowy - strategia edukacji artystycznej i kulturalnej dla wydziału kultury, wydziału oświaty, instytucji kultury,
- współpraca ze szkołami, nauczycielami: na pewno warto myśleć o systemowym rozwiązaniu, nie chodzi o pojedyncze wydarzenie, żeby korzyść była dłuższa i perspektywiczna, jest sporo zdarzeń słabych, te rzeczy chcą chwyczone, odfajkowane – to nie powinien być przymus a jakość,

- [nauczyciele] wybierają rzeczy niedobre do grupy wiekowej i zniechęcają,
- należy stworzyć bazę wydarzeń kulturalnych dla szkół, trzeba stworzyć przestrzeń na tę bazę wiedzy,
- (pomysł bazy skierowanej do szkół) nauczyciele zbierają punkty od kuratorium – za dane działania przyznawane są punkty – szkoła korzystając z danego programu miałaby pewność, że zdobędzie punkty,
- związane jest to z kształceniem kadr kultury i kadr w ogóle, kadr nauczycieli, żeby rozwijali tę potrzebę, wrażliwość,
- kompleksowa współpraca między wydziałami/kuratorium oświaty a szkołami,
- (edukacja) powinna być realizowana już na niższym poziomie; przedszkola, szkoły,
- edukacja bardziej w formie nie tyle lekcji typu muzyka, plastyka, ale szereg różnych działań [...], szeroka oferta, z której dziecko samo sobie wybiera,
- bony kulturalne na zajęcia na konkretną kwotę, do wykorzystania na wybrane zajęcia, samodzielne wybieranie zajęć - w ten sposób łatwo wy badać potrzeby społeczne – łączy się to ze wsparciem dla rodziny,
- edukacja artystyczna wspiera rozwój intelektualny, kreatywność młodych, samodzielnego myślenia, a nie podążania tylko za trendami – rozwija kreatywność, krytyczne myślenie,
- różne formy i poziomy edukacji, np. muzykowanie domowe – chodzi mi o taki rodzaj edukacji, która realizowana by była w domach kultury, gdzie ludzie po prostu siadają i grają – zdarza się to w domach kultury, towarzyskie spotkania, praktyczne wykorzystanie umiejętności,
- podwyższanie świadomości i kwalifikacji w zakresie szczegółowych potrzeb (odnośnie dostępności),
- powinien być miejski program edukacji kulturalnej – powinien realizować założenia na wielu poziomach – szkoła, animatorzy, edukatorzy, głównie dla młodych, np. od przedszkola,
- program realizować powinny różne podmioty na wielu poziomach (szkoły, przedszkola),
- wykorzystanie obecnych zasobów: wykorzystanie koordynatorów - dodać koordynatorowi funkcję opiekuna, aby zaopiekował się grupą o szczególnych potrzebach,
- niski poziom edukacji artystycznej i kulturalnej w szkołach,

- chodzi o to, żeby młodzi naturalnie przejęli [dziedzictwo kulturowe], a mam wrażenie że to wszystko leci w dół, jeśli nie przyjmiemy tej roli będziemy mieć kulturalnych analfabetów,
- dopisać szkoły do nazwy założenia w priorytecie,
- powinno wybrzmieć: przygotowanie młodych ludzi na wolontariuszy, którzy będą gotowi i będą potrafili zaopiekować się osobami ze szczególnymi potrzebami,
- dzieci CODA - dzieci słyszące mające głuchych rodziców można włączać w różne działania, np. edukacyjne,
- żeby ludzie potrafili rozmawiać kulturalnie - interpretować dzieła,
- kultura i edukacja to służenie obecnemu rozwojowi,
- stworzenie programu edukacji kulturalnej – był ten priorytet w poprzedniej strategii.

#### **b) Tworzenie warunków do rozwoju talentów**

- nauczyć ludzi, że mogą coś robić, żeby korzystali z tych ewentualnych stypendiów, docierać do nowych grup, praca u podstaw,
- Lublin ma mocną kulturę eksportową, tu kształcą się animatorzy, którzy potem wyjeżdżają i dzielą się tą wiedzą, powinna być oferta do osób, które przyjeżdżają tu po wiedzę i doświadczenie, mimo, że staramy się o europejski tytuł skupiamy się na lokalności, jak my możemy ściągnąć ludzi do Lublina i ich kształcić i jak możemy kogoś wysłać do Europy, boimy się, że animatorzy uciekają z Lublina, ale oni mogą być naszą wizytówką, myślenie instytucjonalne, są kierunki jak animacja [...] instytucje kultury mogą wyjść z programem mentoringowym nawet dla 5 osób to już by było coś, możemy zaprosić do takiej współpracy NGOsy, ale też założyć fundusz stypendialny,
- kultura zaczyna się wcześniej niż szkolenie i wspieranie talentów, w każdym z nas drzemie jakiś talent, teraz jest problem, mamy ogromne pole do działania w tej kwestii,
- wykorzystanie ukrytego potencjału, odkrywanie pasji i talentów, umożliwienie działania ludziom, którzy nie chcą zajmować się profesjonalnie działaniami artystycznymi, żeby nie tworzyć wykluczenia - nie umiem śpiewać to nie śpiewam, dawać szansę każdemu na realizację pasji.



### **c) Oferta dla wszystkich grup wiekowych**

- szkoła rysowania w systemie oficjalnym, jak szkoły muzyczne: jak, np. w Ukrainie: dzieci uczy się 6 lat, różnych technik [...], w Polsce tego nie ma, żeby były systematyczne zajęcia plastyczne,
- szkoła artystyczna dla seniorów,
- seniorzy jako wolontariusze, edukatorzy, włączenie seniorów, jako wsparcie w edukacji: mają potencjał kadry kulturowej, mają czas, doświadczenie, oni mogą czegoś nauczyć np. dzieci,
- wykorzystać potencjał seniorów (np. warsztaty kulinarne, artystyczne), wykorzystanie tego potencjału po obu stronach – uczyć ich i żeby oni uczyli (w formie wolontariatu lub zatrudnienia),
- edukacja dla osób w różnym wieku.

### **d) Rozwój szkolnictwa artystycznego i edukacji pozaformalnej**

- również kadra powinna się edukować,
- żebyśmy się nie zamykali we własnym sosie [...] w programie każdej instytucji powinna być możliwość, żeby pracownik mógł wyjechać na wizyty studyjne, wydarzenia, Erasmus,
- warto pomyśleć o filiach dużych uczelni, w Tematycznych Grupach Roboczych (w ramach tworzenia Strategii Lublin 2030) brali udział przedstawiciele Wydziału Artystycznego UMCS – chcą oddzielić się i stworzyć akademię artystyczną,
- Lublin nie powinien otwierać państwowej szkoły teatralnej/ artystycznej, szkoła teatralna to kolejne kadry bezrobotnych, nie musimy np. mieć wyższej uczelni artystycznej,
- chciałbym zaznaczyć, żebyśmy nie traktowali edukacji jako tylko szkoleń, warsztatów, bo to też dyskusje po festiwalu, pisanie recenzji – należy spojrzeć szerzej,
- stałe edukowanie się,
- kształcenie profesjonalistów i tworzenie dalszej ścieżki rozwoju zawodowego – m. in. ludzie, którzy chcieliby się wykształcić w niszowych dziedzinach,
- edukacja nie jest celem, ale środkiem do lepszego odnajdywania się w rzeczywistości.

**e) Edukacja regionalna, historyczna i rozwój tożsamości lokalnej**

- wieś nie musi się kierować tylko na Lublin, nie koncentrujemy jej wyłącznie w Lublinie, nie zamykamy się.

**f) Edukacja ekologiczna**

- brak uwag w tym obszarze.

**g) Współpraca z instytucjami kultury**

- współpraca i edukacja w obszarze kadr kultury, instytucje powinny spotykać się, współpracować, wymieniać się doświadczeniem - teraz to się zdarza przypadkiem, a nie systemowo, np. dyrektorzy w ciągu roku muszą znaleźć taki czas, żeby współpracować z inną instytucją, to od nas zależy, czy nasze instytucje będą się rozwijać,
- program wymiany doświadczeń – trzeba by przegadać to na szerszym polu,
- współpraca między instytucjami wzajemna edukacja, sieciowanie, wspieranie, kooperacja - bezpieczne dzielenie się wiedzą/umiejętnościami i ewaluacja tych procesów, to rozwija kadry,
- finanse na rozwój własnych pracowników (kadra kultury), jako instytucje jesteśmy nastawieni na widza, może warto zmniejszyć program, a te środki przeznaczyć na szkolenia kadry,
- współpraca instytucji kultury ze szkołami specjalnymi: jeśli chodzi o współpracę ze szkołami, nie zapominajmy o szkołach dla głuchych itp., instytucje kultury powinny być [na nie] otwarte,
- dopisać do nazwy założenia - wysoka jakość (instytucje).

**h) Współpraca z organizacjami pozarządowymi**

- udostępnianie przestrzeni warsztatowych dla NGO-sów,
- wspieranie osób pracujących w kulturze – pojmowane szeroko - w to wchodzi masa różnych profesji,
- rozwój ruchów artystycznych.

#### **i) Współpraca ze spółdzielczymi domami kultury i klubami osiedlowymi.**

- w tym punkcie nie pojawiły się osobne rekomendacje dla spółdzielczych domów kultury i klubów osiedlowych, uczestnicy i uczestniczki nie rozdzielali instytucji kultury miejskich i spółdzielczych, można uznać, że rekomendacje zawarte w punkcie z instytucjami kultury są wspólne,
- powinno się dodać biblioteki - rozwój czytelnictwa, gdybyśmy współpracowali byłyby ciekawe inicjatywy, w tych miejscach gdzie brakuje biblioteki – biblioteka przejmuje te zadania, mogą być tam wydarzenia kulturalne,
- poznać swój potencjał, swoje możliwości, pokazać ofertę innych domów kultury – chodzi o sieciowanie, ale to wymaga współpracy – fajnie jakby to była współpraca, wymiana, a nie że tylko jedna strona korzysta,
- należy dodać instytucje kultury do tego punktu,
- współpraca ze szkołami i Młodzieżowymi Domami Kultury.

#### **Inne obszary dyskusji**

##### **a) Lublin, jako kulturalna stolica regionu**

- tu jest duże, zaniedbane pole, władze Lublina nie są odpowiedzialne za to, co się dzieje w samorządach innych gmin, ale odnośnie Lublina, jako stolicy regionu [...] żeby Lublin wyszedł z ofertą do dzieci z obszarów wiejskich, żeby w XXI wieku wyjazd do kina nie był wydarzeniem incydentalnym, już nie mówiąc o filharmonii, można stworzyć program współpracy, uczestnictwo w kulturze nie powinno ograniczać się tylko do wspomnienia z wyjazdu do Warszawy, Lublin też może przyjąć tę rolę. Współpraca też na poziomie wojewódzkim - funkcja metropolitalna Lublina i stolica województwa, musimy być realistami, musimy połączyć siły różnych podmiotów, kwestia logistyki komunikacji, ale też finansowania, zmiana sposobu myślenia - nie skupiać się tylko na samym mieście ale też sieciowanie, koordynacja.

##### **b) Problem drenażu kadr kultury**

- Lublin ma mocną kulturę eksportową, tu kształcą się animatorzy, którzy potem wyjeżdżają i dzielą się tą wiedzą, oferta do osób, które przyjeżdżają tu po wiedzę i doświadczenie”, jak my możemy ściągnąć ludzi do Lublina i ich kształcić i jak możemy kogoś wysłać do Europy, boimy się, że animatorzy uciekają z Lublina, ale oni mogą być naszą wizytówką.

**c) Badanie potrzeb**

- czego by chciało społeczeństwo, w aspekcie też partycypacji społecznej, żeby być na bieżąco w trendach – diagnozy, trendy, partycypacja oferty,
- budowanie oferty powinno być poprzedzone badaniem potrzeb, a oferta skierowana do odbiorców,
- potrzeba nieustannego wsłuchiwania się w potrzeby.

**d) Informowanie**

- jako rodzic [szukający zajęć dla dziecka], np. muszę znać domy kultury i sprawdzać ofertę na każdej stronie,
- lubelski kalendarz kulturalny, istnieje, ale nie wiele osób o nim wie.

**e) Współpraca międzynarodowa w zakresie edukacji kulturalnej**

- czy współpraca w tym punkcie ma charakter tylko lokalny? – brak współpracy międzynarodowej, brakuje kontekstu międzynarodowego: czerpanie z doświadczeń innych państw, czerpanie inspiracji i edukowanie innych,
- program Erasmus oraz Uniwersytet Gallaudeta - nawiązać współpracę np. w ramach ESM – nawiązać kontakt, wymiany zagraniczne (wiele kultur), pokazać wzór, że głuchy człowiek może wszystko, że nie ma tych barier, m. in. finansowych, głuche osoby pracują, powinny mieć dostęp do stanowisk itp., mogłoby się to wiązać z nauką międzynarodowego języka migowego podczas warsztatów.

**f) Współpraca między podmiotami ogólnie ujęta**

- chodzi o to, żeby się otwierać, żeby była potrzeba współpracy, a nie walki, konkurencji, zdrowa konkurencyjność nie jest zła bo rozwija, można wtedy też korzystać z gotowej bazy,
- potrzebne jest wzajemne poznanie swojej oferty, sieciowanie, informowanie, kooperacja instytucji kultury z innymi podmiotami, wsparcie lokalne, wymiana barterowa, wzmocnienie, wsparcie, konkurencja, ale nie walka.

**g) Potrzeba szczególnego namysłu nad działaniami skierowanymi do grup seniorskich**

- wiek emeryta się obniży – da to nam nowego odbiorcę,
- działania bez stereotypów;
- działania międzypokoleniowe - nie tylko z dziećmi, seniorzy wskazani, jako bardzo zróżnicowana grupa,
- jest różnica między np. 60-latkami, a 80-latkami, środowisko seniorów jest zróżnicowane wiekowo i też ma swoje potrzeby, sytuacja seniorów się zmieni, duży procent osób odeszło teraz na emeryturę, tylko co dziesiąty został w pracy - ta społeczność będzie teraz bardzo duża – wtedy kultura jest elementem integracji, ci seniorzy są pełni sił i potencjału, dotrzeć do aktywnego 60- latka to co innego niż do 80-latka.

## **7 OPINIE ZEBRANE NA SPOTKANIACH DOTYCZĄCE PRIORYTETU**

### **III. KADRA KULTURY**

---

W tym rozdziale zostaną podsumowane opinie i uwagi wobec trzeciego priorytetu – „Kadra Kultury” oraz zawartych w nim propozycji zadań.

#### **7.1 SKOJARZENIA ZWIĄZANE Z NAZWĄ PRIORYTETU „KADRA KULTURY”**

Nazwa priorytetu wzbudziła dyskusję odnośnie tego, jak jest definiowana kadra kultury. Wskazywano, że określenie “kadra” kojarzy się głównie z instytucjami i zatrudnieniem na etacie. W różnych wypowiedziach podkreślano, że kadre kultury tworzą też: animatorzy, freelancerzy, osoby z przemysłów kreatywnych, twórcy, producenci, artyści, organizacje pozarządowe (jako np. łącznicy między instytucjami a szkołami), i dalej: nauczyciele, wykładowcy, wychowawcy w placówkach, liderzy lokalni, osoby w zakładach pracy odpowiedzialne za wykorzystanie funduszy socjalnych, arteterapeuci i terapeuci, bibliotekarze, stypendyści, uzdolnieni młodzi artyści, społecznicy - przedstawiciele dzielnic. Dodano także sugestię, by zwrócić uwagę też na osoby w zawodzie, np. dziennikarze, nauczyciel zaangażowany w kulturę.

Pojawiła się sugestia, by zmienić nazwę priorytetu na „Kadra kreatywna”, co pozwoli włączyć w nią artystów. Inna osoba sugerowała: “włączenie artystów lub dodanie zupełnie oddzielnego punktu: przemysł kreatywny plus artyści”.

Z drugiej strony pojawiły się też głosy mówiące o tym, że nie każda osoba może się wpisać w definicję kadr kultury, że potrzebne są kryteria czy określone wymagania: „nie każdy może być kadrą – za człowiekiem powinien stać dorobek i kompetencje, powinni to być specjaliści” i weryfikacja. Kadra to „twórcy, artyści, którzy reprezentują coś sobą, autorytet, człowiek, który reprezentuje pewien poziom, chce coś przekazać innym ludziom”.

#### **7.2 OPINIE NA TEMAT WSKAZANYCH ZADAŃ PRIORYTETU „KADRA KULTURY”**

Podobnie, jak w przypadku pozostałych priorytetów dyskusję rozpoczęto od przedstawienia zadań, które zaproponowano w ramach tego obszaru. Poniżej zostały zebrane opinie przekazane na spotkaniach w podziale na przykładowe zadania.

**a) Wspieranie działań sprzyjających tworzeniu miejsc pracy w kulturze i sektorze kreatywnym**

- atrakcyjne zarobki, aby zapobiec migracji pracowników kultury do innych miast, wyższe płace dla kultury, zatrzymanie kadry w mieście i w branży,
- nie mamy szans, żeby zachęcić, żeby wracali do Lublina, bo niski poziom na uczelniach,
- wzmocnienie finansowe, stworzenie możliwości rozwoju kadry,
- zatrudnienie w IK osób z grup mniejszościowych (np. migranci, OzN) – dają bezpośrednią perspektywę grupy docelowej; zatrudnianie osób z niepełnosprawnościami, np. jako dźwiękowców – to też może podnieść prestiż wydarzeń; miejsca pracy dostępne dla osób z niepełnosprawnościami (to też profity finansowe, środki z PFRONu); artyści z niepełnosprawnościami,
- należy zwrócić uwagę na dostępność dla artystów ze szczególnymi potrzebami (zaplecze techniczne),
- uwzględnianie osób pracujących w NGO (to nie tylko wolontariat), pracownicy instytucji kultury, artyści, NGO,
- działania kadr kultury w prywatnych firmach i NGO tworzonych przy instytucjach,
- mamy przecież też stypendystów, uzdolnionych młodych artystów, można ich nazwać ludzie kultury, też społecznicy - przedstawiciele dzielnic - tu może potrzeba wsparcia merytorycznego, a nie finansowego, tworzenie warunków, żeby ludzie chcieli być kadrą kultury, rozbudowanie, wzmocnienie prestiżu pracownika kultury,
- nie widzę przestrzeni na tworzenie nowych etatów, instytucje kultury są wysyczone pracownikami, nie mamy możliwości oferty dla [absolwentów], obecnie jest blokada zatrudniania w kulturze,
- zadbać o to, co mamy, inwestować w to, co już jest,
- my tworzymy program edukacji, a nie tylko wspieranie,
- odświeżanie kadry jest wskazane,
- Czemu chcemy tworzyć miejsca pracy w instytucjach kultury, a nie dajemy tym, co są szansa do rozwoju?

## **b) Realizacja programów rozwoju zawodowego dla ludzi kultury**

- celem powinno być zapewnienie dobrych warunków pracy, płacy i rozwoju zawodowego dla pracowników miejskich instytucji kultury,
- wynagrodzenia: porównywalne wysokości wynagrodzeń dla pracowników kultury, ważne jest wynagrodzenie, dofinansowanie; zapewnienie odpowiedniego wynagrodzenia (stawki minimalne, artystyczne), godziwe wynagrodzenie,
- chodzi o to, żeby przestrzeń kultury była konkurencyjna dla innych przestrzeni” – obecnie jest to jedna z najsłabiej opłacanych grup,
- żeby ktoś, kto kończy studia mógł się rozwijać, ale czy mamy narzędzia, które mogłyby zagwarantować, że jego ścieżka zawodowa będzie się rozwijać? – wzmocnienie prestiżu pracowników kultury,
- douczanie się do konkretnej ścieżki, „jak np. ktoś już jest po studiach z animacji i potrzebuje potem szkolenia w specjalistycznej dziedzinie”,
- rozwój, rezydentura artystyczna, to powinna być oferta komercyjnie podparta,
- stałe podnoszenie kwalifikacji zawodowych; aktualizacja procesu/ metodyki,
- to jest mocna strona, to trzeba pokazać – docenienie kadry; docenienie poprzez wynagrodzenie, „teraz sami musimy w sobie budować [docenienie]; [kadra] to jedna z mocnych stron [kultury] w Lublinie, „jeżeli chcemy być partnerami instytucji europejskich musimy sami znać swoje mocne strony, brakuje w strategii docenienia,
- uczymy się od siebie nawzajem, żeby sami odbiorcy uczyli tego, co umieją sami,
- należy zwrócić uwagę na bezpieczeństwo, weryfikację, czy dana osoba może pracować z dziećmi,
- otwarcie na czerpanie i rozwój z innych miast - wymiany, rezydencje (nie tylko artystyczne, ale też animatorskie), szkolenia,
- wyższa uczelnia artystyczna lub filie uczelni artystycznych,
- czy dot. rozwoju– jest kierowany do pracowników instytucji kultury”?
- (obecnie) obecnie brak przejrzystości rozwoju, nieoczywista ścieżka rozwoju.

## **c) Opieka pracownicza i programy wsparcia**

- brak systemu motywacji – wypalenie kadr,
- diagnoza, co lubelska kadra kultury potrzebuje, z jednej strony jest nas dużo ale, też dużo pracy [wymaga rozwiązywanie problemów] - wzajemne superwizje, pomocne w rozwiązywaniu problemów, które inna instytucja już rozwiązała i ma w tym doświadczenie,



- dbanie o dobrostan ludzi kultury,
- nagradzanie – docenianie pracy konkretnych osób, instytucji, NGOs, projektów społeczników, system motywowania w różnej formie, np. wynagrodzenia, ale i wyróżnienia pewnych inicjatyw, mniejszych projektów, [...] jest gala kultury, ale latami trzeba zbierać dorobek, Żurawie dla dorosłych,
- praca z artystami z trudnym charakterem.

#### **d) Tworzenie polityk antymobbingowych i antydyskryminacyjnych**

- odpływ kadry ze względu na warunki finansowe, ale też mobbing,
- brak wiedzy pracowników dotyczącej ich praw i obowiązków oraz praw i obowiązków kadry kierowniczej,
- wykorzystywanie umiejętności pracowników,
- uzupełniać o nowe kadry; co robić by młode osoby nie powiełały starych wzorów?

#### **e) Wsparcie działań amatorskich**

- mieszkańcy i mieszkanki jako spontaniczni twórcy i twórczynie kultury: powinniśmy postrzegać kulturę nie tylko w perspektywie instytucjonalnej, nie tylko kultura festiwalowa itp., żeby Lublin był żywy, [...] żywy przepływ pomiędzy twórcą i odbiorcą, żeby było spontanicznie, otworzmy się na różne formy i obszary tej kultury, sposób myślenia o kulturze: nie tylko instytucje, ale poszerzyć horyzonty, tworzyć przestrzeń, żeby można było spontanicznie się wyrażać, w sposób otwarty [...] przestrzeń w znaczeniu świadomościowym. Ten proces świadomościowy – musi się od czegoś zacząć, otworzyć ludzi na taką możliwość – strategia 2030 wymaga czasu – warto by było myśleć szerzej o kulturze i procesie tworzenia kultury,
- informowanie o możliwości inicjowania własnych działań: np. w formie plakatów na mieście – jeśli ktoś ma fajny pomysł, to może przyjść do instytucji i go zrealizować, plakat opatrzony kodem qr, pod którym będzie tłumacz PJM, osoby z niepełnosprawnością - mogą też być motorem dla innych, jeśli chodzi o realizację kreatywnych pomysłów,
- dawanie możliwości młodym talentom,
- Lublin - tu można się rozwijać (bogactwo kulturalne),
- często to osoby, które siedzą w kulturze wiedzą, że mogą coś zrobić, ale przeciętny mieszkaniec nie,

- przestrzeń na różne kultury, lokalni artyści, ale włączyć innych: osoby z niepełnosprawnościami, z innych regionów, z innych krajów, kultura uliczna – stworzyć na nią przestrzeń.

**f) Współpraca ze szkołami artystycznymi i kierunkami artystycznymi na uniwersytetach**

- brak osobnych uwag skierowanych wprost do tego punktu, uczestnicy i uczestnicy w wypowiedziach nie rozdzielali punktów: współpraca ze szkołami artystycznymi i kierunkami artystycznymi na uniwersytetach i współpraca ze środowiskiem akademickim i mówili łącznie o współpracy ze środowiskiem akademickim.

**g) Współpraca ze środowiskiem akademickim (zwłaszcza kierunki: animacja kultury, historia sztuki, europeistyka)**

- edukacja kulturalna,
- edukacja artystyczna,
- doświadczenia dotychczasowe: mam negatywne doświadczenia ze środowiskiem akademickim , nie chcę współpracować,
- nie zasłaniajmy się brakiem wpływu np. na kuratorium oświaty [...] są już dobre praktyki, ale nie są przeniesione na naszą kanwę kultury, np. przedsiębiorcze dzieciaki,
- współpraca ze środowiskiem akademickim, uzupełnić o kierunki: produkcja medialna, edukacja medialna, kulturoznawstwo, nowe technologie.

**h) Rozwój praktyk i staży w kulturze**

- współpraca z uczelniami (praktyki, staże),
- instytucje kultury są otwarte na praktykantów i stażystów, ale nie widzę zainteresowania ze strony uniwersytetów,
- powinien być system ze strony akademickiej – program poszukiwania [praktyk, staży],
- zbyt mała skala zainteresowania ze strony akademickiej (powinien powstać system),
- prowadząc warsztaty – fajniejsza współpraca jest z licealistami niż studentami, łatwiejsza współpraca ze szkołami średnimi niż uczelniami,
- należy rozwinąć nazwę zadania o „rozwój praktyk, staży i wolontariatu w kulturze,

- połączenie procesu kształcenia kadr z praktykowaniem (realna praca),
- z obu stron musi być otwartość, nie zapominając o innych podmiotach, nowy program,
- praktyki i staże jako realna szansa na pracę w sektorze,
- powrót do relacji mistrz-uczeń – autorytet w procesie edukacji kulturalnej, potrzeba indywidualnego podejścia do ucznia.

#### **Inne obszary wskazane obszary:**

- Odwołam się do swoich doświadczeń - nie ma kultury bez odbiorcy, kadra kultury ciężko pracuje, w instytucjach od rana do nocy musi się coś dziać, przez co ludzie pracują całe dni, a jednocześnie odbiorcy są różni: część przyjdzie i jest zadowolona, część nie wie, jak wygląda praca w kulturze, że to ciężka praca” – kwestia edukacji, pokazywanie roli kadry; edukować widza – kwestia otwartości kultury; działania – pracować nad widzem, przełamanie, ale żeby widz był gotowy i korzystał z proponowanej oferty, dla kogo? Dla siebie wzajemnie, samoedukacja od odbiorców,
- większy nacisk na wymianę i współpracę: brakuje w naszej kadrze kultury wspierania się nawzajem, „przytulania się”, wymiana, współpraca między kadrami kultury,
- docenienie znaczenia kultury na poziomie biznesowym: kultura to też zysk (zasila budżet, ale nie bezpośrednio) – wzmocnienie prestiżu pracy w kulturze może się z tym wiązać, ludzie kultury budujący otoczkę miasta, pozytywny klimat ściągają pieniądze do miasta - dużo osób o tym nie myśli, nie wie,

#### **Ogólne uwagi do priorytetu:**

- [potrzebne jest] słuchanie, a nie narzucanie,
- większa otwartość środowiska kultury na potrzeby społeczeństwa,
- dodać artystów wprost do przykładowych zadań (szczególnie dodać w jakim obszarze),
- kłopot jest taki że osoby, które mogłyby stanowić kadrę nie wiedzą o tych priorytetach, co na nich czeka,
- też należy dodać aspekty jak: prawo autorskie animacja,
- kadra (uczelni) powinna być atrakcyjna też na poziomie ogólnokrajowym, z tym się łączy aspekt niskiego notowania uczelni w przeciwieństwie do liceów.

## 8 OPINIE ZEBRANE NA SPOTKANIACH DOTYCZĄCE PRIORYTETU

### IV. LUBLIN (w) 2030

---

#### 8.1 SKOJARZENIA ZWIĄZANE Z NAZWĄ PRIORYTETU „LUBLIN (w) 2030

Priorytet w czasie prac zmienił nazwę, początkowo (na dwóch spotkaniach) brzmiała ona: Projekty kluczowe, horyzontalne, uzupełniające, dopełniające, a następnie: Lublin (w) 2030. Odnośnie pierwotnej nazwy wskazano, że: „ESM to jest coś, co już realizujemy, natomiast ESK tu jest trudność, bo my tego jeszcze nie mamy”, dlatego nawiązanie w priorytecie do projektów może być nietrafione.

Ponadto pojawiły się głosy, że: „Jeżeli dostajemy tytuł to jest nasza wygrana, ale jaką wygraną będzie nieuzyskanie tytułu, to wygląda jakbyśmy już tym dysponowali”, „[ESK] my jeszcze tego nie mamy”. Inna osoba zaznaczyła, że odwołanie do projektów jest niewłaściwe ponieważ: “same hasła „projekty horyzontalne” – [ich] realizacja nie powinna być priorytetem, bo to już konkretne działanie, [ona] powinna rozwijać te inne priorytety.” Podsumowano, że nazwa projektu to poszukiwanie zbiorczej nazwy na „projekty kluczowe, horyzontalne, uzupełniające, dopełniające: ESM 2023, ESK 2029”.

#### 8.2 OPINIE NA TEMAT WSKAZANYCH ZADAŃ W PRIORYTECIE „LUBLIN (w) 2030”

W odróżnieniu od wcześniejszych priorytetów, ten omawiano na spotkaniach od razu w oparciu o proponowane zadania.

Poniżej zostały przedstawione opinie uzyskane na spotkaniach, pogrupowane na zadania.

##### a) Lublin jako miasto młodzieży (realizacja programu z aplikacji ESM2023)

- ESM skończy się w tym roku, ESK – rozstrzygnięcie będzie do końca roku; jaki sens ma teraz ten priorytet w strategii do końca 2030r.? Czy będziemy poszukiwać nowych konkursów o tym samym wymiarze (kontynuacja działań na lata przyszłe)?,
- efekty ESM, ESK będą z nami przez wiele lat; jeśli dobrze przepracujemy efekt może być cenny,
- nie wiemy jak Lublin 2030 będzie wyglądał i kim będzie odbiorca i twórca kultury – powinno być to dyskutowane z młodymi – szukanie ścieżek rozwiązania, żeby dawać im doświadczenie, które mamy, ale i czerpać nowości od młodych.

## **b) Lublin Europejską Stolicą Kultury 2029**

- ESM skończy się w tym roku, ESK – rozstrzygnięcie będzie do końca roku; jaki sens ma teraz ten priorytet w strategii do końca 2030 r.? Czy będziemy poszukiwać nowych konkursów o tym samym wymiarze (kontynuacja działań na lata przyszłe),
- ESM to jest coś, co już realizujemy, natomiast ESK tu jest trudność, bo my tego jeszcze nie mamy,
- Jeżeli dostajemy tytuł to jest nasza wygrana, ale jaką wygraną będzie nieuzyskanie tytułu, to wygląda jakbyśmy już tym dysponowali,
- [ESK] my jeszcze tego nie mamy, czy jest sens pisać to w strategii,
- efekty ESM, ESK będą z nami przez wiele lat; jeśli dobrze przepracujemy efekt może być cenny,
- inne tytuły, o które warto starać się w przyszłości: Lublin jako miasto przyjazne dzieciom – warto zabiegać o tytuł np. Miasto przyjazne wizualnie, np. jak Sopot; otwarcie na dzieci jest również bardzo ważne, poupadały festiwale dla dzieci, jest potencjał tylko nie ma finansów,
- zawsze za późno zaczynamy,
- ESK – my jeszcze tego nie mamy, a jak nie będzie to czemu jest wpisane w strategii?,
- Co nowego będzie w lubelskiej kulturze? większość lubelskich festiwali zostało stworzonych w procesie ubiegania się o tytuł ESK, zachowujemy działania, które się sprawdzają, ale co nowego?.

## **c) Lublin ośrodkiem tworzenia nowych ważnych międzynarodowych inicjatyw kulturalnych**

- my mamy wybierać, co chcemy zrobić, czuć sens, a nie po prostu startować w konkursach,
- rolę tych projektów uzupełniających/ kluczowych powinno być umiędzynarodowienie lubelskiej kultury, międzynarodowa wymiana doświadczeń, pozyskiwanie środków, patronów na realizację pozostałych priorytetów w skali międzynarodowej,
- więź, współpraca ze wschodnimi sąsiadami, 25-lecie akcesji do UE 10 krajów,
- ośrodek kultur dalekowschodnich w Lublinie,
- podtrzymać hasło - brama na wschód – jest duże zainteresowanie zagranicznych partnerów by wywalczyć sobie rolę w procesie odbudowy [Ukrainy], podkreślimy nasze położenie, naszą rolę.

**d) Lublin jako ważny podmiot międzynarodowych sieci i programów kulturalnych**

- nie skupiać się na wielkich projektach, tylko na umiędzynarodowieniu, sieciowaniu lubelskiej kultury, pozyskiwaniu środków na realizowanie trzech pozostałych priorytetów,
- pkt. współpraca międzynarodowa – wydaje się to ważne,
- udział w międzynarodowych programach odbywa się w wąskich działaniach zespołów, poszczególnych osób, należy stworzyć poziomą, międzysektorową platformę, tworzyć płaszczyznę poprzeczną, współpracując z ludźmi, którzy mogą być potencjalnymi współpracownikami [w przyszłości], potrzebna jest wspólna platforma, gdzie z różnych dziedzin, mamy różne kontakty, możemy się wymieniać,
- [Zespół Pieśni i Tańca] – my naprawdę współpracujemy,
- w Warszawie powstał projekt platformy wymiany kontaktów, można by się zainspirować,
- sieciowanie i nasza pozycja w Europie,
- wyposażenie osoby w status ambasadora miejsca,
- spotkania branżowe.

**e) Lublin jako istotny punkt na kulturalnej mapie Europy**

- duma z rozwoju miasta,
- konkurencja z Rzeszowem, walczymy o jak najwyższą pozycję miasta w Polsce, potencjał Lublina – niewykorzystany, pozycja powinna być wyższa, rywalizacja dodaje werwy,
- wzmocnić część dotyczącą pozycji w Polsce,
- Lublin nie szczyci się tym, co ma, troszczymy się jako drobny organizator z dotarciem z informacją o produkcie,
- kwestia partnerstwa – ponowić, rozszerzyć, jeśli mówimy o miastach UE, np. dzień miasta Wrocław, ale w Lublinie - promowanie się w innych miastach unijnych – wtedy można włączać praktyki, wymiany i promować miasto (...) jest takie powiedzenie...jeśli jestem przedstawicielem Lublina to Lublina zawsze będzie ze mną - naturalni ambasadorzy identyfikujący się z miastem, niekoniecznie przedstawiciele instytucji, nie tylko przedstawiciele urzędu – pokazać zwykłego człowieka w kulturze, przełamanie bariery zwykły człowiek/urząd – ambasador z serca,

- ambasador - nie tylko osoba, ale też elementy kultury, symbole jako marka, takie jak np. cebularz,
- budowanie tożsamości poprzez kulturę – nie opierać identyfikacji tylko na kulturze instytucjonalnej i tradycyjnej, w ten nurt włączyć różne formy kultury – otworzyć się, - czy u nas mógłby żyć Banksy?, nie tylko kultura posągowa, monumentalna, ale żeby każdy mógł się odnaleźć,
- jak do tego dojdziemy i co za tym idzie? jak to rozumieć? - jak to nazwać?
- „Lublin jako istotny punkt na kulturalnej mapie Europy – ponieważ ... - i to o tym zadecyduje, trzeba to nazwać; kiedy będziemy rozmawiać o tym ponieważ,
- to są wszystko duże rzeczy, EU itp. – a nasze miasto nie promieniuje na region, powinniśmy eksportować ofertę do miast typu Zamość, Nałęczów, ale i skupić się na mieszkańcach, którzy są tu,
- metropolia to też region - Lublin centrum regionalne, na mapie województwa, partnerstwa miast, partnerstwa z organizacjami, instytucjami kultury – wzmacnianie,
- ważne żebyśmy nie traktowali obecności obcojęzycznych mieszkańców Lublina jako wyzwanie, ale i jako wartość dodaną. Mamy teraz bogactwo, ludzi którzy będą dwujęzyczni, którzy są muzykalni - to powinno być sygnalizowane jako kapitał miasta. Ta praca w kulturze nabrała sensu od momentu wydarzeń na Białorusi i w Ukrainie, nowi twórcy - a nie widać tego w ofercie, to kapitał,
- baza artystów – rzemieślników, działających praktycznie artystów, informator – panorama firm artystycznych, trudno było znaleźć kogoś do namalowania muralu [w dzielnicy], gdyby nie Centrum Kultury i Rewiry [mural by nie powstał],
- sieciowanie artystów.

#### **f) Lublin na liście Miast Kreatywnych UNESCO**

- brak uwag.

#### **g) Lublin na liście światowego dziedzictwa UNESCO**

- lista światowego dziedzictwa UNESCO – poziom trudny [do zdobycia].

### **Inne uwagi (w tym możliwe uzupełnienia zadań do priorytetu)**

- spójność promocyjna oferty kulturalnej miasta – bolączka, stale wysyłamy informacje do różnych miejsc, nie mam możliwości bezpośredniego podlinkowania wydarzeń w instytucjach, nie chodzi o dotarcie do instytucji, nie ma tej informacji skumulowanej w jednym miejscu warto wpisać jako cel w strategię miasta - autopromocja, to co tworzymy, Lublin nie szczyci się tym, co ma, troszczymy się jako drobny organizator z dotarciem z informacją o produkcie.
- Dostępność komunikacyjna kultury: Lublin 2030 – to byłoby dla mnie miasto, w którym łatwo się skomunikować w całym mieście - nie tylko centrum – np. kulturbus jeżdżący od punktu do punktu – kultura w całym mieście nie tylko w centrum i nie tylko lokalnie,
- Lublin w świecie cyfrowym: żyjemy w świecie cyfrowym – jak kultura lubelska będzie w nim wyglądała? Jak będziemy w tym działać w sposób celowy i zaplanowany?,
- Działania umiędzynarodawiające idące do wewnątrz oraz mające na celu integrację międzykulturową: Włączenie nowych mieszkańców Lublina: Ukraińców, ale i kilkanaście tys. studentów z Afryki i Azji, nie potrafimy im pokazać że to też ich miasto – dostępność , nie mamy specjalistów do współpracy z takimi grupami, jak budować procesy włączania różnych grup etnicznych, żeby ich wyciągać, jak ich integrować , grupy się zamykają, otwartość na nowość, co roku będą nowi studenci, imigranci,
- Kultura, jako terapia traumy: Lublin terapeutyczny po traumie pandemii i wojny – kultura rodzajem terapii, łagodzenia negatywnych skutków,
- Potrzeba stworzenia muzeum przemysłu w Lublinie: Powinno powstać muzeum przemysłu i motoryzacji, którego obecnie brakuje, eksponaty+edukacja, promocja miasta, tożsamość; zaniedbania w tym obszarze są gigantyczne”, Lublin posiadał: fabryki wag, samolotów, maszyn rolniczych, np. świniarka – zreformowała gospodarstwa rolne, była najczęściej eksportowanym towarem na świecie.
- Potrzeba stabilnego finansowania: powinien być uwzględniony rodzaj paktu dla kultury – stabilne finansowanie, infrastruktura, program, jakiś standard, np. 5% dla kultury lub minimalna kwota dofinansowania instytucji.
- Potrzeba monitorowania działań kulturalnych i badania potrzeb: monitorowanie kultury, sprawozdania instytucji z działalności np. Obserwatorium kultury, takie badania pozwoliłyby działać z większym namysłem, a nie reagować na bieżąco.



## **Uwagi ogólne i dotyczące wizji Lublina i kultury w przyszłości**

Ze względu na charakter przyszłościowy ten priorytet wywołał wiele uwag ogólnych, niektóre z nich dotyczyły wizji przyszłości miasta i kultury w nim:

- rozwój przyszłości, miasto przyszłości, myślenie o mieście w procesie zmian/rozwoju, a nie projekty/ procesy do wygrania -> programowanie potrzeb przed działaniem; rozwój/ przyszłość – stawianie na proces, a nie tylko bycie tytułem np. ESM,
- 3 pierwsze priorytety są wewnętrzne, ten jest zewnętrzny,
- nie ma tu nic o mieszkańcach i co my chcemy im dać; brak tu mowy o mieszkańcach - należy ich włączyć,
- wniosek o dalsze spotkania w celu rozmów nad zagadnieniem: co jest wyjątkowe w Lublinie?,
- potrzeba nadania poczucia misji, sensu: „Jaki powinien być nasz cel, by dojść do tego punktu (Lublin w 2030)”,
- miejsce kultury w każdej dzielnicy; Miejsca Aktywności Lokalnej w każdej dzielnicy.

## 9 OPINIE DOTYCZĄCE ZAGADNIENÍ, KTÓRYCH BRAKUJE W OBECNYCH PRIORYTETACH

---

Na podstawie zebranych materiałów zostały wyszczególnione tematy, których, zdaniem uczestników i uczestniczek procesu partycypacyjnego, brakowało w obecnych założeniach.

### a) Twórcy

- na początku założeń strategii należy zwrócić uwagę na grupę twórców,
- brakuje słowa artysta, brakuje sztuki
- artyści tu służą tylko edukowaniu,

### b) Przemysł kreatywny

- nie ma odbicia tego, co jest w kreatywnej Europie,
- brakuje jednak przemysłów kreatywnych,
- kadra kultury i sztuki plus przemysł kreatywny i media,
- brakuje przemysłów kreatywnych - na to są środki z UE,
- inne rzeczy oferuje się kadrze, a inne artyście, przemysł kreatywny to coś zupełnie innego niż kadra kultury,

### c) Wsparcie w pozyskiwaniu środków

- doradztwo w zakresie pozyskiwania środków na kulturę oraz infrastrukturę dostępnościową,
- obecnie jest zawila biurokracja, dokumentacja, jeśli chodzi o aplikowanie o dofinansowania,
- granty: harmonogramy powinny być podawane z większym wyprzedzeniem,

### d) Infrastruktura (wsparcie finansowe i elastyczność)

- w 2030 roku nasza infrastruktura nie będzie wyglądać tak jak dziś, koszty funkcjonowania budynków będą rosnać,
- problemy z infrastrukturą, brak finansów na remonty,
- zapewnienie przestrzeni na działalność kulturalną (np. warunek tworzenia przez deweloperów nowych osiedli – przeznaczenie ich części na kulturę),
- odnośnie tworzenia nowych instytucji: czy miasto jest w stanie utrzymać te wszystkie obiekty infrastrukturalne? Stare i nowe, te, które są i te, co powstaną?,
- dodać oddzielny punkt: kwestie techniczne, infrastruktury – powinien ten punkt powstać jeszcze wcześniej,

- fajnie jest robić kulturę, jeśli ma się ją gdzie robić, potrzebne są nowe przestrzenie - centrum kultury oddolnej - że każdy artysta mógłby się zaprezentować – nie ma przestrzeni, nie ma działania, może być przesył działaniami kulturalnymi, ale możemy sprawdzić, gdzie jest ta granica [przesytu],

- uelastycznienie przestrzeni to szansa na spontaniczność,

#### e) **Nowy Cyrk**

- brak upodmiotowienia, ukonstytuowania nowego cyrku, wsparcie Carnawalu i fundacji, środowisko cyrkowe jako mocna strona miasta, (niekoniecznie chodzi o muzeum/budynki, bardziej zaznaczenie obecności),

#### f) **Integracja i współpraca podmiotów kultury/wydziałów**

- forum wymiany myśli – takie dyskusje (jak na spotkaniach) z wydziałami są potrzebne,
- ważne jest myślenie międzysektorowo,

#### g) **Obecność młodych ludzi w kulturze**

- inwestowanie w ludzi (młodych),
- problem oddzielenia miasta studenckiego od lubelskiej kultury – większość studentów jest zamknięta w swoich społecznościach,

#### h) **Finansowanie kultury**

- temat - zarabiania na biletach; finanse w instytucji państwowej a komercyjnej.

#### i) **Integracja społeczna**

- kultura - przestrzeń - integracja, ta integracja w wymiarze społecznym, codziennym, spontanicznym - w takich momentach tworzą się inicjatywy kulturalne – że mieszkańcy mogą się spontanicznie spotkać,
- kultura jako obszar integracji międzykulturowej.

#### j) **Lokalność i dostępność przestrzenna kultury**

kultura obecna w dzielnicach, zwłaszcza peryferyjnych,

#### k) **Lublin jako kulturalna stolica regionu**

perspektywa włączania w działania kulturalne mieszkańców i mieszkank województwa.

## 10 OPINIE ZEBRANE W ANKIECIE

---

W czerwcu była dostępna ankieta na stronie [www.webankieta.pl](http://www.webankieta.pl). Pytania w kwestionariuszu dotyczyły różnych kwestii, takich jak: mocne i słabe strony, cele, oraz aplikowanie do Europejskiej Stolicy Kultury. Pytania dotyczące tematów diagnostycznych były opracowane w dodatkowym raporcie zawierającym tylko materiały z ankiet. Poniżej przedstawiamy opinie odnoszące się do wyznaczonych priorytetów, co było głównym przedmiotem procesu partycypacyjnego. Przy konstrukcji narzędzia – ankiety, korzystano z sugestii zmian proponowanych podczas spotkań partycypacyjnych. Liczba wskazanych odpowiedzi w poszczególnych pytaniach jest różna, ponieważ każdy mógł wybierać na jakie zagadnienia chce udzielić odpowiedzi (dobrowolność wypowiedzi).

W ankiecie zostały przedstawione priorytety wraz z złoženiami. Zapraszano do wrażenia opinii w następujący sposób: „W Strategii Kultury Lublin 2030 chcemy wskazać priorytety, które wyznaczą kierunki działań w lubelskiej kulturze na najbliższe lata. Poniżej prezentujemy cztery priorytety wraz z przykładowymi zadaniami, które naszym zdaniem odpowiadają na potrzeby i wyzwania, które stoją przed kulturą w Lublinie. Chcielibyśmy poznać Wasze opinie na ich temat, pozwoli to nam na lepsze zoperacjonalizowanie zapisów Strategii, a być może również uzupełnić dokument o inne priorytety i zadania”.

## 11 OPINIE ZEBRANE Z ANKIETY DOTYCZĄCE PRIORYTETU I „DOSTĘP DO KULTURY”

---

### 11.1 SKOJARZENIA ZWIĄZANE Z HASŁEM “DOSTĘP DO KULTURY”?

Odpowiedzi na pytanie dotyczące skojarzeń związanych z sformułowaniem „Dostęp do kultury” udzieliło 141 osób. Poniżej zostały pogrupowane w kategorie w celu przekazania materiału w jak najbardziej przejrzysty sposób.

Pogrupowane opinie dotyczące skojarzeń związanych z „Dostępem do kultury”:

#### a) Ogólne hasła dotyczące “dostępu do kultury”

- brak barier, powszechność, atrakcyjność, bliskość,
- dostępność powinna być rozumiana jako łatwość z jaką ludzie mogą uczestniczyć w życiu kulturalnym, oczywiście nie jest tożsama z uczestnictwem w kulturze (w tej materii ludzi trzeba nieustannie edukować),
- każdy może korzystać z wydarzeń kulturalnych tak jak chce,
- kultura dostępna dla wszystkich,
- możliwość działania całkowitego w obrębie kultury. To samo znaczy jak dostęp do Internetu itd.,
- że mogę z niej korzystać bez przeszkód,
- że mamy dostęp do kultur z województwa i innych krajów,
- bliskość mediateki, kina ale nie multi ... , rynek - miejsce spotkań, pub ze sceną w środku, bliskość uczelni, bliskość do agroturystyki, jedzenie regionalne,
- kultura powinna być dostępna dla wszystkich, którzy są w stanie z niej korzystać. Jedyne czynniki wykluczające powinny mieć charakter niezależny od twórców i być niemożliwe do wyeliminowania. Działania zapewniające dostęp do kultury powinny zwiększać ilość osób mogących korzystać, a nie zmniejszać przez ograniczanie lub zamykanie instytucji niespełniających urzędniczych kryteriów dostępności,
- możliwość korzystania z wydarzeń,
- edukacja Kulturalna powinna być odpowiedzią na dostęp do kultury. Poprzez edukację kulturalną oprócz edukowania do odbioru kultury, informowania o ofercie, instytucjach kultury, powinny być badane też potrzeby dostępności,

- kultura ma być dostępna dla każdej osoby chętnej ją poznawać i brać udział w wydarzeniach.

**b) Opinie dotyczące dostępu do kultury w dzielnicach**

- budowanie „kultury sąsiedzkiej” czyli rozwijanie oddolnych inicjatyw w dzielnicach, szkołach, osiedlach,
- rozwinięta sieć instytucji kultury w dzielnicach,
- rozwój kultury w dzielnicach, poprzez zakładanie Domów Kultury,
- moim zdaniem to - kultura na wyciągnięcie ręki. Dostępna na poziomie dzielnicy i Miasta. Z różnorodną ofertą rozwijającą się w głębsze emocje artystyczne, dającą do myślenia i refleksji,
- nieograniczona oferta kulturalna dla różnych grup wiekowych w różnych częściach miasta.

**c) Opinie wielowątkowe związane z dostępnością**

- dostęp do kultury określam jak miejsce zamieszkania, wpływa to na łatwość uczestniczenia w życiu kulturalnym. To też świadome niwelowanie barier dostępności w różnych obszarach życia kulturalnego (np. ułatwienie dostępu osobom niepełnosprawnym oraz materialnie słabo sytuowanym),
- dostęp do informacji o imprezach również dla tych co nie wiedzą co to Facebook i nie korzystają z komputera. Ceny imprez takie na które stać każdego, a nie tylko rodziny wielodzietne i niektórych seniorów. Dostęp do bibliotek /bliskość domu i godziny otwarcia / ale przede wszystkim dostęp do najnowszej literatury,
- darmowa, dobra lokalizacja, reklama,
- dobra cena, dobry dojazd, dobra informacja/reklama,
- dobra informacja, przystępna cena,
- dostęp geograficzny, ekonomiczny, dla osób z niepełnosprawnościami,
- dostęp do kultury dla osób z różnych grup wiekowych, o różnym poziomie wykształcenia, zamożności,
- dobra, pełna informacja o organizowanych wydarzeniach, możliwość wyboru wydarzeń kulturalnych oraz możliwość wzięcia w nich udziału również osobom z niepełnosprawnościami, włączanie i integracja nowych uczestników do działań kulturalnych,

- dostęp dla wszystkich grup społecznych, niezależnie od stopnia majątności, pochodzenia etnicznego i kulturowego, języka, miejsca zamieszkania, stopnia samodzielności (osoby niepełnosprawne) czy edukacji,
- dostęp dla wszystkich grup wiekowych, ekonomicznych, dla osób niepełnosprawnych
- dostęp dla wszystkich niezależnie od języka, pochodzenia czy sprawności,
- dostęp, czyli brak przeszkód w kontakcie z kulturą i do uczestnictwa w niej. Są to zarówno kwestie infrastrukturalne, związane z komunikacją, dostępnością dla niepełnosprawnych jak i marginalizowanych społecznie, poza dużymi ośrodkami kultury,
- duża oferta kulturalna dzięki której każdy znajdzie coś dla siebie, przystępne ceny biletów, możliwość dotarcia do danego miejsca komunikacją publiczną (problemem jest tu dotarcie do Kozłówki albo do Ośrodka Praktyk Teatralnych Gardzienice, aczkolwiek to już poza Lublinem ale to tylko przykład dla zobrazowania o co chodzi),
- ekonomiczny, logistyczny, dla niepełnosprawnych, dla wykluczonych, dla cudzoziemców,
- fizyczna i mentalna oraz materialna możliwość uczestniczenia w różnorodnych formach kulturalnych, artystycznych i intelektualnych możliwy dla wszystkich osób niezależnie od wieku, pochodzenia, statusu społecznego czy sytuacji materialnej,
- ilość informacji, promocji przekazywanych mieszkańcom. Możliwość uczestniczenia w wydarzeniach. Rozwój wydarzeń na terenach wszystkich dzielnic, a nie tylko tych, w których jest Dom Kultury. Darmowy dostęp = więcej chętnych,
- informację, która dociera do szerokiego grona odbiorców, ceny biletów adekwatne do zarobków lublinian, przystępna dla nich,
- jeśli ktoś ma chęci uczestniczyć w kulturze, to powinien móc, bez względu na status społeczny, poziom sprawności, zasobność portfela, znajomości, miejsca zamieszkania itp.,
- kultura dostępna dla osób uboższych, dla osób z niepełnosprawnościami,
- kultura dostępna dla osób z niepełnosprawnościami, dostosowana do odbiorcy pod względem finansowym, językowym (angielski, ukraiński), wieku odbiorców, rodziców z małymi dziećmi itp.,
- kultura jest dobrem które powinno być dostępne dla wszystkich bez względu na ograniczenia fizyczne czy ekonomiczne,

- kultura otwarta dla wszystkich, z której mogą korzystać wszyscy, bo jest dostępna cenowo, zróżnicowana biorąc pod uwagę różnych odbiorców, infrastrukturalnie, w skuteczny sposób promowana,
- łatwo dostępną informację o wydarzeniach kulturalnych, dostępność finansowa do uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych,
- możliwość fizycznego uczestnictwa, dostęp o aktualnej ofercie oraz językowa dostępność,
- możliwość korzystania z kultury wszystkim osobom, bez względu na różne czynniki takie jak wiek, pochodzenie, poziom sprawności, poziom kompetencji kulturowych, warunki ekonomiczne. Otwartość,
- możliwość korzystania z wydarzeń, dostęp do informacji, przystępność cenowa,
- możliwość skorzystania z oferty kulturalnej bez względu na status ekonomiczny, miejsce zamieszkania, niepełnosprawność itp.,
- możliwość wzięcia udziału osób niepełnosprawnych w wydarzeniach kulturalnych. Wydarzenia bezpłatne, tanie, dla rodzin z dziećmi – bezpieczne,
- obniżenie psychologicznego progu wejścia w kulturę, uczestniczenia. Edukacja do kultury. Działania znoszące bariery ekonomiczne i inne, które wykluczają część społeczności z dostępu do kultury,
- możliwość uczestnictwa w kulturze przez wszystkich niezależnie od pochodzenia, statusu społecznego, niepełnosprawności,
- powszechność, bezpłatność, odpowiednie poinformowanie,
- przybliżenie kultury warstwom społecznym, które ze względu na swoje położenie materialne, społeczne lub miejsce zamieszkania nie mają do niej dostępu,
- przystępność cenowa, informacyjna i jako taka zrozumiałość,
- rozumem m.in. to: likwidacja barier ekonomicznych, rozwój kultury w dzielnicach, zapewnienie lepszego dostępu do kultury osobom z niepełnosprawnościami,
- różnorodność wydarzeń - dostosowanie programu do preferencji/wieku różnych odbiorców + dostępność pod względem niepełnosprawności,
- tak, żeby każdy bez względu na wiek, finanse, niepełnosprawności, pochodzenie itp. mógł bez problemów i "kombinowania" uczestniczyć w kulturze,
- to możliwość uczestniczenia w kulturze, z jednej strony z perspektywy finansowej, z drugiej: samej możliwości brania udziału, tj. dostępność fizyczna (brak barier dla niepełnosprawnych) czy czasowa, z trzeciej: możliwość jej zrozumienia,



- to, że kultura nie będzie wykluczała osób z niepełnosprawnościami, w gorszej sytuacji ekonomicznej, że będzie skierowana do osób z różnych grup wiekowych. Dobrze byłoby również uwzględnić różne formy aktywności kulturalnej, np. zdalne, itp.,
- umożliwienie uczestnictwa w kulturze, zarówno biernie jak i czynnie wszystkim na takim samym poziomie bez względu na pochodzenie, niepełnosprawności czy inne cechy mogące być podstawą do wykluczenia,
- w ofercie kulturalnej znajduję to czego szukam blisko mojego miejsca zamieszkania, dostęp dla osób niepełnosprawnych,
- w szerokim kontekście, że mam informację na temat wydarzeń, które mają się odbyć, że są dostępne cenowo i umożliwiają uczestnictwo osobom ze szczególnymi potrzebami,
- wyrównanie szans uczestnictwa w kulturze dla grup defaworyzowanych - osób z niepełnosprawnościami, ale też np. migrantów nie posługujących się j. Polskim,
- zapewnienie „dostępu ” do wydarzeń tzw. kulturalnych dla wszystkich bez względu na ograniczenia finansowe, zdrowotne, wyznaniowe, przekonania, orientację sex,
- zawiadomienia o wydarzeniach różnymi środkami przekazu by dotrzeć do jak największej ilości odbiorców, przystępna cena niektórych wydarzeń czy otwarte festiwale, lokalne ośrodki kultury dostępne w niewielkiej odległości dla mieszkańców,
- że mogę skorzystać z każdej oferty bez względu na poziom edukacji, kultury, sprawności, pochodzenie, preferencje płciowe etc.,
- że stać mnie na dane wydarzenie finansowo, że wiem co i gdzie się dzieje, że znam ofertę zarówno dzielnicy jak i całego miasta i mogę wybierać w czym chcę, a w czym nie chcę uczestniczyć.

**d) Opinie dotyczące dostępności ekonomicznej**

- bezpłatny dostęp do wydarzeń kulturalnych,
- ceny biletów na wydarzenia kulturalne,
- ceny wstępu na wydarzenia,
- "dostęp do kultury" to również możliwość uczestniczenia w bezpłatnych warsztatach, spotkaniach, szkoleniach,
- dostęp do kultury utrudnia głównie bariera finansowa - drogie bilety,

- dla pracownika Urzędu Miasta Lublin bilet na spektakl lub koncert w cenie 150-170-200 zł to jest za dużo,
- możliwość udziału w wydarzeniach bez barier finansowych,
- możliwość korzystania z wydarzeń kulturalnych bez ponoszenia dużych kosztów,
- dużo propozycji różnorodnych działań kulturalnych za niedużą cenę,
- ekonomiczny - ceny biletów, sytuacja materialna uczestników kultury warunkująca ich dostęp lub brak dostępu do kultury,
- kultura powinna być dostępna dla ludzi z różnych klas społecznych, bez względu na ich dochody, tymczasem w Lublinie płace są niskie i ludzi po prostu nie stać na kupowanie biletów, kiedy rachunki i utrzymanie życia znacząco wzrosły,
- miejsca z ofertą kulturalną w cenach dostosowanych do zarobków Lublinian (w tym na poziomie budżetówki),
- przystępność cenowa wydarzeń,
- różnorodna i niedroga oferta dla wszystkich,
- różnorodne muzea i ośrodki z tanimi biletami wstępu i ciekawymi ekspozycjami,
- tanie bilety, różnorodna oferta,
- w tej chwili to często likwidacja barier ekonomicznych społeczeństwa,
- wydarzenia ogólnodostępne, bezpłatne, na które każdy może przyjść,
- bezpłatny wstęp na różnego rodzaju wydarzenia. Byłoby idealnie gdyby niezależnie od gustu każdy miał takie, z których może skorzystać,
- atrakcyjność oferty, łatwość uczestniczenia, mniejsze bariery finansowe,
- łatwy, bezpłatny i różnorodny sposób odbierania kultury,
- nam wybór programowy i cenowy na imprezy kulturalne,
- możliwość uczestniczenia w bezpłatnych wydarzeniach każdej grupy ludzi,
- możliwość uczestniczenia w wydarzeniach kulturalnych które są różnorodne oraz w rozsądnych cenach,
- szeroka oferta skierowana do różnorodnych grup odbiorców, dostosowana do potrzeb grup ze szczególnymi potrzebami (w tym potrzebami ekonomicznymi).

**e) Opinie dotyczące dostępu do kultury z uwzględnieniem potrzeb związanych z wiekiem**

- dla osób w każdym wieku (zarówno działania międzypokoleniowe jak i nakierowane na osoby w każdym wieku; senioralnym, młodzieżowym, dla rodzin z dziećmi itd.),
- dostęp dla różnych grup wiekowych i zainteresowań,

- szeroki wachlarz wydarzeń, w których mogą brać udział różne grupy wiekowe,
- umożliwienie dostępu do kultury przez rodziny z dziećmi,
- wprowadzenie biletów ulgowych dla młodzieży, dofinansowywanie biletów wstępu dla pozostałych mieszkańców,
- wszędzie można wejść (za darmo, albo za przyzwoitą cenę biletu), nie trzeba się obawiać, że rodziny z małymi dziećmi będą negatywnie postrzegani i wypraszeni z danego widowiska "bo dziecko przeszkadza". Tryb aktywności kulturalnej będzie dostosowany do wieku a co ważniejsze do godzin, bo często są to godziny wieczorne i nocne.

**f) Opinie dotyczące dostępu do kultury dla osób z niepełnosprawnościami**

- dostępne dla osób z niepełnosprawnościami (standaryzacja działań pod kątem tłumaczeń na PJM, dostępu do audiodeskrypcji, napisów, asysty, dostępność architektoniczna),
- dostęp dla osób z niepełnosprawnością. Inkluzywny język,
- dostęp dla osób z różnymi ograniczeniami i niepełnosprawnościami,
- dostęp wszystkich osób do kultury, likwidacja barier architektonicznych dla osób z niepełnosprawnościami,
- istnienie barier dla osób z niepełnosprawnościami, seniorów,
- dostępność dla osób z niepełnosprawnościami, dla seniorów, ale również różnorodność działań i włączania nich. W literaturze pojawiły się slamy, otwarte mikrofony w innych dziedzinach, dostępne są warsztaty. Wszystko to co zachęca nie tylko do słuchania na spotkaniach, ale też działania i włączania się w tworzenie lokalnej kultury,
- ułatwienia infrastrukturalne oraz programowe pozwalające na uzyskanie satysfakcjonującej oferty dla różnorodnego odbiorcy, również ograniczonego kryteriami fizycznymi lub innymi,
- zapewnienie możliwości skorzystania z oferty osobom/społecznościom marginalizowanym i ze specjalnymi potrzebami (niepełnosprawności).

**g) Opinie dotyczące dostępności do różnych form działań kulturalnych oraz instytucji (różnorodność)**

- dostępność do wszystkich form - teatr, kino, event itd. dla każdego,

- bardzo ważny jest szeroki dostęp do dziedzictwa, do instytucji kultury (galerie, centra wystawiennicze, filharmonie, teatry, kina, ale również biblioteki, czytelnie, archiwa, etc.), do wydarzeń kulturalnych jednorazowych oraz cyklicznych (festiwale, koncerty, etc.),
- duża liczba wydarzeń kulturalnych, niekoniecznie bezpłatnych. Mieszkańcy korzystają też z komercyjnych wydarzeń,
- obecność różnej kultury - nie tylko tzw. wysokiej,
- możliwość zakupu biletu do teatru. Próbowalam kiedyś kupić bilet na wydarzenie dla dzieci, ale na cały sezon bilety były wyprzedane. Popyt większy niż podaż,
- oznacza to, że dany mieszkaniec ma otwarte ścieżki do korzystania z dostępnych wydarzeń kulturowych. Aby osiągnąć powyższe stwierdzenie, należy organizować więcej wydarzeń kulturowych,
- różnorodność ofert kulturalnych,
- stworzenie możliwości korzystania z generowanej w mieście oferty kulturalnej dla wszystkich zainteresowanych nią osób,
- stworzenie oferty kulturowej zróżnicowanej pod względem odbiorców,
- swobodny dostęp, nauka i dzielenie się ze społeczeństwem, więcej inicjatyw lokalnych, tworzenie więcej domów kultury,
- szeroka oferta, promocja, duża liczba imprez, więcej dobrze finansowanych instytucji kultury,
- zapewnienie różnorodności wydarzeń kulturalnych oraz placówek promujących kulturę, która umożliwi wybór właściwych treści dla konkretnych grup odbiorców,
- dostęp do kultury = możliwość i chęć uczestniczenia w kulturze (jako twórca i odbiorca). Aby było to możliwe potrzebna jest zmiana w postrzeganiu kultury i jej roli w życiu człowieka, nie tylko ułatwienia techniczne i logistyczne,
- dostęp do teatrów, koncertów, opery itp.,
- możliwość korzystania z różnorodnej oferty.

#### **h) Opinie dotyczące dostępności technologicznej**

- bardzo ważny jest również dostęp do kultury w formie zdigitalizowanej!,
- dostęp do kultury to również powszechny dostęp do szybkiego Internetu (miejskie nowoczesne hotspoty).

### **i) Opinie dotyczące dostępności czasowej**

- od maja do września w Lublinie powinien być ogłoszony permanentny sezon artystyczny,
- warto by też monitorować tak prozaiczne rzeczy, jak godziny otwarcia i faktyczną możliwość zwiedzania (np. Imaginarium - co z tego, że jest skoro ceny biletów i godziny otwarcia są nie do przyjęcia. Dla kogo to jest?).

## **11.2 ZEBRANE OPINIE NA TEMAT WSKAZANYCH ZADAŃ PRIORYTETU “DOSTĘP DO KULTURY”**

W jednym z pytań w ankiecie zaprezentowano zadania priorytetu “Dostęp do kultury” wraz z pytaniem, co osoby o nich sądzą. Wskazane zostały następujące założenia priorytetów:

- Zapewnienie lepszego dostępu do kultury osobom z niepełnosprawnościami
- Likwidacja barier ekonomicznych
- Rozwój kultury w dzielnicach
- Zwiększanie sieci instytucji kultury
- Rozwój nowych technologii w kulturze
- Włączanie do aktywności kulturalnej nowych uczestników
- Rozwój publiczności
- Wykorzystanie obecnego potencjału infrastruktury (np. szkoły, parafie, boiska orliki)
- Integracja nowych mieszkańców poprzez kulturę.

### **Opinie wyrażające aprobatę**

Opinie na temat zadań priorytetu „Dostęp do kultury” zostały udzielone przez 119 osób. Poniżej przedstawiono odpowiedzi, które zostały pogrupowane wg kryterium podobieństwa.

Założenia przedstawione w priorytecie zostały w pełni zaakceptowane przez 61 osób. W odpowiedziach wskazywano poparcie, na przykład w takiej postaci: "dobry kierunek", "ok", "zgadzam się", "popieram".

Inne wskazywane opinie popierające założenia wskazanego priorytet:

- szeroko zakrojony zakres zadań, co niewątpliwie wpłynie na zmianę,
- w mojej opinii są to bardzo ważne i potrzebne do realizacji zadania aby pozwolić na dostęp do kultury. Bardzo dobre jest to, że aby się dalej rozwijać pamiętać się o już

posiadanych zasobach i możliwościach ich wykorzystania oraz fakt bardzo szerokiego rozumienia tego priorytetu.

### **Opinie wskazujące konieczność podjęcia dalszych działań**

- daj Boże, żeby to nie było tylko na papierze,
- wszystko brzmi ładnie, ale jak zawsze - teoria swoje, praktyka swoje,
- świetne, niech tylko będą dodatkowe fundusze na to,
- są to bardzo świetne idee, które powinny być zrealizowane, ale przy obecnym sposobie zarządzania kulturą w Lublinie i nikłym finansowaniu – nie będą i na zawsze zostaną zadaniami zapisanymi w jakiś zacny dokument,
- uważam, że są dobre, aczkolwiek są to tylko słowa za którymi czyny są mało widoczne,
- świetnie się sprzedają jako hasła, ale są na tyle mało konkretne, że w zasadzie pięknie brzmią i nic nie znaczą jednocześnie. Do każdego powinno być dodane poprzez jakie działania będzie on realizowany inaczej mamy do czynienia z pustosłowiem. Te zdania są ze sobą nie związane nie da się o nich czegoś sądzić wspólnie,
- większość z wymienionych jest słuszna, o ile będzie sensownie wykonana,
- z większością się zgadzam. Nie wiem co oznacza jednak stwierdzenie „rozwój publiczności”. Pytanie czy kultura jest dla publiczności czy publiczność dla kultury. Ja uważam, że to drugie dlatego też gdy rozwiniemy zróżnicowaną ofertę to publiczność rozwinię się sama. Na kulturę idzie dosyć sporo budżetu - nie jest to jednak proporcjonalne do jej jakości. Czekam na coś świeższego, nowocześniejszego. Papierowe dekoracje są ładne, ale niezbyt wiele przekazują - brakuje w tym zbudowania historii. Kultura powinna uczyć, rozwijać,
- są słuszne, ale też trzeba się wsłuchiwać w potrzeby poszczególnych grup odbiorców,
- Zbyt się skupiacie na tendencjach. Kultura to nie schemat to żywy organizm kto jest ograniczany przepisami. Kultura to wolność wyrazu.
- wydaje mi się, że powinniśmy wychować społeczeństwo do odbioru kultury i przygotowywać stopniowo do odbioru bardziej awangardowej działalności. Lublin ma dużo miejsc, w których kultura może być prezentowana, tylko niewystarczająco wykorzystywanych, ten potencjał jest większy niż potrzeby i umiejętność wykorzystania lub po prostu te miejsca są słabo dofinansowywane,

- wszystko pięknie brzmi skąd w takim razie finansowanie obscenicznych wydarzeń, uniemożliwiających wychodzenie na spacer z dziećmi,
- brzmi to jak pomysł na kulturę z lat 90. XX wieku. Moim zdaniem najważniejsza jest różnorodność oferty kulturalnej realizowanej różnymi sposobami w dużej mierze poza instytucjami, decentralizacja,
- powyższe zadania niewiele pomogą, jeśli nie będzie różnorodnej i ciekawej/bogatej oferty.

### **Opinie wskazujące najważniejsze kwestie w priorytecie „Dostęp do kultury”:**

- tak dla likwidacja barier ekonomicznych, rozwój publiczności, wykorzystanie obecnego potencjału infrastruktury (np. szkoły, parafie, boiska - orliki) oraz integracja nowych mieszkańców poprzez kulturę,
- poparcie wskazanych priorytetów, oprócz 2 - Likwidacja barier finansowych,
- najbardziej zgadzam się i popieram całym sercem te trzy - Likwidacja barier ekonomicznych (ceny za bilet na koncert, występ w teatrze dla mnie męża i 2 dzieci to 400-600 zł), Rozwój kultury w dzielnicach (bliżej, łatwo dostępne przez komunikację miejską), Wykorzystanie obecnego potencjału infrastruktury (np. szkoły, parafie, boiska - orliki) - świetny pomysł korzystać z tego co już mamy. Dzięki temu na pewno zwiększyłyby się zasięg i ludzie chętniej przyszliby obejrzeć chociażby wystawę robótek szydełkowych ("chodź Halina po rosole pójdziem zobaczyć co tam się dzieje bo ludzie tam chodzą i chodzą"),
- najważniejsza jest edukacja i rozwój publiczności,
- ważny priorytet - Włączanie do aktywności kulturalnej nowych uczestników,
- wszystkie cele są prawidłowe, w mojej opinii najważniejsza jest integracja mieszkańców, poprzez rozwój kultury w dzielnicach.
- punkt pierwszy uważam za najważniejszy. W instytucji, w której pracuje brakuje osoby, która zajmowałaby się dostępnością jako jedynym obowiązkiem. Jeśli każdy się ma tym zajmować, to nikt się tym nie zajmuje na 100%.

### **Opinie związane z wskazanymi zadaniami w priorytecie „Dostęp do kultury”**

- a) **Opinie związane z zadaniem - Zapewnienie lepszego dostępu do kultury osobom z niepełnosprawnościami**
- likwidacja barier architektonicznych i logistycznych w instytucjach kultury, które mają otwartą ofertę dla mieszkańców,

- zapewnienie lepszego dostępu do kultury osobom z niepełnosprawnościami - uważam, że dzięki działaniom w ramach ESM, jest na dobrym poziomie.

**b) Opinie związane z zadaniem - Likwidacja barier ekonomicznych**

- likwidacja barier ekonomicznych - obniżenie kosztów biletów na eventy dla dzieci,
- Likwidacja barier ekonomicznych – trudne,
- zadania priorytetu powinny wg. mnie skupić się na drugim zadaniu - na zwiększenia dostępu dla uboższych rodzin, rodzin wielodzietnych lub rodziców samotnie wychowujących dzieci,
- zgadzam się ze wszystkimi, tylko, że łatwiej to napisać w strategii niż zrobić. np. Jak likwidować bariery finansowe? Wydarzenia mało doniosłe, lokalne, niszowe, o małej atrakcyjności i tak są już niedrogie - wydarzenia większej rangi i gwiazdy są dostępni w cenach europejskich i bez jakiś dopłat z pieniędzy publicznych nie da się tych cen obniżyć.

**c) Opinie związane z zadaniem - Rozwój kultury w dzielnicach**

- rozwój kultury w dzielnicach - bardzo potrzebne! Przeniesienie kultury do dzielnic,
- rozwój kultury w dzielnicach to można robić,
- kultura w dzielnicach to pozytywne zjawisko, bo integruje lokalną społeczność i na wydarzenia można przyjść "na piechotę",
- nie wszystkie dzielnice tego potrzebują. Wykorzystanie obecnych terenów i budynków powinno wystarczyć (nie ma potrzeby tworzenia nowych przy dużym nakładzie finansowym),
- postawiłbym na zwiększenie aktywności w poszczególnych dzielnicach, aby mieszkańcy nie musieli jechać do centrum, aby mieć z kulturą styczność,
- rozwój kultury w dzielnicach powinien obejmować również zróżnicowanie kultury,
- są to górnolotne frazesy. Mieszkam na ul. Obywatelskiej w wieżowcu. Spytałem wielu mieszkańców gdzie jest najbliższy dom kultury. Nikt nie wiedział. Mieszkam trzydzieści lat w tym czasie w okolicy nie było ani jednej imprezy. To jak nowi mieszkańcy mają się integrować zaznaczam, że miejsce, by się znalazło bez trudu znalazło,
- w niektórych dzielnicach brakuje dostępu do kultury.



**d) Opinie związane z zadaniem - Zwiększanie sieci instytucji kultury**

- zwiększanie sieci instytucji kultury - raczej zwiększenie ich aktywności i dopuszczenie młodych twórców do realizacji ich projektów,
- nie ma potrzeby zwiększania ilości instytucji kultury tylko poprawa ich jakości bo ważna zawsze jest jakość nie ilość,
- nie zgadzam się z potrzebą zwiększenia sieci instytucji kultury. Kultura instytucjonalna jest konserwatywna, a potrzeba wzmocnienia 3 sektora i pozwolenie na działania i sieciowanie inicjatywom oddolnym, którym naprawdę zależy na realizacji programu zmiany społecznej,
- sieciowanie instytucji kultury jest wystarczające,
- to sieciowanie jest bardzo ważne, a jest jeszcze wiele do zrobienia szczególnie w obszarach edukacyjnych i tworzonych przez edukację wydarzeniach,
- uważam, że sieć instytucji kultury jest wystarczająca,
- zgadzam się z większością punktów, poza „zwiększeniem sieci instytucji kultury” - wydaje mi się, że ich liczba jest wystarczająca, tylko należałoby zwrócić uwagę na bardziej efektywną współpracę między nimi, a nie wzajemne zwalczanie się. Nie wydaje mi się również, że kultura powinna korzystać z wymienionej infrastruktury - każde z tych obiektów mają własne cele, i do nich powinny być wykorzystywane,
- zwiększanie sieci instytucji kultury na zasadzie tworzenia kolejnych przestrzeni, centrów kultury itd. lub rozwój nowych technologii na zasadzie zajęć z robotami dla najmłodszych jest działaniem powierzchownym za którym nic więcej nie idzie.

**e) Opinie związane z zadaniem - Rozwój nowych technologii w kulturze**

- zaangażowanie w kulturę firm IT/ICT/high-tech - warto zintensyfikować w ten punkt,
- rozwój nowych technologii w kulturze – realne,
- tutaj możecie stworzyć klub E-sportowy nie tylko LoL, CS czy L2.

**f) Opinie związane z zadaniem - Włączanie do aktywności kulturalnej nowych uczestników**

- włączanie do aktywności kulturalnej nowych uczestników zdecydowanie potrzebna jest ""nowa krew"" w lubelskiej kulturze oraz zapraszanie większej liczby zagranicznych artystów, a nawet reprezentantów z innych miast/województw,

- stworzenie międzysektorowego systemu włączanie do aktywności kulturalnej uczestników młodzieżowych i dziecięcych ze środowisk defaworyzowanych,
- włączanie do aktywności kulturalnej nowych uczestników (!) przede wszystkim oraz dostępność w języku angielskim i ukraińskim (przynajmniej 10% wydarzeń!),
- włączanie do aktywności kulturalnej nowych uczestników – realne.

**g) Opinie związane z zadaniem - Rozwój publiczności**

- rozwój publiczności - duża potrzeba wprowadzenie w szkołach (od najmłodszych lat) tematycznych zajęć/obowiązkowych wyjść klasowych/szkolnych lub organizowania w szkołach projektów dziecięcych/młodzieżowych, których efekty mogłyby być prezentowane w obiektach kulturalnych, tak aby dzieci czuły się docenione i chciały kontynuować przygodę ze sztuką + wsparcie nauczycieli techniki/plastyki (dodatkowe zajęcia i wynagrodzenie za nie rozwijające kreatywność i artyzm w dzieciach),
- z tym „Rozwój publiczności” to będzie problem czego dziś 15-25 latkowie słuchają - głównie ścieku w radiu a nawet jak się pojawi Lady Gaga to tylko znają kilka przebojów a album poznać. po co im to ... dno... (...),
- Podoba mi się „Rozwój publiczność”, bo często słyszy się, że to nie dla mnie, ja tego nie rozumiem, nie warto, to jest mało interesujące. Dobrze byłoby przygotować społeczeństwo do odbioru kultury,
- dodałabym likwidacja barier psychologicznych, mądra kampania obalająca mity o tym, jak bardzo trzeba być wyedukowanym i odczytanym itd., aby pójść do teatru czy na wystawę, edukowanie społeczeństwa,
- sądzę, że przede wszystkim brakuje edukacji w zakresie kultury,
- co znaczy rozwój publiczności? Kto przygotowywał tą ankietę. To jest dopiero brak kultury.

**h) Opinie związane z zadaniem - Wykorzystanie obecnego potencjału infrastruktury (np. szkoły, parafie, boiska - orliki)**

- wykorzystanie obecnego potencjału infrastruktury (np. szkoły, parafie, boiska - orliki) - organizowanie mniejszych eventów w dzielnicach np. Noc Dzielnicy na wzór Nocy Kultury,
- dobrym pomysłem jest wykorzystanie istniejącej infrastruktury Miasta, parafii itd. do przeniesienia działań kulturalnych organizowanych przez te instytucje bliżej miejsc,

w których koncentruje się życie codzienne mieszkańców miasta (np. dla osób pracujących dojazd po pracy z dzieckiem do centrum na godzinę 16- 17 jest wręcz niewykonalny. W przypadku organizacji wydarzenia w danej dzielnicy, czy w wąwozie łączącym dwa osiedla zainteresowanie byłoby znacznie większe),

- nie zgadzam się tylko z wykorzystaniem parafii do czegokolwiek poza może przyjmowaniem uchodźców i pomocą potrzebującym w ogóle. Kościół jest wrogi kulturze i sztuce, nie powinien się za ich pomocą promować i poprawiać sobie wizerunku.

#### **i) Opinie związane z zadaniem - Integracja nowych mieszkańców poprzez kulturę**

- dobre, ale ostatni nie ma szans - integracja nowych mieszkańców poprzez kulturę,
- integracja nowych mieszkańców poprzez kulturę - organizacja przez nich wydarzeń oddających charakter ich krajów/kultur/wyznań,
- integracja nowych mieszkańców poprzez kulturę – realne,
- wyjście do odbiorców i odbiorczyń kultury, poznanie ich potrzeb, w zakresie różnych grup wiekowych, różnych sprawności, różnego języka, którym się posługujemy, różnych doświadczeń kultury, różnego rozumienia kultury.

#### **Pozostałe opinie dotyczące priorytetu „Dostęp do kultury”**

##### **a) system informowania i promowania**

- stworzenie systemu informowania mieszkańców o aktualnych wydarzeniach kulturalnych, np. w środkach komunikacji publicznej, aplikacji mobilnej, itp.,
- brak w wymienionych powyżej ujęcia procesu wielokanałowego przekazywania spójnej informacji o wydarzeniach kulturalnych,
- większa reklama wydarzeń jest potrzebna, aby osoby mało związane z kulturą miały chęć przyjść.
- Założenia dobre, trafne. Dodałbym przywracanie pamięci o niepowtarzalności lubelskiej kultury oraz wpływu szeregu naleciałości z innych kręgów kulturowych czy wyznaniowych oraz działania mające na celu poszerzenie świadomości Lublinian, że miasto nie kończy się na Krakowskim Przedmieściu.

##### **b) integracja międzypokoleniowa**

- łączenie pokoleń,
- są w porządku. dodałabym też łączenie pokoleń. Starsi dla młodszych i odwrotnie.

### 11.3 WSKAZANE NAJWAŻNIEJSZE ZADANIA PRIORYTETU "DOSTĘP DO KULTURY"

Na pytanie o najważniejsze zadania priorytetu, w którym można było wskazać maksymalnie 3 opcje odpowiedziało 128 osób. Najwięcej wskazań dotyczyło „Likwidacji barier ekonomicznych” – 46% ogółu osób udzielających odpowiedzi, następnie „Włączanie do aktywności kulturalnej nowych uczestników” – 37%, kolejno „Rozwój kultury w dzielnicach” – 35%, „Rozwój publiczności” – 34% oraz „Zapewnienie lepszego dostępu do kultury osobom z niepełnosprawnościami” – 32%. Poniżej 30% osób wskazało: „Wykorzystanie obecnego potencjału infrastruktury (np. szkoły, parafie, boiska - orliki)” – 29%, „Integracja nowych mieszkańców poprzez kulturę” – 23%, „Rozwój nowych technologii w kulturze” – 21% oraz „Zwiększanie sieci instytucji kultury” – 19%.

Tabela 1. Które wskazane zadania priorytetu "Dostęp do kultury" są dla Ciebie najważniejsze?  
Możliwość wyboru do 3 wypowiedzi.

Odpowiedź	%	Liczba
Zapewnienie lepszego dostępu do kultury osobom z niepełnosprawnościami	32	41
Likwidacja barier ekonomicznych	46	59
Rozwój kultury w dzielnicach	35	45
Zwiększanie sieci instytucji kultury	19	24
Rozwój nowych technologii w kulturze	21	27
Włączanie do aktywności kulturalnej nowych uczestników	37	47
Rozwój publiczności	34	43
Wykorzystanie obecnego potencjału infrastruktury (np. szkoły, parafie, boiska - orliki)	29	37
Integracja nowych mieszkańców poprzez kulturę	23	30

### 11.4 WSKAZANE DODATKOWE ZADANIA, KTÓRE POWINNY BYĆ DODANE DO PRIORYTETU "DOSTĘP DO KULTURY"

Na pytanie: Jakie jeszcze zadania powinny Twoim zdaniem być dodane do priorytetu "Dostęp do kultury"? swoje dodatkowe opinie zostawiło 46 osób. Niektóre odpowiedzi nawiązywały do wcześniej wskazanych zadań danego priorytetu.

## **Wskazane dodatkowe opinie pogrupowane w kategorii**

### **a) Dostępność oferty pod względem różnych kryteriów**

- bezpłatny dostęp do wydarzeń, włączenie do działań seniorów,
- dodałabym dopasowanie wydarzeń kulturowych do różnych grup wiekowych,
- dostosowanie oferty pod kątem językowym do potencjalnego odbiorcy,
- efektywność - uzyskiwanie lepszego efektu przy zmniejszeniu kosztów. Dodatkowo kultura dostępna powinna być również dla osób niepełnosprawnych intelektualnie oraz powinno się promować sztukę która jest obiektywnie ładna, ciekawa i większość odbiorców będzie ją w stanie docenić. Inwestycja w eventy, pokazy czy dzieła których odbiorcami jest kilka do kilkunastu osób w Lublinie jest bezcelowa z punktu widzenia funkcjonowania gminy i jej mieszkańców,
- możliwość każdego kto chce skorzystać z tego, bez ograniczeń ale z bezpieczeństwem i zabezpieczeniem,
- zapewnienie lepszego dostępu do kultury osobom starszym,
- włączania w działalność kulturalną osób i środowisk wykluczonych,
- oferta kulturalna dla obcokrajowców mieszkających w Lublinie.

### **b) Oferta**

- Festiwale,
- postawcie na Kulturę Wysoką w takim samym stopniu, jak na Kulturę Popularną, to już będzie ogromna zmiana jakościowa!,
- rozwój zróżnicowanej oferty kulturowej opartej na wartościach (wnoszącej coś w życie), którą łatwo zrozumieć przeciętnemu mieszkańcowi,
- wolność wyrazu,
- wpływ na repertuar,
- większa różnorodność kulturowa, żeby każdy mógł znaleźć coś dla siebie,
- zwiększenie współpracy międzysektorowej oraz współpracy międzynarodowej - zdobywanie i organizowanie wystaw i wydarzeń o światowej renomie.
- ogólne zwiększenie finansowania kultury.

### **c) Współtworzenie i włączanie**

- współtworzenie kultury z mieszkańcami,
- dialog z odbiorcami,

- Inkluzywne język,
- otwarcie na nowych twórców kultury,
- włączenie mieszkańców,
- zapewnienie różnorodności oferty kulturalnej, poprzez równe traktowanie twórców niezależnie od ich profilu ideologicznego,
- integracja różnych grup społecznych.
- brakuje budowania postawy obywatelskiej przez kulturę,
- większe zaangażowanie mieszkańców oraz osób związanych z Lublinem.

d) **Instytucje i inne kulturalne podmioty**

- decentralizacja,
- budynek Opery Lubelskiej,
- konieczne jest realizowanie nowych obiektów kultury, zwłaszcza w nowo wybudowanych dzielnicach,
- likwidacja zbędnych instytucji kultury w mieście,
- promowanie dzielnicowych domów kultury,
- wsparcie dla nowych inicjatyw i niewielkich funkcjonujących od lat, aby nie musiały walczyć o przetrwanie, jeśli są ważne dla mieszkańców miasta, jak było w przypadku kina Bajka,
- ja dalej o tych szkołach, jest tutaj duży potencjał, który warto odkrywać, ale nieco już zostało zrobione.

e) **Informowanie**

- atrakcyjne przedstawienie wydarzeń, nagłaśnianie przedsięwzięć (radio, telewizja, gazety, bilbordy), zachęcanie do skorzystania z oferty,
- brak w wymienionych powyżej ujęcia procesu wielokanałowego przekazywania spójnej informacji o wydarzeniach kulturalnych,
- słupy ogłoszeniowe i tablice (w dużej ilości) dostępne dla placówek kultury gdzie można by było znajdować informacje o planowanych wydarzeniach (nie każdy lubi szukać w internecie),
- szerokie informowanie o wydarzeniach.

**f) Edukacja kulturowa**

- edukacja kulturalna na poziomie przedszkoli, szkół każdego rodzaju publicznych i niepublicznych, SOSW, MOS, świetlic środowiskowych uczelni, osób, które nie uczą się i nie pracują w instytucjach i w plenerze,
- edukacja kulturowa,
- edukowanie, szeroko rozumiane, i mieszkańców/mieszkanek, urzędników/urzędniczek, pracowników/pracownic instytucji, dziennikarzy/dziennikarek (np. że warto pisać o niekomercyjnych wydarzeniach itp.),
- nie dotyczy to bezpośrednio tematu, ale dopóki w programach szkolnych będzie się likwidowało zajęcia z plastyki muzyki i historii sztuki, i historii muzyki dopóty będzie publiczność nie wyrobiona, o fatalnych gustach,
- edukacja kulturalna dzieci i młodzieży,
- uczenie kultury,
- wychowanie przez kulturę - oferta dla dzieci i młodzieży ze środowisk patologicznych, alkoholowych, przemocowych,
- wsparcie dla szkół na większą edukację kulturalną uczniów, nie tylko wyjścia do kina, ale warsztaty, galerie, spektakle ... Niestety jest tego za mało. Musi być też wykwalifikowana kadra animatorów/edukatorów w instytucjach kultury, a nie "pani Krysia" zza biurka, która robi zajęcia z dziećmi bo przecież co w tym trudnego.

**g) Inne opinie**

- brakuje inwestycji w kadry które mogą zwiększać dostępność kultury,
- wykorzystanie potencjału dzielnicy Dziesiątej.

## **12 OPINIE ZEBRANE Z ANKIETY DOTYCZĄCE PRIORYTETU II. EDUKACJA ARTYSTYCZNA I KULTURALNA**

---

### **12.1 SKOJARZENIA ZWIĄZANE Z HASŁEM "EDUKACJA ARTYSTYCZNA I KULTURALNA"**

Odpowiedzi na pytanie dotyczące skojarzeń związanych z sformułowaniem „Edukacja artystyczna i kulturalna” udzieliło 114 osób. Poniżej zostały pogrupowane odpowiedzi do kategorii.

Pogrupowane opinie dotyczące skojarzeń związanych z „Edukacja artystyczna i kulturalna”:

**a) Opinie definiujące edukację kulturalną i artystyczną jako promowanie różnych aspektów kultury i aktywności kulturalnej**

- promowanie zainteresowania kulturą wśród dzieci i młodzieży. Dodatkowo nauka właściwego odbioru treści kulturalnych, wychowanie w poczuciu pragnienia piękna,
- promowanie artystów i wydarzeń kulturalnych wśród mieszkańców,
- promowanie kultury w szkołach i zachęcanie młodych do tworzenia,
- działania propagujące szeroko rozumianą sztukę - muzykę, sztuki wizualne, literaturę,
- promowanie talentów,
- zajęcia edukacyjne promujące kulturę.

**b) Opinie definiujące edukację kulturalną i artystyczną jako działania skierowanych na wprowadzanie w świat kultury, budzenie zainteresowania, zapoznawanie, włączanie**

- wprowadzenie, zainteresowanie nowych odbiorców,
- zapoznawanie odbiorcy z nowymi rodzajami doznań artystycznych, otwarcie ich na coś innego ale także wspieranie ludzi zdolnych poprzez umożliwienie im rozwoju umiejętności,
- wielopoziomowe działania włączające w obszarze kultury,
- uwrażliwienie ludzi na sztukę, nauka jej od przedszkola, ułatwiony dostęp do obcowania z nią, odmitologizowanie sztuki jako trudnej, ciężkiej i niezrozumiałej!



**c) Opinie definiujące edukację kulturalną i artystyczną jako działania służące rozwijaniu zainteresowań i talentów oraz zachęcaniu i wychowaniu do aktywności kulturalnej i poprzez aktywność działania na rzecz rozwoju zainteresowań**

- rozwijanie zainteresowań odbiorców (dzieci i nie tylko!) w kierunkach artystycznych, poparte konstruktywną pomocą wykwalifikowanej kadry, która pomoże rozwinąć talent, a także prezentowanie im różnych ofert kulturalnych,
- szkolenia, warsztaty itp. w instytucjach w każdej dzielnicy,
- działania umożliwiające rozwijanie zainteresowań i uzdolnień artystycznych,
- stworzenie warunków (np. przez zajęcia plastyczne, muzyczne itd. organizowane przez Domy Kultury) do rozwoju w różnych dziedzinach,
- tworzenie sprzyjających warunków do rozwoju umiejętności i talentów, hobby, zdobywanie nowych doświadczeń i spotkania osób o podobnych zainteresowaniach,
- tworzenie sprzyjających warunków do rozwoju umiejętności i talentów, hobby, zdobywanie nowych doświadczeń i spotkania osób o podobnych zainteresowaniach.
- warsztaty dostępne dla mieszkańców,
- Zapewnienie dostępu do nauki w różnych dziedzinach kultury (np. sala prób w dzielnicowych domach kultury).

**a) działania na rzecz rozwoju i wspierania osób utalentowanych**

- edukacja wspomagająca rozwój talentów,
- tworzenie warunków do rozwoju talentów we wszystkich grupach wiekowych,
- pomoc osobom utalentowanym w rozwijaniu swoich pasji,
- rozwój talentów, otwieranie się na nowe obszary prezentacji artystycznej.

**b) działania związane z edukacją i kształceniem zawodowym**

- wychowanie, kształcenie przez edukację o kulturze, zajęcia plastyczne i umuzykalniające,
- edukacja kojarzy mi się ze szkolnictwem,
- pozyskiwanie wiedzy i umiejętności z przedmiotowego zakresu,
- edukacja-nauczanie poprzez kulturę i różne formy artystyczne,
- szkoły wyższe i policealne z kierunkami artystycznymi, bezpłatne warsztaty,
- kształcenie wrażliwości i wiedzy nt. muzyki, sztuki poprzez naukę w jednostkach oświatowych,

- edukacja artystyczna i kulturalna to edukacja, która pozwala rozumieć sztukę,
- edukacja w kierunku zarówno tworzenia jak i odbierania kultury,
- traktowanie kultury i sztuki jako ważnej, integralnej części procesu edukacji,
- kształcenie o kierunku artystycznym, rozwijanie talentów i potencjału artystów, umożliwienie dostępu do sztuki,
- działania edukacyjne zmierzające do świadomego uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych,
- dosłowne rozumienie edukacji artystycznej i kulturalnej; edukacja,
- uczenie dzieci o kulturze i zachęcanie do tworzenia,
- edukacja w szkołach,
- edukowanie - przejście od kultury popularnej do kultury wysokiej,
- nauka, edukować się w tych kierunkach jako teoria i praktyka,
- kształtowanie, uczenie, rozwój,
- promowanie zainteresowania kulturą wśród dzieci i młodzieży, dodatkowo nauka właściwego odbioru treści kulturalnych, wychowanie w poczuciu pragnienia piękna,
- nauka plastyki w szkole.

**c) działania nakierowane na edukowanie przez aktywne uczestnictwo**

- rozwój różnych grup wiekowych poprzez aktywne uczestnictwo w kulturze i działaniach artystycznych, co w przyszłości może dać nowych odbiorców kultury; budowanie świadomości potrzeby kultury w szkołach na wszystkich etapach edukacyjnych oraz ośrodkach osiedlowych,
- edukowanie poprzez uczestnictwo w kulturze,
- kontakt ze sztuką i edukację w zakresie podstaw sztuki,
- oprowadzanie kuratorskie, akademia filmowa, teatralna, spotkania z artystami,
- działania mające na celu naukę, edukację poprzez sztukę, działania z ludźmi, rozwój poprzez aktywne włączanie się w kulturę,
- osłuchanie / napatrzenie się na dobrej jakości utwory czy to muzyczne czy film czy obraz,
- stworzenie możliwości uczestniczenia w wydarzeniach kształtujących wrażliwość artystyczną,
- budowanie świadomości kulturalnej na wiele sposobów: warsztaty, spotkania wydarzenia i inne,

- wydarzenia kulturalne dla dzieci, młodzieży i studentów wpływające na wychowanie, edukację, wrażliwość, empatię,
- rozwój poprzez udział w wydarzeniach artystycznych/kulturalnych,
- wydarzenia na odpowiednim poziomie,
- warsztaty, spotkania z tematyką artystyczną i kulturalną,
- wydarzenie artystyczne i kulturalne,
- prowadzenie działań, które nie tylko dają rozrywkę, ale i wiedzę na dany temat. Dają możliwość zdobycia nowych wrażeń, doświadczeń. Działania, które może potem sama przekazać dalej i rozwijać.

**d) działania z uwzględnieniem wszystkich grup wiekowych**

- odpowiednie szkolnictwo artystyczne, ale też dostęp i kształtowanie wrażliwości art. od malucha - na każdym etapie edukacji,
- rozwijanie zainteresowań i talentów u osób ze wszystkich grup wiekowych,
- tworzenie możliwości realizowania się nowym, potencjalnym twórcom. Trzeba zacząć od dzieci a na seniorach kończyć,
- lepsza oferta w zakresie edukacji artystycznej, otwarta na różne grupy wiekowe, rozwój i wsparcie talentów.

**d) Opinie definiujące edukację kulturalną i artystyczną jako działania mające na celu wsparcie finansowe, kuratorskie, mecenat**

- wsparcie finansowe dla najciekawszych projektów, skierowanych do różnych grup wiekowych,
- pozyskiwanie i promowanie młodych talentów.

**e) Opinie definiujące edukację kulturalną i artystyczną poprzez zakres tematyczny - dziedziny, pojęcia, kompetencje, jakie powinna wprowadzać, tj.:**

- przygotowanie do percepcji,
- rozwój świadomości,
- kształtowanie wartości i zachowań przez kulturę,
- edukacja w zakresie kultury regionu,
- edukacja regionalna, historyczna i rozwój tożsamości lokalnej,
- tożsamość lokalna: uświadamianie społeczeństwa lubelskiego czym lub czego częścią jest, tak, by było dumne i nie pytało Lublinera o kraj pochodzenia,

- poszerzanie wiedzy z zakresu sztuki i kultury, jak i możliwości jej uczestników,
- edukacja artystyczna to edukacja w zakresie dziedzin sztuki np. plastyczna, muzyczna, teatralna edukacja kulturalna to edukacja do udziału w kulturze i w procesach jej tworzenia, rozwoju i upowszechniania,
- edukacja poprzez sztukę i kulturę, organizowanie warsztatów edukacyjnych, zapoznanie publiczności z nowymi trendami w ogólnie pojętej kulturze (kino, teatr, sztuki wizualne, malarstwo, muzyka),
- rozwój przez sztukę,
- kontakt ze sztuką i edukację w zakresie podstaw sztuki,
- edukacja na poziomie podstawowym czyli w szkole podstawowej i edukację na poziomie szkoły średniej,
- edukacja artystyczna i kulturalna w szkołach,
- tworzenie wydarzeń w celu rozwoju artystycznego i kulturalnego miasta. Edukowanie w tych zakresach,
- pokazanie ludziom różnorodności form kulturalnych.

**f) Opinie definiujące edukację kulturalną i artystyczną jako edukację publiczności i świadomych odbiorców i odbiorczyń kultury**

- uczenie ludzi, jak korzystać z tego, co oferuje miasto. - jak odbierać, żeby zyskać., jak zainteresować,
- kształtowanie wiedzy, gustu i postaw wśród twórców i publiczności,
- przygotowanie do uczestnictwa w kulturze i jej odbioru
- kształtowanie postaw i gustów potencjalnych odbiorców i przyszłych twórców kultury przez zapoznawanie ich z nią od najmłodszych lat i na każdym etapie życia,
- nauka "korzystania" z kultury, instytucji kulturalnych, aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym, pokazanie różnych sposobów istnienia kultury w życiu codziennym, podjęcie działań promujących czytelnictwo,
- edukacja nakierowana na przygotowanie osoby do bycia odbiorcą kultury. Kształtowanie postaw i zachowań nakierowanych na pogłębienie zrozumienia przez ludzi zabytków, tekstów i działań kulturalnych,
- nauka dzieci i młodzieży w zakresie budowania świadomości kulturalnej i umiejętności poznawania świata przez kulturę i sztukę,
- działania w celu obycia uczestnika z kulturą - tak żeby wiedział i sam potrafił zdecydować czy coś jest piękne, dobrego gustu, wartościowe artystycznie,

- działania na rzecz umiejętności tworzenia i odbierania, rozumienia kultury,
- kształcenie wykonawców jak i odbiorców kultury,
- edukacja w zakresie odbioru i uczestnictwie w sztuce. Nauka rozumienia jej przekazu, nawiązań kulturowych, symboliki, metafor itp.,
- edukacja artystyczna i kulturalna to przygotowanie nowych, świadomych odbiorców kultury i rozwój już obecnych,
- zaszczepienie potrzeby uczestniczenia w kulturze już od najmłodszych lat,
- uczenie publiczności odbioru i otwartości na różne wydarzenia kulturalne oraz przygotowanie odpowiedniego zaplecza artystów,
- wykształcenie zawodowe dla twórców oraz kształtowanie odbiorcy kultury,
- nauczenie odbioru kultury potencjalnego uczestnika zajęć. Danie możliwości spróbowania się jako twórcy,
- edukowanie do odbioru kultury - przygotowanie nowych odbiorców i kształcenie obecnej publiczności,
- przygotowanie do odbioru kultury i produkcji artystycznych, możliwość eksperymentowania, kształtowanie gustów, pokazywanie jak najwięcej możliwości, osvajanie,
- przygotowanie odbiorców do uczestniczenia w kulturze.

**g) Opinie definiujące edukację kulturalną i artystyczną jako edukację twórców i animatorów**

- kształtowanie wiedzy, gustu i postaw wśród twórców i publiczności,
- kształtowanie postaw i gustów potencjalnych odbiorców i przyszłych twórców kultury przez zapoznawanie ich z nią od najmłodszych lat i na każdym etapie życia,
- kształcenie wykonawców, jak i odbiorców kultury,
- uczenie publiczności odbioru i otwartości na różne wydarzenia kulturalne oraz przygotowanie odpowiedniego zaplecza artystów,
- wykształcenie zawodowe dla twórców oraz kształtowanie odbiorcy kultury.

**h) Opinie zawierające wielowątkowe definicje nazwy obszaru**

- to nie tylko narzędzia, które mogą pozwolić "rozumieć" kulturę, oswajając ją, zachęcać do sięgania po nowe gatunki związane ze sztuką, to miejsca do włączenia własnych działań; rezydencje, warsztaty, wydawnictwa, scena kultury oddana dla osób, które chcą tworzyć,

- kształcenie publiczności z jednej, a z drugiej kształcenie talentów i pomoc im w wejściu na drogę artystyczną; szeroko rozumiana praca u podstaw, edukacja od wczesnych lat, ale też dbanie o to, aby grupy starsze mniej wyrobione/mniej wyedukowane mogły nadrobić zaległości,
- edukacja obejmująca z jednej strony budowanie świadomości kulturalnej już u najmłodszych, a przez dzieci świadomości ich rodziców, ale też w innych grupach wiekowych - młodzieży, seniorów itd. z drugiej - edukacja o tym, gdzie i z jakiej kultury można skorzystać, gdzie znaleźć informacje, itp., a z trzeciej - edukacja artystyczna polegająca wprost na rozwijaniu talentów i zainteresowań mieszkańców w najróżniejszym wieku,
- edukacja, której celem jest rozwój umiejętności indywidualnych odbiorców, edukacja, która uczy korzystania z dostępu do kultury i sztuki, edukacja, która pozwala zrozumieć jak ważna jest kultura w rozwoju społecznym,
- jakiegokolwiek pojęcie czym jest kultura, zasady kulturalne obowiązujące kiedyś, ale także obecnie, znajomość historii kultury na przestrzeni wieków, orientacja w najważniejszych osiągnięciach artystycznych, rozeznanie w świecie artystów (np. znajomość obrazów Matejki),
- edukacja artystyczna - pobudzanie osób w wieku od 1 roku życia do okresu studenckiego do działania artystycznego w różnych obszarach w ramach regularnego i usystematyzowanego programu; edukacja kulturalna - regularny, usystematyzowany program obcowania ze sztuką poprzez wizyty w teatrze, kinie, filharmonii, muzeach, itp. dzieci i młodzieży od wieku przedszkolnego do studenckiego,
- wszelkie działania na wysokim poziomie instytucji kultury, środowisk artystycznych i społecznych, mogące zwiększyć wiedzę i wrażliwość lublinian i turystów w tym zakresie,
- to dostęp do edukacji w tym zakresie w szkole, możliwość edukacji wśród mieszkańców na temat dziedzictwa artystycznego i kulturalnego (historia), ale również umożliwienie uczestnictwa w organizowanych wydarzeniach, warsztatach, spotkaniach z tego zakresu - możliwość pielęgnowania pasji, talentów,
- proces, w ramach którego uczniowie (młodzi ludzie) są wprowadzani w świat sztuki, kultury i wyrażania artystycznego,
- edukacja do codziennego, świadomego i krytycznego uczestnictwa w bogactwie różnorodności praktyk kulturowych własnej społeczności opartych na zestawie wartości gwarantowanych przez Konstytucję,

- edukacja to pomoc w odkrywaniu potencjału i pomoc w dalszym go rozwijaniu, nastawienie na piękno wytworów ludzkich... to rozbudzanie pięknych emocji i skojarzeń wykraczających poza myślenie – być to mieć,
- wypracowanie narzędzi i metod przekazu wybranych treści, które: - będą miały potencjał wykreowania autentycznego przeżycia - będą przekazywały wiedzę w prosty i angażujący sposób - będą dopasowane do profilu odbiorcy - pozwolą odbiorcy uczestniczyć w danej ofercie w poczuciu wolności, bezpieczeństwa i zaciekawienia,
- Rozwijanie dzieci, młodzieży oraz dorosłych w aspektach związanych ze sztuką i szeroko pojętą kulturą, wzbudzanie zainteresowań w tym kierunku, rozwijanie pasji, wiedzy i umiejętności,
- wszelkie działania na wysokim poziomie instytucji kultury, środowisk artystycznych i społecznych, mogące zwiększyć wiedzę i wrażliwość lublinian i turystów w tym zakresie.

#### **i) Pozostałe opinie**

- integracja z mieszkańcami: integracja z mieszkańcami poszczególnych dzielnic poprzez domy kultury,
- kultura i sztuka są poza edukacją: strata czasu, prawdziwe talenty to samouki poza sztuką i kulturą "akademicką", formalna edukacja wyprodukuje performerów i wyrobników,
- współpraca - szeroka współpraca uczelni, instytucji kultury i sektora kreatywnego,
- współpraca ze środowiskiem naukowym, akademickim, rozwój talentów,
- domy kultury, szkoły artystyczne, warsztaty.

### **12.2 ZEBRANE OPINIE NA TEMAT WSKAZANYCH ZADAŃ PRIORYTETU “EDUKACJA ARTYSTYCZNA I KULTURALNA”**

W jednym z pytań w ankiecie zaprezentowano zadania priorytetu “Edukacja artystyczna i kulturalna” wraz z pytaniem, co osoby o ich sądzą. Wskazane zostały następujące założenia priorytetów:

- Stworzenie i realizacja Programu Edukacji Kulturalnej (wspólnie z instytucjami kultury, szkołami, Wydziałem Oświaty i Wychowania UM i innymi podmiotami)
- Tworzenie warunków do rozwoju talentów

- Oferta dla wszystkich grup wiekowych
- Rozwój szkolnictwa artystycznego i edukacji pozaformalnej
- Edukacja regionalna, historyczna i rozwój tożsamości lokalnej
- Edukacja ekologiczna
- Współpraca z instytucjami kultury
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi - Współpraca ze spółdzielczymi domami kultury i klubami osiedlowymi

Opinie na temat zadań priorytetu „Edukacja artystyczna i kulturalna” zostały udzielone przez 94 osoby. Poniżej przedstawiono pogrupowane odpowiedzi wg kryterium podobieństwa:

**a) Opinie wyrażające aprobatę**

Łącznie 31 osób wskazało, że popiera wskazany priorytet wraz z przykładowymi zadaniami. Niektórzy z nich podkreślali, że zadania są wybrane bardzo dobrze, właściwie skonstruowane, „jak najbardziej potrzebne”.

Wśród opinii wyrażających aprobatę pojawiły się też rozbudowane wypowiedzi wskazujące wątpliwości czy dodatkowe komentarze:

- Stworzenie i realizacja Programu Edukacji Kulturalnej (wspólnie z instytucjami kultury, szkołami, Wydziałem Oświaty i Wychowania UM i innymi podmiotami) - zdecydowanie potrzebne! - Tworzenie warunków do rozwoju talentów - zdecydowanie potrzebne! - Oferta dla wszystkich grup wiekowych - zdecydowanie potrzebne! - Rozwój szkolnictwa artystycznego i edukacji pozaformalnej - zdecydowanie potrzebne! - Edukacja regionalna, historyczna i rozwój tożsamości lokalnej - ten punkt jest obecnie silnie rozwijany, ale warto kontynuować prace w tym zakresie - Edukacja ekologiczna - ten punkt jest obecnie silnie rozwijany, ale warto kontynuować prace w tym zakresie - Współpraca z instytucjami kultury - potrzebne - Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zdecydowanie potrzebne! - Współpraca ze spółdzielczymi domami kultury i klubami osiedlowymi - zdecydowanie potrzebne!
- jest ok, jednak na tym etapie rozwoju edukacji jasno musi wybrzmieć adres skierowanymi do osób z niepełnosprawnościami (te środowiska muszą wiedzieć, że zadania priorytetów są skierowane i do nich - polityka "ośmielania"),
- Wdrożenie tych spowoduje ogromny progres, tak więc życzę powodzenia!



**b) Opinie wskazujące treści wymagające dodatkowego wyjaśnienia czy rozszerzenia**

- bardzo ogólnie zarysowany zbiór haseł,
- brakuje wyjaśnienia, co kryje się pod pojęciem Program Edukacji Kulturalnej, dlatego trudno powiedzieć, czy miałby on szansę być skoordynowaną ofertą kulturalną do szkół i innych podmiotów w oparciu o działalność miejskich instytucji kultury,
- na czym ma polegać "tworzenie warunków do rozwoju talentów", to niezbyt fortunne sformułowanie,
- nie rozumiem co to jest edukacja pozaformalna w wykonaniu gminy,
- podoba mi się, aczkolwiek wielu nie rozumiem do końca, gdyż pod danym pojęciem może się ukrywać milion innych rzeczy. Po raz kolejny dosyć szerokie potraktowanie sprawy. Większość priorytetów zdaje się kierować we właściwym kierunku, choć nie wiem co stworzenie Programu Edukacji Kulturalnej zmieni, oprócz pozarcia środków na stworzenie dokumentu, z którego nikt nigdy nie skorzysta,
- dość szerokie pojęciowo.

**c) Opinie wskazujące priorytety wśród zadań**

- tworzenie warunków do rozwoju talentów uważam za najistotniejsze,
- priorytet - tworzenie warunków do rozwoju talentów.

**d) Opinie wskazujące brakujące treści w zadaniach i priorytecie**

- brakuje diagnozy, potrzebny jest głęboki namysł nad tym, jak jest, jakieś szeroko zakrojone badania, dopiero potem będzie widać, na jakich polach są braki,
- zgadzam się, choć brakuje mi jeszcze edukacji skierowanej do firm i potencjalnych sponsorów, mecenasów kultury, których u nas brakuje. Lobbying pozwalający na rozszerzenia znaczenia kultury w procesie rozwoju społecznego.

**e) Opinie związane z zadaniem - Stworzenie Programu Edukacji Kulturalnej (wspólnie z instytucjami kultury, szkołami i Wydziałem Oświaty i Wychowania UM)**

- otwieranie się na wszelkie sposoby wsparcia i pomysły ze strony organizacji pozarządowych, instytucji kultury, placówki oświatowe, Wydział Oświaty i Wychowania UM, domami kultury itd daje szerokie możliwości rozwoju społeczeństwa,

- program Edukacji Kulturalnej powinien również być konsultowany z przedstawicielami uczelni wyższych Lublina i trzeba je wymienić wśród interesariuszy,
- stworzenie i realizacja Programu Edukacji Kulturalnej (wspólnie z instytucjami kultury, szkołami, Wydziałem Oświaty i Wychowania UM i innymi podmiotami) - przedmiot który uczy na siłę dzieci muzyki – tragedia,
- sądzę, że Program Edukacji Kulturalnej powinien uwzględniać organizacje pozarządowe, sądzę, że Program Edukacji Kulturalnej powinien dotyczyć również dostępności dla osób z różnymi potrzebami,
- warto dodać jako istotny element rozwijanie edukacji dziedzictwa,
- wielokrotnie dla młodych i biedniejszych ludzi i dzieci, wychowujących się w rodzinach o niższym potencjale kulturalnym i inteligencji wiedza artystyczna i kulturalna jest słaba. Nie mają szans się zetknąć z kulturą. Tendencja powielania wzorca domowego się utrzymuje i rozwój kultury mieszkańców jest niski. Nawet jeśli są organizowane wydarzenia, to tacy ludzie nie doceniają i nie korzystają, bo nie czują takiej potrzeby. Nr 1 dla "Stworzenie i realizacja Programu Edukacji Kulturalnej (wspólnie z instytucjami kultury, szkołami, Wydziałem Oświaty i Wychowania UM i innymi podmiotami)".

**f) Opinie związane z zadaniem - Oferta dla wszystkich grup wiekowych**

- brzmi to trochę jakby do tej pory tego nie robiono. Sugeruję przeobrażenie tych zadań na zadania sugerując wzmocnienie działań - wzmocnienie sieci współpracy do rozwoju talentów, cykliczne dopasowywanie oferty dla różnych grup (wiekowych, społecznych itp.),
- oferta dla wszystkich grup wiekowych, szczególnie dla seniorów,
- przede wszystkim powinien być nacisk na różnorodność jeśli chodzi o grupy wiekowe. Sporo wydarzeń skierowanych jest na dzieci a zapomina się np. o seniorach. Istotne jest również zaangażowanie w edukację ekologiczną.

**g) Opinie związane z zadaniem - Rozwój szkolnictwa artystycznego i edukacji pozaformalnej**

- edukacja pozaformalna ma największe znaczenie! Garaże, sale prób, studia i pracownie łatwo dostępne, niedrogie i otwarte na wszystkich,
- moim zdaniem powinniśmy skupić się na edukacji pozaformalnej, czyli organizować większą liczbę warsztatów, konkursów, koncertów głównie z NGO. Byłoby to alternatywą dla edukacji artystycznej w szkołach.

**h) Opinie związane z zadaniem - Edukacja ekologiczna**

- czy edukacją ekologiczną jest namówienie właścicieli psów żeby sprząтали odchody-nieemożliwe,
- edukacja ekologiczna? nie widzę związku... z kulturą bardziej kojarzy mi się stworzenie kampanii ogólnopolskiej „sprzątaj po swoim psie”,
- edukacja ekologiczna jest zbyt ważnym tematem, żeby traktować ją jako część edukacji artystycznej,
- edukacja ekologiczna moim zdaniem nie ma nic wspólnego z edukacją artystyczną i kulturalną,
- nie mam przekonania czy edukacja ekologiczna w pełni wpisuje się w przedmiotową treść,
- ta ekologiczna mi tu nie pasuje,
- wywaliłabym edukację ekologiczną bo jest to bzdura,
- edukacja ekologiczna - bardzo dobrze, że została tutaj umieszczona. Ekologia powinna być czymś oczywistym przy każdej edukacji.

**i) Opinie związane z zadaniami - Współpraca z instytucjami kultury, Współpraca z organizacjami pozarządowymi i Współpraca ze spółdzielczymi domami kultury i klubami osiedlowymi**

- współpraca z dzielnicami i Domami Kultury jest ważna, aby przyciągnąć nowe osoby.

**Pozostałe opinie**

**a) opinie dotyczące więcej niż 1 zadania**

- stworzenie i realizacja Programu Edukacji Kulturalnej (wspólnie z instytucjami kultury, szkołami, Wydziałem Oświaty i Wychowania UM i innymi podmiotami) -

Tworzenie warunków do rozwoju talentów - Oferta dla wszystkich grup wiekowych tylko tyle wystarczy,

- stworzenie i realizacja Programu Edukacji Kulturalnej (wspólnie z instytucjami kultury, szkołami, Wydziałem Oświaty i Wychowania UM i innymi podmiotami) - Tworzenie warunków do rozwoju talentów - Rozwój szkolnictwa artystycznego i edukacji pozaformalnej - Współpraca ze spółdzielczymi domami kultury i klubami osiedlowymi - To powyżej ma szansę na realizację i jest ciekawą koncepcją,
- tworzenie warunków do rozwoju talentów - Rozwój szkolnictwa artystycznego i edukacji pozaformalnej - Współpraca z organizacjami pozarządowymi - wsparcie dla twórców.

#### **b) opinie krytyczne**

- chyba żaden z punktów nie odnosi się do tego co napisałam powyżej (dotyczy opinii wniesionych w poprzednim pytaniu przez daną osobę, tj.: Osluchanie/napatrzenie się na dobrej jakości utwory czy to muzyczne czy film czy obraz. Działania w celu obycia uczestnika z kulturą. Tak żeby wiedział i sam potrafił zdecydować czy coś jest piękne, dobrego gustu, wartościowe artystycznie),
- szczęścia życzę i rozsądnego wydatkowania pieniędzy, a nie pracy pod "statystyki" i „wskaźniki”,
- słabe, szczególnie trzy ostatnie,
- brzmi to trochę jakby do tej pory tego nie robiono. Sugeruję przeobrażenie tych zadań na zadania sugerując wzmocnienie działań - wzmocnienie sieci współpracy do rozwoju talentów, cykliczne dopasowywanie oferty dla różnych grup (wiekowych, społecznych itp.),
- niby wszystko ważne ale są to puste stwierdzenia niedostrzegalne w życiu kulturalnym miasta,
- znowu wszystko ważne, a nieważne.

#### **c) pozostałe opinie, pomysły czy sugestie**

- sieć bibliotek lubelskich ma ogromny potencjał, ale nie uda się go w pełni wykorzystać bez wsparcia finansowego projektów i równocześnie pracowników, bo nikomu nie chce się pracować ponad zakres obowiązków za minimalne wynagrodzenie,

- stworzenie dobrego portalu kulturalnego, zwiększenie badań historycznych nad kulturą w celu promocji i pokazania kreatywności lubelskich artystów w przeszłości,
- taki mały pomysł: powołanie niewielkiej instytucji samorządowej (a może tylko dwuosobowego wydziału w urzędzie miasta odpowiedzialnego za kulturę w edukacji i uczącego współpracy międzyszkolnej),
- rozwój i dofinansowanie szkolnictwa artystycznego! — Poprawa statusu społeczno-ekonomicznego artysty. — Zwiększenie ilości miejsc w których można tworzyć (pracownie, laboratoria sztuki, etc.),
- wydaje mi się, że edukacja ta nie uwzględnia osób dorosłych i nie obejmuje rozumienia sztuki,
- wydaje się wskazane wpisanie kształtowania dojrzałości kulturalnej odbiorców kultury.

### **Inne opinie**

- będę trzymać kciuki za realizację choć połowy tych punktów. Aby animatorzy/edukatorzy/specjaliści mogli realizować te założenia i aby przyniosło to jakieś efekty, te osoby muszą być wspaniałe przygotowane i rozwijać swoje kompetencje, np. podczas seminariów szkoleniowych,
- jak mam poznać historię swojej dzielnicy jak nie posiadam /z wyboru/ komputera itd.,
- należy rozwijać,
- są różnorodne i finansochłonne,
- świadomy dobór,
- to podstawowe priorytety, które powinien wypełniać każdy samorząd - nic ponadto,
- to zależy, co z tego wyniknie w praktyce.

### **12.3 WSKAZANE NAJWAŻNIEJSZE ZADANIA PRIORYTETU „EDUKACJA ARTYSTYCZNA I KULTURALNA”**

Na pytanie, w którym można było wskazać maksymalnie 3 najważniejsze zadania priorytetu „Edukacja artystyczna i kulturalna” odpowiedziało 125 osób. Najwięcej wskazań było na „Oferta dla wszystkich grup wiekowych” – 57% ogółu osób udzielających odpowiedzi, następnie „Tworzenie warunków do rozwoju talentów” – 47%, kolejno „Stworzenie i realizacja Programu Edukacji Kulturalnej (wspólnie z instytucjami kultury, szkołami, Wydziałem Oświaty i Wychowania UM i innymi podmiotami)” – 38%, oraz

„Edukacja regionalna, historyczna i rozwój tożsamości lokalnej „ – 34%. Poniżej 30% osób wskazało: „Współpraca z instytucjami kultury” – 26%, „Rozwój szkolnictwa artystycznego i edukacji pozaformalnej” – 23%, oraz „Współpraca z organizacjami pozarządowymi” - 19%.

Odpowiedź	%	Liczba
Stworzenie i realizacja Programu Edukacji Kulturalnej (wspólnie z instytucjami kultury, szkołami, Wydziałem Oświaty i Wychowania UM i innymi podmiotami)	38%	48
Tworzenie warunków do rozwoju talentów	47%	59
Oferta dla wszystkich grup wiekowych	57%	71
Rozwój szkolnictwa artystycznego i edukacji pozaformalnej	23%	29
Edukacja regionalna, historyczna i rozwój tożsamości lokalnej	34%	42
Edukacja ekologiczna	21%	26
Współpraca z instytucjami kultury	26%	33
Współpraca z organizacjami pozarządowymi	19%	24
Współpraca ze spółdzielczymi domami kultury i klubami osiedlowymi	22%	27

## **12.4 WSKAZANE DODATKOWE ZADANIA, KTÓRE POWINNY BYĆ DODANE DO PRIORYTETU**

### **"EDUKACJA ARTYSTYCZNA I KULTURALNA"?**

Na pytanie: Jakie jeszcze zadania powinny Twoim zdaniem być dodane do priorytetu „Edukacja artystyczna i kulturalna?” swoje dodatkowe opinie zostawiło 36 osób. Niektóre odpowiedzi nawiązywały do wcześniej wskazanych zadań danego priorytetu.

#### **Opinie wskazujące możliwe uzupełnienia priorytetu**

##### **a) kultura jako narzędzie wspierania grup defaworyzowanych i integracji społecznej i międzykulturowej**

- dawanie możliwości rozwoju artystycznego i kulturalnego dzieciom i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych, z różnym stopniem niepełnosprawności, aby mogły odkryć swoją wartość,
- dodatkowy nacisk powinien być położony na osoby (głównie młodzież) z tzw. nizin społecznych, osoby ubogie, tak, by wyrównać ich szanse na sprawne funkcjonowanie w społeczeństwie w przyszłości. Jest to problem, o którym już teraz trzeba zacząć myśleć perspektywicznie,
- praca z tzw. trudną młodzieżą, arteterapia, warsztaty terapii zajęciowej,
- działania kultury budujące tolerancję dla różnorodnych ludzi i poglądów,
- edukacja antydyskryminacyjna.

##### **b) otwarcie kultury na osoby z niepełnosprawnościami, kultura jako narzędzie włączania**

- stworzenie centrum sztuki włączającej - bezpośrednio nakierowane na realizację zadań priorytetów "Edukacji artystycznej i kulturalnej" w środowiskach NGO oraz środowiskach ON - "polityka ośmielania" przez bezpośrednie zapraszanie(włączanie).

##### **c) kierunki w ramach edukacji (sposoby działania, określone kompetencje czy obszary edukacji)**

- edukacja medialna,
- edukowanie "fachowców" od kultury,
- kształtowanie dojrzałości kulturalnej odbiorców kultury,
- kształtowanie poczucia estetyki i dbałości o przestrzeń publiczną u dzieci i młodzieży oraz dorosłych,

- regularny, usystematyzowany program edukacyjny dostosowany do wieku; regularne wizyty w instytucjach kultury,
- skoro w ramach kultury znajduje się edukacja ekologiczna, to może warto też dodać edukacją biznesową, naukową itd.,
- zainteresowanie młodych ludzi aktywnym, artystycznym spędzaniem czasu wolnego,
- zwiększenie znaczenia działań oddolnych w procesie edukacji - stabilny system finansowania ngo.

#### **d) pozostałe opinie**

- bezpłatne zaproszenia dla grup zorganizowanych, w szkołach ale też dla zakładów pracy
- dbałość o przestrzeń publiczną w zakresie wizualnym oraz dźwiękowym np. żeby w przestrzeni miasta była dobrej jakości sztuka zlecana artystom a nie wyrobnikom (pomniki) czy żeby w miejskich ośrodkach np. MOSiR nie grali disco polo,
- mówienie o tym w szkołach i działanie w innych konstrukcjach,
- powszechność dostępu do kultury,
- promocja miejscowych twórców,
- stworzenie międzyinstytucyjnego think-tanku, który pozwoliłby na stworzenie zintegrowanego programu edu-art dla szkół, i za którego wdrożenie odpowiadałyby struktury oświatowe miejskie (i państwowe?); takie systemowe rozwiązanie pozwoliłoby na kształcenie przyszłych świadomych odbiorców kultury, a na pewno mieszkańców zorientowanych w aktualnej ofercie miejskich instytucji i stawiających przed nimi coraz to nowe wymagania,
- wprowadzanie nowych osób na rynek kultury,
- współpraca z instytucjami kultury z całego kraju, a nawet z zagranicy.



### **Opinie dotyczące realizacji działań kulturalnych**

- organizacja wydarzeń otwartych w godzinach wieczornych, podczas których mieszkańcy mogą włączyć się do zabawy. Często tego typu imprezy są organizowane w godzinach pracy i szkoły. A powinny mieć miejsce po 16. To nie jest może zadanie a bardziej sugestia,
- podobają mi się malunki na ścianach budynków ... ale nie takie bazgranie tylko widać, że na specjalne zlecenie! Jestem za nimi, ale żeby miały jakiś przekaz ogólnospołeczny!,
- to powinno być realizowane przez szkoły zwłaszcza podstawowe aby zaszczerpi w młodych ludziach potrzebę uczestnictwa w wydarzeniach,
- warsztaty artystyczne dla wszystkich.

## 13 ZEBRANE OPINIE Z ANKIETY DOTYCZĄCE PRIORYTETU III. „KADRA KULTURY”

---

### 13.1 SKOJARZENIA ZWIĄZANE Z HASŁEM “KADRA KULTURY”

Odpowiedzi na pytanie dotyczące skojarzeń związanych z sformułowaniem „Kadra Kultury” udzieliło 102 osoby. Poniżej zostały pogrupowane odpowiedzi do kategorii.

Pogrupowane opinie dotyczące skojarzeń związanych z „Kadry kultury”.

#### Opinie wskazujące grupy osób tworzące kadry kultury

a) animatorzy/animatorki

- animatorzy,
- Animatorzy i organizatorzy wydarzeń., facylitatorzy,
- osoby zajmujące się kulturą: artyści, twórcy, animatorzy.

b) artyści/ artystki oraz twórcy/twórczynie

- artyści, artyści oraz artyści, dopiero animatorzy i kuratorzy,
- artyści, twórcy oraz osoby zawodowo związane z szeroko rozumianą obsługą i rozwojem kultury,
- artyści i osoby organizujące wydarzenia,
- osoby zajmujące się kulturą: artyści, twórcy, animatorzy,
- twórców, wykonawców, organizatorów, wizjonerów,
- twórcy, artyści,
- twórcy, artyści i osoby zajmujące się organizacją występów, wystaw, festiwali.

c) osoby o specjalistycznym przygotowaniu do realizacji działań kulturalnych

- dobrze wykształceni ludzie pod każdym względem: artystycznym lub pod względem animacji kultury,
- osoby, które się na tym znają i decydują co i jak,
- artyści i pracownicy instytucji kulturalnych - elita kulturalna,
- ludzie wykształceni w tym kierunku,

- osoby kompetentne, wykształcone artystycznie i pedagogicznie, potrafiące animować ruch artystyczny,
- osoby znające daną dziedzinę i szerzące o niej wiedzę,
- osoby z odpowiednim wykształceniem kierunkowym,
- profesjonaliści od kultury, edukacji kulturalnej i artystycznej.
- profesjonalni artyści oraz fachowo przygotowani animatorzy pobudzający i wspierający kreatywność,
- to grupa specjalistów i profesjonalistów pracujących w sektorze kultury,
- fachowcy, którzy ją tworzą, ludzie o ogromnej wiedzy i charyzmie, którzy zarażają swoimi pasjami,
- wykwalifikowani, docenieni pracownicy,
- wykwalifikowani pracownicy zaangażowanie w prowadzenie działań o charakterze kulturalnym.
- zespół profesjonalnych pracowników i pracownic w dziedzinie kultury.

d) osoby pracujące w branży kultury: pracownicy i pracowniczki instytucji, organizacji pozarządowych, urzędów, a także osoby niezależne i niekoniecznie związane umową o pracę z instytucjami czy organizacjami (wolontariusze, społecznicy, aktywiści)

- dwie grupy osób - pierwsza to społecznicy, którzy nie zwracając uwagi na kasę promują kulturę, druga to urzędnicy, którzy im to umożliwiają,
- grupa pracowników instytucji, członków organizacji pozarządowych i innych osób zajmujących się zawodowo kulturą,
- ludzie tworzący i zarządzający kulturą. Z jednej strony artyści, z drugiej pracownicy urzędów i instytucji związanych z kulturą, a z trzeciej wolontariusze i "działacze" organizacji pozarządowych. Warto stworzyć dla nich miejsce spotkań i wymiany doświadczeń,
- ludzie zatrudnieni w instytucjach kultury, pracujący na rzecz kultury,
- nauczyciele,
- ogół pracowników, współpracowników, wolontariuszy zarządzających, organizujących i animujących działania kulturalne,
- osoby pracujące w instytucjach kultury (4 wskazania),
- osoby zatrudnione i związane z sektorem instytucji kultury,
- podmioty i osoby wykonujące zadania z zakresu kultury,

- pracownicy branży kultury, którzy odpowiadają za działania kulturalne i je realizują,
- pracownicy instytucji, NGO, urzędów zajmujący się kulturą,
- pracownicy instytucji kultury, animatorzy kultury nieformalni - niezwiązani z instytucjami kultury, studenci kierunków artystycznych, członkowie stowarzyszeń i fundacji kulturalnych,
- pracownicy tego sektora,
- pracownicy zarówno kreatywni jak i administracyjni pracujący lub działające na rzecz rozwoju kultury,
- pracownicy związani z instytucjami kultury oraz organami wspierającymi kulturę,
- są to osoby pracujące na rzecz upowszechniania, tworzenia i rozwoju kultury w różnych sektorach (instytucje kultury, NGO i inne),
- są to osoby pracujące w obszarze i na rzecz rozwoju i upowszechniania kultury.
- zasoby ludzkie pracujące w obszarze kultury (tak w sferze twórczej, jak szeroko rozumianego upowszechniania),
- osoby tworzące kulturę, pracujące w instytucjach kultury,
- są to ludzie pracujący w instytucjach kultury,
- wykwalifikowani, docenieni pracownicy,
- wykwalifikowani pracownicy zaangażowanie w prowadzenie działań o charakterze kulturalnym,
- zespół profesjonalnych pracowników i pracownic w dziedzinie kultury,
- to osoby, które zajmują się kulturą w tym, co ważne, nie tylko animatorki i animatorzy, ale również osoby pracujące w Urzędach,
- to pracownicy instytucji kultury, którzy potrzebują wzmocnienia i rozwijania kompetencji i twórczej aktywności,
- ludzie zaangażowani stale w działanie w sferze kultury - niezależnie od charakteru zatrudnienia.

e) osoby kreujące i realizujące działania kulturalne na różnych poziomach ich organizacji: od tworzenia pomysłów, przez zarządzanie, administrowanie, po realizację zadań, wykonujące cały wachlarz działań mających na celu zaistnienie wydarzeń kulturalnych czy rozwój kultury

- kadra kultury to dla mnie osoby kreujące i realizujące wydarzenia kulturalne,
- kreatywnych, zaangażowanych, nie bojących się ciężkiej pracy i nowych wyzwań ludzi,
- liderzy oraz pozostali pracownicy sektora kultury,
- ludzie, którzy tworzą i propagują kulturę,
- ludzie, którzy na różnych etapach uczestniczą w tworzeniu i realizacji oferty kulturalnej,
- ludzie tworzący, zarządzający, promujący, administrujący kulturą,
- ludzie tworzący kulturę, artyści, ale też ludzie ją promujący,
- ludzie zaangażowani w kulturę, z różnych instytucji, otwarci na rozwój i wspieranie innych. Osoby z inicjatywą ale też osoby wspierające, dbające o rozwój i finansowanie,
- ludzie zarządzający kulturą,
- osoby, które kierują i tworzą działania, wskazują kierunki/trendy w sferze kultury. Ludzie ... animatorzy, menadżerowi, artyści,
- osoby, specjaliści, zajmujące się kulturą w tym edukacją artystyczną, dostępem do kultury, rozwojem kultury w regionie, wspieranie, artystów i poszukiwaniem nowych możliwości,
- osoby "sprzedające" kulturę,
- osoby działające w sektorze kultury,
- osoby, głównie rozwój kultury i stwarzanie dostępu do kultury, teoretycy kultury,
- osoby kreujące wydarzenia, kształcące,
- osoby odpowiedzialne za promowanie, propagowanie, organizowanie działań kulturalnych,
- osoby posiadające doświadczenie w tworzeniu i/lub promocji kultury, które są chętne do przekazywania swojej wiedzy oraz doświadczenia innym,
- osoby tworzące i realizujące programy instytucji kultury (w tym również spółdzielczych domów kultury i klubów osiedlowych); działające w ramach

organizacji pozarządowych w obszarze kultury; niezależni twórcy/  
twórczynie, artyści/ artystki i menedżerowie/ menedżerki kultury,

- osoby zaangażowane w organizację wydarzeń kulturalnych. Zarówno artyści jak i organizatorzy, a także wolontariusze,
- osoby zaangażowane w organizowanie działań kulturalnych,
- osoby zaangażowane w różny sposób w rozwój kultury,
- osoby zajmujące się kulturą danego regionu, pracownicy samorządowi i poza-samorządowi, organizatorzy wydarzeń kulturowych,
- osoby zajmujące się wszelkimi aspektami kultury,
- są to ludzie zajmujący się twórczością i jej upowszechnianiem,
- szeroko pojęci twórcy kultury,
- szeroko rozumiane grono osób pracujących na rzecz kreowania i udostępniania oferty kulturalnej,
- wolontariusze, ludzie wykształceni w kierunku kultury i miłośnicy kultury, którzy się w nią angażują,
- wszystkie osoby tworzące i rozpowszechniające kulturę,
- wszystkie Osoby tworzące kulturę - poprzez pomysł, projekt i realizację!

f) osoby z misją, działające w oparciu o idee i pasje

- ludzie, którym nie obca jest idea promowania kultury i uwrażliwiania społeczeństwa na jej dobro,
- osoby zajmujące się sprawami kultury z zamiłowaniem i z przyjemnością,
- to osoby, które pracują w kulturze z pasji, ale też za godne wynagrodzenie,
- grupa zapaleńców, którzy są źle opłacani.

g) ludzie kultury - ogólne hasła

- ludzie,
- ludzie kultury,
- ludzie kultury organizujący wydarzenia,
- każdy kto się uzewnętrznia siebie w tym co tworzy.

### **Opinie wskazujące na konkretne działania kojarzone z hasłem „Kadra Kultury”**

- budowanie i wykorzystywanie potencjału osobowego miasta w zakresie kultury,
- działania zmierzające do profesjonalizacji i rozwoju działań w obszarze kultury zarówno dla instytucji kulturalnych i osób zajmujących się kulturą, jak i osób z kultury korzystających,
- wsparcie artystów amatorów i poprzez to rozwój przyszłej Kadry Kultury,
- wszelkie działania związane z rozwijaniem osób pracujących w szeroko pojętej kulturze, działania zachęcające do tego rodzaju aktywności, podwyższania kwalifikacji i promujących kulturę na różnych obszarach.

### **Opinie wskazujące niezrozumienie hasła „Kadra Kultury”**

- nie rozumiem go wcale... być może opieka?,
- nic,
- nie wiem.

### **Inne opinie**

- coś strasznego i zalatującego bardzo negatywnie nepotyzmem oraz elitaryzmem,
- program nauczania więcej miejsca daje religii niż plastyce czy muzyce, to karygodne,
- Pytanie jest tendencyjne :),
- to ci, co mają działać coś robić ale nie bzdury jakieś,
- dobre wynagrodzenie za wykonaną pracę,
- z reprezentacją naszego miasta na arenie krajowej i międzynarodowej.

### 13.2 ZEBRANE OPINIE NA TEMAT WSKAZANYCH ZADAŃ PRIORYTETU „KADRA KULTURY”

W jednym z pytań w ankiecie zaprezentowano zadania priorytetu „Kadra Kultury” wraz z pytaniem, co osoby wypełniające ankietę o ich sądzą. Wskazane zostały następujące założenia priorytetów:

- Wspieranie działań sprzyjających tworzeniu miejsc pracy w kulturze i sektorze kreatywnym
- Realizacja programów rozwoju zawodowego dla ludzi kultury
- Opieka pracownicza i programy wsparcia
- Tworzenie polityk antymobbingowych i antydyskryminacyjnych
- Wsparcie działań amatorskich
- Współpraca ze szkołami artystycznymi i kierunkami artystycznymi na uniwersytetach
- Współpraca ze środowiskiem akademickim
- Rozwój praktyk i staży w kulturze

Opinie na temat zadań priorytetu „Kadra Kultury” zostały udzielone przez 81 osób. Poniżej przedstawiono odpowiedzi, które zostały pogrupowane, aby można było zanalizować, jakie podobne treści zawierały opinie.

#### Wskazane opinie na temat zadań priorytetu „Kadra Kultury”:

##### a) Opinie wyrażające aprobatę

39 osób wyraziło aprobatę dla zadań wskazanych w priorytecie. Większość z nich wyrażała duże poparcie, jak np.: *To ważne zadania i należy je wspierać, Wyczerpujący zakres priorytetów.* Dwie osoby rozszerzyły swoje wypowiedzi: *Zwrócenie uwagi na działania antymobbingowe i antydyskryminacyjne to duży plus.; zgadzam się w całości, warto zadbać o pracowników kultury.* Inna osoba również wskazała obszary do rozszerzenia: *Wsparcie działań amatorskich - zdecydowanie potrzebne! - Współpraca ze szkołami artystycznymi i kierunkami artystycznymi na uniwersytetach - zdecydowanie potrzebne! - Współpraca ze środowiskiem akademickim - potrzebne - Rozwój praktyk i staży w kulturze - zdecydowanie potrzebne, ale z sensownym planem rozwoju dla praktykantów/stażystów, którzy faktycznie coś robią i są im powierzane konkretne zadania i odpowiedzialność + uświadomienie młodzieży jak wygląda od strony formalnej/proceduralnej organizacja eventów, ubieganie się o granty, dofinansowania itp.*



**b) Opinie wskazujące elementy priorytetowe wśród zadań**

- bardzo ważne - szczególnie tworzenie polityk antymobbingowych i antydyskryminacyjnych,
- priorytet - Wsparcie działań amatorskich,
- uważam, że najistotniejsze z wymienionych zadań to: - Wspieranie działań sprzyjających tworzeniu miejsc pracy w kulturze i sektorze kreatywnym, - Realizacja programów rozwoju zawodowego dla ludzi kultury, - Wsparcie działań amatorskich.

**c) Opinie wskazujące brakujące treści w zadaniach i priorytecie**

- brakuje punktu dotyczącego tego, jak zatrzymać ludzi w sektorze, jak ich motywować, jak budować ich poczucie wartości, jak wynagradzać,
- brakuje wsparcia dla nauczycieli przedmiotów artystycznych, humanistycznych, klas I - III w podejmowanych przez nich działaniach kulturalnych,
- brak widocznej współpracy w kadrze kultury, i nie tylko szkoły artystyczne powinny brać w tym udział.

**d) Opinie dotyczące zadania - Wspieranie działań sprzyjających tworzeniu miejsc pracy w kulturze i sektorze kreatywnym**

- Wspieranie działań sprzyjających tworzeniu miejsc pracy w kulturze i sektorze kreatywnym" - należy pamiętać, że artyści również muszą mieć z czego żyć. By tworzyli, muszą robić to za odpowiednie wyposażenie, bo w innym wypadku będą „wybywać”,
- miejsca pracy to za mało - one muszą być także godnie opłacane, co zapewni "kadrom kultury" nie tylko stabilność i komfort pracy, ale także poczucie godności i przekonanie, że praca, którą wykonują jest ceniona i szanowana - nikt nie chce wykonywać pracy, która nikomu nie jest potrzebna,
- nie zgadzam się z pierwszym z nich - nie potrzebujemy więcej byle jakich miejsc pracy w kulturze. Potrzebujemy atrakcyjnych miejsc pracy zatrzymujących w kulturze wykwalifikowanych specjalistów. Wspieranie działań na rzecz poprawy warunków pracy w kulturze i sektorze kreatywnym poprzez zwiększanie nakładów i zachęcanie do samorozwoju pracowników byłoby bardziej na miejscu,
- nie wystarczy tworzyć nowe miejsca pracy. Przede wszystkim należy zadbać o te które są.

**e) Opinie dotyczące zadania 3.4 Tworzenie polityk antymobbingowych i antydyskryminacyjnych**

- dla mnie to szok, że w instytucjach kultury największym problemem jest mobbing i dyskryminacja. Źle to świadczy o "kadrach kultury",
- patrząc na Lublin bardzo ważne są działania antymobbingowe i antydyskryminacyjne, równy dostęp do kadr i środków finansowych, przejrzyste i rozliczane ścieżki kariery - awans za osiągnięcia nie za znajomości, stanowisko na działanie a nie za nazwisko,
- szczególnie podoba mi się punkt o tworzeniu polityki antymobbingowej,
- tworzenie polityk antymobbingowych i antydyskryminacyjnych - nie sądziłam, że to można podciągnąć pod edukację kulturalną,
- tworzenie polityk antymobbingowych i antydyskryminacyjnych - to są oczywistości w każdej instytucji, wpisując takie zadanie wskazujecie na duży problem. W strategii należy się skupić na pozytywach,
- uważam, że punkt dotyczący tworzenia polityk antymobbingowych nie powinien dotyczyć strategii kultury. To powinno być naturalne, że jakkolwiek próba dyskryminacji w pracy powinna spotkać się z surowymi konsekwencjami. Nie rozumiem dlaczego tak nie jest. Bez znaczenia powinno być to, kim jest osoba dyskryminująca, jaki ma dorobek artystyczny, czy jest znanym działaczem kultury itd. Powinna ponieść konsekwencje.

**f) Opinie dotyczące współpracy ze środowiskiem akademickim (zadania Współpraca ze szkołami artystycznymi i kierunkami artystycznymi na uniwersytetach, Współpraca ze środowiskiem akademickim (zwłaszcza kierunki: animacja kultury, historia sztuki, europeistyka) oraz Rozwój praktyk i staży w kulturze)**

- postawiłbym mocno na współpracę ze szkołami artystycznymi i kierunkami artystycznymi na uniwersytetach — tam są świetni fachowcy i bardzo kreatywne grono młodych ludzi oraz wspieraniu i tworzeniu nowych miejsc pracy w sektorze kultury,
- rozwój praktyk i staży w kulturze jest ważny,
- środowisko akademickie to przeciwieństwo wszelkiej kultury. Żadnych staży, praktyk itp. poniżania ludzi,
- współpraca ze środowiskiem akademickim - bardzo ważny punkt, który często jest pomijany przez środowisko kulturalne w Lublinie.

**g) Opinie dotyczące płac i wynagrodzeń w sektorze kultury**

- godne wynagrodzenia,
- pieniądze dla pracowników kultury. To jest jedyną ważną kwestią,
- realizacja żadnego z tych zadań nie będzie miała pełnej skuteczności tak długo, jak długo płace w sektorze kultury będą na obecnym poziomie,
- zatrudnienie w sektorze kultury powinno wiązać się z odpowiednią gratyfikacją.

**h) Opinie dotyczące wspierania artystów i artystek oraz współpracy w tym zakresie**

- opieka nad artystami, którzy niekoniecznie chcą działać w ramach jakichkolwiek struktur. Programy dla początkujących artystów i ludzi kultury. Ułatwienie im wejścia w środowisko, stworzenie przykładowych ścieżek „kariery”,
- wsparcie działań amatorskich, np. dla mieszkańców - jako hobby,
- wsparcie działań środowisk artystycznych osób niepełnosprawnych/utalentowanych artystów- przez osoby z "kadry Kultury"- przeszkolone bądź wyspecjalizowane,
- wspieranie twórców, rozwój programu pracowni twórczych,
- współpraca i wsparcie na każdym etapie,
- inkluzyjnych działaniach na rzecz twórców niepełnosprawnych - współpraca inkluzyjna "kadry w kulturze" z ON,

**i) Pozostałe opinie, w tym wypowiedzi wielowątkowe**

- jeżeli miałyby to być wykonane w inny niż "polski" sposób to byłoby to zbyt piękne,
- piękne słowa, ale mają się nijak do stanu rzeczywistego,
- mnóstwo wspaniałych zadań tylko gotowych do realizacji przy pozyskaniu odpowiednich środków,
- kadry kultury w naszym mieście są aktualnie w fatalnej kondycji,
- ostatnie kryzysy i pandemia pokazały jak niestabilna jest praca w sektorze kultury i wydarzeń artystycznych. Nie wszystko można przenieść do sieci. Brak stabilności zatrudnienia może być czynnikiem dużej frustracji pracowników i nie sprzyja ciągłości pracy instytucji kultury,
- wsparcie działań amatorskich - Współpraca ze szkołami artystycznymi i kierunkami artystycznymi na uniwersytetach (wymienione zadania bez komentarza),
- wspieranie działań sprzyjających tworzeniu miejsc pracy w kulturze i sektorze kreatywnym - Realizacja programów rozwoju zawodowego dla ludzi kultury - Opieka pracownicza i programy wsparcia - Tworzenie polityk antymobbingowych

i antydyskryminacyjnych - bardziej niż tworzenie dokumentów potrzeba organizować integrujące różne grupy,

- transparentne zasady obsadzania stanowisk kierowniczych. Skończenie z "dyrektorami aż do śmierci",
- włączenie do Kadr Kultury osób zajmujących się informowaniem o kulturze i propagowaniem kultury.

### 13.3 WSKAZANE NAJWAŻNIEJSZE ZADANIA PRIORYTETU "KADRA KULTURY"

Na pytanie, w którym można było wskazać maksymalnie 3 najważniejsze zadania priorytetu „Kadra Kultury” odpowiedziało 125 osób. Najwięcej wskazań dotyczyło odpowiedzi „Wspieranie działań sprzyjających tworzeniu miejsc pracy w kulturze i sektorze kreatywnym” – 46% ogółu osób udzielających odpowiedzi, następnie „Realizacja programów rozwoju zawodowego dla ludzi kultury” – 45,5%, kolejno „Wsparcie działań amatorskich” – 43%, „Rozwój praktyk i staży w kulturze,„ – 33% oraz „Współpraca ze szkołami artystycznymi i kierunkami artystycznymi na uniwersytetach” – 31%. Poniżej 30% osób wskazało: „Współpraca ze środowiskiem akademickim” – 25%, „Opieka pracownicza i programy wsparcia” – 23%, oraz „Tworzenie polityk antymobbingowych i antydyskryminacyjnych” - 25%.

Tabela 2.

Odpowiedź	%	Liczba
Wspieranie działań sprzyjających tworzeniu miejsc pracy w kulturze i sektorze kreatywnym	47%	57
Realizacja programów rozwoju zawodowego dla ludzi kultury	45,5%	55
Opieka pracownicza i programy wsparcia	25%	30
Tworzenie polityk antymobbingowych i antydyskryminacyjnych	25%	30
Wsparcie działań amatorskich	43%	52
Współpraca ze szkołami artystycznymi i kierunkami artystycznymi na uniwersytetach	31%	37
Współpraca ze środowiskiem akademickim	27%	33
Rozwój praktyk i staży w kulturze	33%	40

### **13.4 DODATKOWE ZADANIA, KTÓRE POWINNY BYĆ DODANE DO PRIORYTETU "KADRA KULTURY"**

Na pytanie: Jakie jeszcze zadania powinny Twoim zdaniem być dodane do priorytetu " „Kadra Kultury?” swoje dodatkowe opinie zostawiło 34 osoby.

#### **Opinie wskazujące możliwe uzupełnienia priorytetu**

##### **a) w zakresie płac, wynagrodzeń oraz wsparcia i rozwoju pracowników i pracowniczek**

- dbałość, pomoc, opieka. Jesteśmy ludźmi i jak każdy chcemy żyć i nie martwić się czy starczy nam pieniędzy do kolejnej wypłaty (sektor kulturalny najgorzej opłacany). Wsparcie merytoryczne, psychologiczne (praca z ludźmi niezbyt miłymi). Brak straszenia w sprawach zatrudnienie – zwolnienie,
- godne a nie głodowe stawki dla pracowników kultury,
- podniesienie prestiżu pracownika kultury, także poprzez zwiększenie wynagrodzeń,
- podniesienie płac w sektorze kultury - odpływ pracowników do innych branż zaczyna przypominać odpływ nauczycieli ze szkół,
- podniesienie zarobków dla pracowników kultury!,
- podwyżki płac w celu motywacyjnym,
- podnoszenie kompetencji kadry kultury w zakresie zarządzania, a także relacji z innymi podmiotami,
- rozwijanie umiejętności kadry - szkolenia dopasowane do potrzeb i staże,
- superwizja dla osób pracujących z młodzieżą; większe wsparcie dla pracowników domów kultury,
- wsparcie pracowników zgodnie z dyrektywą „work-life ballance”, większe wynagrodzenie,
- wspieranie działań na rzecz poprawy warunków pracy i płacy w kulturze i sektorze kreatywnym poprzez zwiększanie nakładów i zachęcanie do samorozwoju pracowników,
- wzrost wynagrodzeń kadry kultury,
- realizacja programów rozwoju zawodowego i wsparcia w bieżącej pracy dla nauczycieli.

**b) wsparcia amatorów i amaterek**

- finansowanie amatorów,
- pomoc w tej dziedzinie innym osobom w tym co chcieliby robić m. in kultury,
- wspieranie młodych talentów.

**c) wskazanie różnych obszarów współpracy**

- współpraca młodego i doświadczonego środowiska zawodowego kultury,
- współpraca z innymi ośrodkami,
- współpraca z kadrami kultury innych krajów europejskich, miast partnerskich, instytucji, wymiana uczniów i studentów.

**d) Inne opinie**

- bezpłatne wstępy na działania kulturalne dla kadry kultury i ich rodzin (ponieważ z pensji "kulturalnych" trudno wybrać się choćby do Teatru Muzycznego),
- dbałość o wysokie kompetencje "Kadry w kulturze",
- jak zatrzymać ludzi w sektorze,
- nie wiem, obraziłam się troszkę na to środowisko jestem animatorem kultury, historykiem sztuki poprzez te doświadczenia nie mam dobrego zdania na temat kadry itd. Są dziedziny, które mnie interesują i to one zawsze będą wiodły prym w hierarchii.
- stworzenie Centrum Wolontariatu, dla osób (młodych, seniorów) które są zainteresowane pomocą w organizacji wydarzeń z zakresu kultury,
- szerzenie wiedzy wśród społeczeństwa,
- utworzenie jednostek spójnie informujących o kulturze,
- zachęcanie nowych osób do zainteresowania się kulturą oraz tworzeniem kultury, chodzi tu o osoby dla których kultura byłaby dodatkiem do codziennego, zawodowego życia, swego rodzaju odskocznią.

## 14 OPINIE ZEBRANE Z ANKIETY DOTYCZĄCE PRIORYTETU IV. LUBLIN (W) 2030

---

### 14.1 ZEBRANE OPINIE NA TEMAT WSKAZANYCH ZADAŃ PRIORYTETU "LUBLIN (W) 2030"

W jednym z pytań w ankiecie zaprezentowano zadania priorytetu "Lublin (w) 2030" wraz z pytaniem, co osoby o ich sądzą. Wskazane zostały następujące założenia priorytetów:

- Lublin jako miasto młodzieży (realizacja programu z aplikacji ESM 2023)
- Lublin Europejską Stolicą Kultury 2029
- Lublin ośrodkiem tworzenia nowych ważnych międzynarodowych inicjatyw kulturalnych
- Lublin jako ważny podmiot międzynarodowych sieci i programów kulturalnych - Lublin jako istotny punkt na kulturalnej mapie Polski i Europy
- Lublin na liście Miast Kreatywnych UNESCO
- Lublin na liście światowego dziedzictwa UNESCO - Lublin angażujący region w uczestnictwo i działalność kulturalną

Odpowiedzi na pytanie udzieliło 86 osób. Poniżej zostały pogrupowane odpowiedzi do kategorii.

#### a) Opinie wyrażające aprobatę

Poparcie dla zadań zaprezentowanych w ramach priorytetu wskazało łącznie 31 osób. Wskazywano, że cele są ambitne, przemyślane, godne realizacji, służące rozwojowi. Jedna osoba zauważyła, że zadania: *Są ambitne, ale możliwe do zrealizowania, ponieważ Lublin ma w sobie wielki potencjał.* Inna osoba wskazała, że ważne jest iż cele opierają się na dziedzictwie miasta: *Dobrze pomyślane, gdyż opierają się na dziedzictwie i potencjale miasta.* Wskazano też, że warto starać się o realizację zaprezentowanych zadań.

#### b) Opinie wskazujące elementy priorytetowe wśród zadań

- najważniejsze według mnie: Lublin ośrodkiem tworzenia nowych ważnych międzynarodowych inicjatyw kulturalnych, Lublin jako ważny podmiot międzynarodowych sieci i programów kulturalnych, Lublin jako istotny punkt na kulturalnej mapie Polski i Europy,

- potrzebne moim zdaniem jest większe zaangażowanie (także finansowe) w działania istniejące od wielu lat niż w "akcje" o których wiele słychać ale nie wprowadzają trwałych zmian. Bardziej skupiłabym się na ostatnim punkcie (angażujący region) niż na tych „międzynarodowych”,
- priorytet - Lublin jako istotny punkt na kulturalnej mapie Polski i Europy.

**c) Opinie wskazujące brakujące treści w zadaniach i priorytecie**

- brak konkretów i odniesienia do realnych potrzeb, których realizacja wymaga długotrwałego procesu oraz pracy u podstaw,
- brakuje czegoś skierowanego do wewnątrz, dla mieszkańców. 3 i 4 to te same cele,
- brakuje zadania: zachowanie i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego.

**d) Opinie dotyczące zadania - Lublin jako miasto młodzieży (realizacja programu z aplikacji ESM2023)**

- ESM 2023 nie wykorzystuje potencjału miejskich instytucji kultury. Projekt ESK 2029 również ich nie angażuje,
- Lublin jako miasto młodzieży (realizacja programu z aplikacji ESM 2023) - niestety stosunek poniesionych kosztów na działania "młodzieżowe" do jakości wypadła bardzo blado. Wydaje się, że działania "młodzieżowe" nie są rozproszone do dzielnic, organizowane w większości eventy, które mają na celu wyróżnienie i "dziękowanie sobie" w zamkniętym gronie, cały ESM nie wygląda jakby był na niego jakiś plan/program, mało merytorycznych spotkań dla młodzieży (biznesowych) lub mających przygotować je do dorosłego życia, mało spotkań międzynarodowych, wymiany wiedzy/doświadczeń/wizyt studyjnych z innych krajów/miast,
- Lublin jako miasto młodzieży (realizacja programu z aplikacji ESM 2023) - program się sprawdził, słyszałam na ulicy opinie młodych ludzi, którzy tu przyjechali, iż teraz miasto jest „rozbudzone”,
- Lublin jako miasto młodzieży 7 lat po ESM? Mam wątpliwości, czy miasto w roku 2023 radzi sobie z byciem ESM, a co dopiero 7 lat później. Lublin jest miastem z jednej strony chwilowych studentów, z drugiej coraz większej liczby osiadłych tutaj seniorów. Strategia wcale nie odpowiada na wyzwania w tym zakresie. O ile potencjał studentów jest ogromny, o tyle Lublin jest dla nich mgnieniem życia. dla seniorów Lublin bywa zaś trumną. Lublin praktycznie nie wykorzystuje potencjału przestrzeni. LSM swego czasu był pełen rzeźb. Dziś idzie się w tandetne Koziołki pod turystę czy



pomniki Kaczyńskiego. Problemem jest też jednorazowość kultury: noc kultury przepala dziesiątki tysięcy złotych na kilkugodzinne wydarzenie. Ani to nieracjonalne ekonomicznie, ani ekologiczne. Po Open City nic nie zostaje z nami na dłużej,

- priorytet nr 1 to tylko śmiech, wstyd i defraudacja środków.
- nie rozumiem korzyści z bycia „stolicami” - wrażenie działań pozorowanych (szczególnie w kwestii ESM).

**e) Opinie dotyczące zadania - Lublin Europejską Stolicą Kultury 2029**

- Lublin Europejską Stolicą Kultury 2029 jest dużą szansą dla miasta,
- nie rozumiem korzyści z bycia "stolicami" - wrażenie działań pozorowanych (szczególnie w kwestii ESM),
- ESM 2023 nie wykorzystuje potencjału miejskich instytucji kultury. Projekt ESK 2029 również ich nie angażuje.

**f) Opinie dotyczące zadania - Lublin ośrodkiem tworzenia nowych ważnych międzynarodowych inicjatyw kulturalnych, Lublin jako ważny podmiot międzynarodowych sieci i programów kulturalnych oraz Lublin jako istotny punkt na kulturalnej mapie Europy**

- Punkt: Lublin ośrodkiem tworzenia nowych ważnych międzynarodowych inicjatyw kulturalnych, Lublin jako ważny podmiot międzynarodowych sieci i programów kulturalnych i Lublin jako istotny punkt na kulturalnej mapie Europy można osiągnąć tylko jeśli przestaniemy iść w ilość a, w jakość. I to powinien być kierunek dla kultury w Lublinie,
- Tylko punkt: Lublin ośrodkiem tworzenia nowych ważnych międzynarodowych inicjatyw kulturalnych wydaje się być sensowny i realny,
- Lublin jako istotny punkt na kulturalnej mapie Polski i Europy.

**g) Opinie dotyczące zadania - Lublin na liście Miast Kreatywnych UNESCO oraz Lublin na liście światowego dziedzictwa UNESCO**

- Dużo zadań o skali ponadlokalnej w zakresie promocyjno-marketingowym (raczej pod turystów), dość kosztownych, mało zadań dających faktyczne korzyści dla mieszkańców. Jaki cel/ korzyść ma przynieść realizacja np. zadań: Lublin na liście Miast Kreatywnych UNESCO, Lublin na liście światowego dziedzictwa UNESCO?,
- Dla UNESCO nic tu nie ma.

- co mi z tego, że Lublin będzie Światowym dziedzictwem i miastem kreatywnym jak wnuk nie może pokopać piłki, bo na samym polu bramkowym jest kilkanaście psich kup. Co to za Europejska stolica kultury jeśli większość mieszkańców nie wie, gdzie jest dom kultury i kogo się o to zapytać,
- dużo zadań o skali ponadlokalnej w zakresie promocyjno-marketingowym (raczej pod turystów), dość kosztownych, mało zadań dających faktyczne korzyści dla mieszkańców. Jaki cel/ korzyść ma przynieść realizacja np. zadań: Lublin na liście Miast Kreatywnych UNESCO, Lublin na liście światowego dziedzictwa UNESCO?,
- Dla UNESCO nic tu nie ma.

#### **h) Pozostałe opinie, w tym wypowiedzi wielowątkowe**

- Lublin angażujący region w uczestnictwo i działalność kulturalną - gdyby to było na bardzo wysokim poziomie to sam ten jeden punkt moim zdaniem by wystarczył,
- Lublin jako Lublin myślący o potrzebach mieszkańców, a nie tytułach. Mówiący własnym głosem, a nie wpisujący się w konkursy,
- uwzględnić współpracę z młodzieżą z niepełnosprawnościami w którymś priorytecie,
- uważam, że Lublin ma potencjał do stania się Miastem Literatury. Dziedzina literacka powinna być bardziej wyeksponowana, ale to zadanie nie powinno być powierzane osobom pozbawionym elementarnej wiedzy w tym temacie,
- wysokie założenia, lecz strategicznym celem powinno być faktyczne zwiększenie świadomości lokalnej społeczności i przekonanie do uczestniczenia w kulturze,
- Lublin Europejską Stolicą Kultury 2029 - duże oczekiwania co do nowych świeżych pomysłów, zaangażowania większej liczby interesariuszu i zastosowania większego rozproszenia na całe miasto lub nawet współpracy w ramach LOM - Lublin ośrodkiem tworzenia nowych ważnych międzynarodowych inicjatyw kulturalnych - oby tak było - pomysł na + - Lublin jako ważny podmiot międzynarodowych sieci i programów kulturalnych - mamy dobre zaplecze do tego, Lublin ma rozbudowaną sieć partnerską, także trzeba tylko z niej korzystać - Lublin jako istotny punkt na kulturalnej mapie Polski i Europy - wydaje mi się, że ten cel jest spełniony, jedynie można by pomyśleć nad zintensyfikowaniem promocji, tak jak było to realizowane przy "Festiwalu Sztukmistrzów" - kampania ogólnopolska - Lublin na liście Miast Kreatywnych UNESCO - byłoby cudownie - Lublin na liście światowego dziedzictwa UNESCO - byłoby cudownie, jednak oprócz tego co już mamy warto by skupić się na renowacji kamienic, "straszących" obiektów zlokalizowanych nawet w centrum

miasta - Lublin angażujący region w uczestnictwo i działalność kulturalną - byłoby cudownie.

**i) Opinie wskazujące wyzwania i krytyczne**

- nie jestem pewien, czy wszystkie są realizowalne, należałoby ograniczyć się do kluczowych 3-4,
- wszystko fajnie, jeśli pod tymi tytułami i prestiżami będzie mieściło się coś więcej niż mielenie tematów przez te same osoby przez kolejne 10 lat. Priorytetem jest zmiana sposobu myślenia o kulturze przez władze i dogłębna rewizja dotychczasowych działań. Obalenie pseudoautorytetów,
- za mało konkretów. ESM pokazuje sporo wad i niedociągnięć - przede wszystkim w wydarzeniach uczestniczą dziadery a nie młodzież. Nie powtórzcie tych samych błędów - to miasto ma niesamowity potencjał, ale dlaczego program tworzą osoby nie zawsze o odpowiednich kwalifikacjach, wiedzy. Mając tak ogromny międzykulturowy potencjał w mieście warto dać możliwość innym zaprezentować coś nowego - a nie updatować stare festiwale (które są super! żeby było jasne - ale nie są nowe). ESM pokazało brak nowości. Stare jest dobre ale połączmy z nowym kreatywnym MŁODYM spojrzeniem,
- po prostu niech coś się dzieje nie trzeba do tego tytułów i aplikacji. mieszkańców to naprawdę mało obchodzi ma się dziać, i niech nie będą to koncerty fortepianowe i jakieś takie nikt na to nie chodzi,
- starania o międzynarodowe uznanie na przykład przez wydawanie pieniędzy na starania o Europejską Stolicę Kultury są nie na miejscu. Bez wprowadzenia działań systemowych nakierowanych na poprawienie efektywności finansowania kultury jest to "pudrowanie trupa". Najpierw trzeba uzdrowić sytuację wewnętrzną w kulturze, potem można starać nie o tytułu, nie na odwrót,
- trzeba zacząć od edukacji małego lubelaka, a nie liczyć że nagle się coś w ludziach obudzi na starość,
- ambitnie, biorąc pod uwagę znaczny spadek ilości środków finansowych przeznaczanych na działania kulturalne w Lublinie. Ww. zadania skupiają się na bardzo górnolotnych działaniach, co nie zadziała, jeśli nie zadba się o te najmniejsze,
- bardzo górnolotne i ambitne hasła. Ale co z nich wynika dla konsumenta, uczestnika kultury? Oczywiście podpięcie pod ważne organizacje i inicjatywy zawsze może pomóc w finansowaniu i promocji, nie musi jednak przekładać się na jakość,

- brzmi urzędniczo i buńczucznie ;) brakuje w tym wszystkim polotu, głównym zadaniem powinno być to, aby z kultury w Lublinie nie została wydmuszka, bo festiwale wszystkiego nie załatwią,
- da się ale na to trzeba może z miliard zł żeby stale był a nie tylko tymczasowo i Lublin żeby był zauważalny to populacja tak z 450 tys. więc, jak budować to nie 4 piętra ale 7, i poszerzać granice miasta, budować mediateki - coś jak Puławska,
- inicjatywy te nie będą miały żadnego sensu, jeżeli będą prowadzone wyłącznie dla celów wizerunkowych i marketingowych. Należy przemyśleć tożsamość Lublina i co Lublin w zasadzie ma do zaoferowania Polsce i światu w dziedzinie kultury. Bez tego są to jedynie kosztowne inicjatywy, które nie wnoszą nic i ograniczają się do wytwarzania jarmarcznych wydarzeń,
- jak wy to chcecie zrobić w 7 lat - nie wiem. Lepiej skupić się na 3 zadaniach i próbować je wykonać,
- jeśli wśród priorytetów mają być edukacja i kadry kultury, to w tej liście gubimy te priorytety,
- Lublin nie jest gotowy na bycie stolicą kultury, zbyt dużo niedociągnięć,
- mam do tego duży dystans bo jest to w dużej mierze polityka,
- mam wrażenie, że chcemy być bardzo kulturalni, a nie potrafimy zadbać o porządek. Mamy za duże aspiracje w stosunku do bieżących potrzeb. Jak w piramidzie Masłowa: dążymy do samorealizacji a jesteśmy głodni, brudni i w stałym zagrożeniu,
- napompowane, puste frazesy,
- nic nowego, twórczego, świeżego,
- piękne hasła, które dla przeciętnego mieszkańca w praktyce niewiele znaczą,
- pięknie brzmi a nic nie widać,
- pięknie to brzmi, a jaki jest pomysł na realizację tych zadań?,
- śmiałe założenia, a niektóre wydają się być wręcz nierealne,
- utopia,
- to chyba jedyna nadzieją dla Lublina,
- same ogólniki.

## 14.2 NAJWAŻNIEJSZE ZADANIA PRIORYTETU „LUBLIN (w) 2030”

Na pytanie, w którym można było wskazać maksymalnie 3 najważniejsze zadania priorytetu „Lublin (w) 2030” odpowiedziało 121 osób. Najwięcej wskazań było na „Lublin jako istotny punkt na kulturalnej mapie Polski i Europy” – 65% ogółu osób udzielających odpowiedzi, następnie „Lublin ośrodkiem tworzenia nowych ważnych międzynarodowych inicjatyw kulturalnych” – 51%, kolejno „Lublin angażujący region w uczestnictwo i działalność kulturalną” – 48%, „Lublin Europejską Stolicą Kultury 2029 „ – 37% oraz „Lublin jako ważny podmiot międzynarodowych sieci i programów kulturalnych” – 33%. Poniżej 30% osób wskazało: „Lublin na liście Miast Kreatywnych UNESCO” – 25%, „Lublin na liście światowego dziedzictwa UNESCO” – 17%, oraz „Lublin jako miasto młodzieży (realizacja programu z aplikacji ESM 2023)” - 17%.

Odpowiedź	%	Liczba
Lublin jako miasto młodzieży (realizacja programu z aplikacji ESM 2023)	17	20
Lublin Europejską Stolicą Kultury 2029	37	45
Lublin ośrodkiem tworzenia nowych ważnych międzynarodowych inicjatyw kulturalnych	51	62
Lublin jako ważny podmiot międzynarodowych sieci i programów kulturalnych	33	40
Lublin jako istotny punkt na kulturalnej mapie Polski i Europy	65	79
Lublin na liście Miast Kreatywnych UNESCO	25	30
Lublin na liście światowego dziedzictwa UNESCO	17	20
Lublin angażujący region w uczestnictwo i działalność kulturalną	48	58

### **14.3 DODATKOWE ZADANIA, KTÓRE POWINNY BYĆ DODANE DO PRIORYTETU „LUBLIN (W) 2030”**

Na pytanie „Jakie jeszcze zadania powinny Twoim zdaniem być dodane do priorytetu „Lublin (w) 2030”?” wskazano 37 opinii.

#### **Opinie wskazujące możliwe uzupełnienia priorytetu**

##### **a) w zakresie finansowania kultury i zarządzania nią**

- dofinansowanie instytucji kultury, transparentność w ich zarządzaniu, docenienie pracowników i pracownic poprzez zwiększenie wynagrodzeń,
- odpolitycznienie instytucji kultury, stworzenie sensownego sposobu na mierzenie wartości kultury i jej wpływu na rozwój lokalny.

##### **b) w zakresie promocji kultury i miasta**

- Jeszcze większa promocja miasta poprzez wydarzenia kulturalne, oferta kulturalna dźwignią turystyki,
- promocja miasta za granicą, w tym jako wiodącego ośrodka kultury.

##### **c) określenia przyszłego Lublina i jego kultury**

- Lublin angażujący ON w uczestnictwo i działalność kulturalną. Mając wgląd w środowisko ON wiem, że nie są oni ośmieleni do uczestnictwa: pomiędzy integracją a inkluzją musi być ten element bezpośredniego zaproszenia- literalnie wpisanego w każdy priorytet,
- Lublin innowacyjny i ekologiczny w sferze kultury,
- Lublin jako miasto dobre do życia dla jego mieszkańców i jako interesujący kierunek dla turystów,
- Lublin jako miasto modelowe w zakresie edukacji artystycznej i kulturalnej,
- Lublin miastem, w którym kultura dobrze zarabia, a wydarzenia są prestiżowe, bo dobrze dofinansowane,
- Lublin miastem mentalnej, społecznej i kulturowej tolerancji,
- Lublin miastem przyjaznym seniorom,
- Lublin odpowiadający na potrzeby tu i teraz, oraz tego co pewne tu i jutro, czyli seniorzy,

- Lublin w 2030 roku miastem mieszkańców chętnie i aktywnie uczestniczących w życiu kulturowym miasta,
- Lublin z godnym finansowaniem miejsc pracy "kadr kultury",
- Lublin z systemową ofertą edukacji kulturalnej dla szkół,
- Lublin świadomie i konsekwentnie dbający o swoje dziedzictwo kulturalne ,
- Lublin ze skuteczną polityką integracji mieszkańców poprzez kulturę,
- Miasto Literatury UNESCO.

**d) w zakresie współpracy**

- integracja środowiska kulturalnego,
- współpraca wewnątrz i międzysektorowa na rzecz rozwoju kultury!,
- wzmocnienie działalności spółdzielczych domów kultury, nie zmniejszanie dotacji w kolejnych latach, gdyż domy te bez wzmocnienia "z miasta" po prostu upadną.

**Inne opinie**

- kultura kołem zamachowym rozwoju gospodarczego i turystycznego Lublina,
- odejście od kultury jednorazowości. Wyjście z kulturą w przestrzeń. Jawność i transparentność,
- odjęte, a nie dodane. Trzeba się zająć tym, co jest, a nie tworzyć nowe instytucje, podmioty, uczelnie, czy cholera wie co. Jakie UNESCO? Z czym? Z jedną kaplicą? Jest, to jest, super, ale ona nie wychowuje społeczeństwa, bo 80% społeczności nie wie, czemu ona jest wyjątkowa. Lublinowi potrzeba pracy u podstaw. Wieloletniej,
- przydałoby się kolejne koło zamachowe podobne do dwóch europejskich stolic, ale czy znowu Europejska Stolica Kultury? Może trzeba zapoczątkować coś nowego, co zostanie pociągnięte dalej dzięki know how nabytemu przez Lublin. Mogłoby być np. na początek na arenie krajowej,
- róbcie coś dla mieszkańców a aplikacje przy okazji a nie odwrotnie,
- stworzenie rezydencji dla artystów z różnych dziedzin odwiedzających Lublin,
- stworzenie różnorodności gatunkowej (mam na myśli przede wszystkim muzykę),
- w pierwszej kolejności to promocja lokalnej kultury, tradycji, naszych lubelskich artystów oraz wykonawców na terenie kraju, jak i na arenie międzynarodowej,
- żaden nie ma dla mnie i dla mojej rodziny najmniejszego znaczenia.